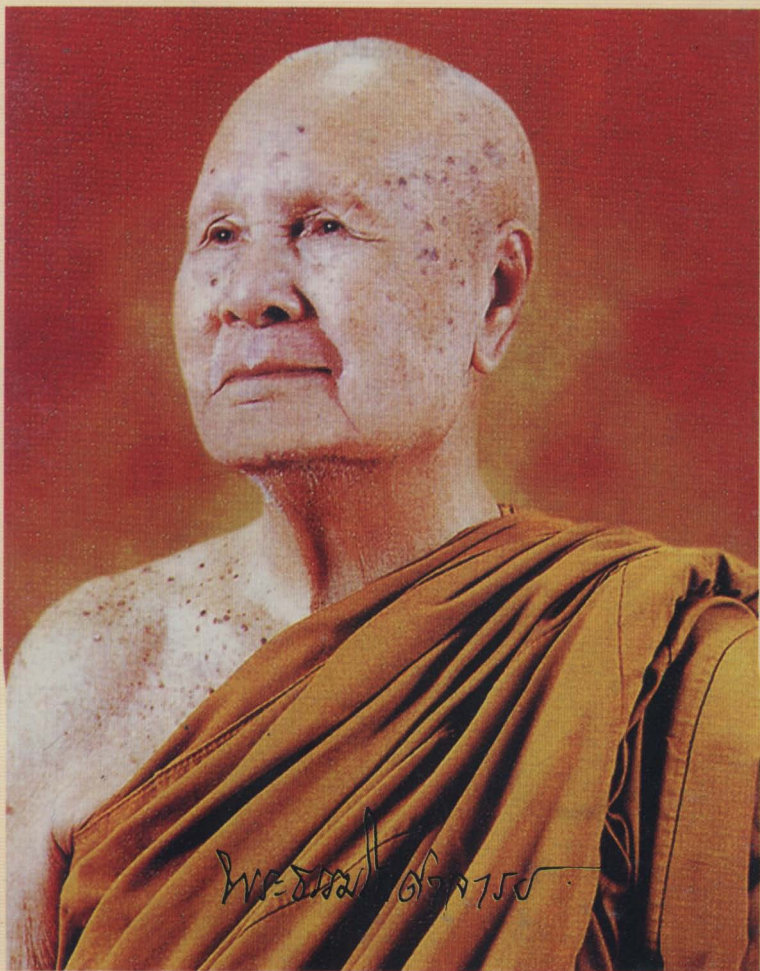

สัจธรรม

เกิดแก่เจ็บตายเป็นธรรมดา

เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา

หลวงพ่อบุญญานันทะ

จัดพิมพ์เผยแพร่

สืบทอดพระธรรมคำสอนอันประเสริฐ

ที่ถ่ายทอดโดยพระธรรมโกศาจารย์ หลวงพ่อบุญญานันทะ

เพื่อความเจริญแพร่หลายแห่งธรรมและความเจริญของงามแห่งปัญญา

อันจักทำให้พุทธศาสนิกชนดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุขแก่ตนเองและมนุษยโลก

• คำนำในการจัดพิมพ์

ผลงานนิพนธ์ ปกานัน ปาโต ปตนโต ภย

เอว ชาตาน มจจัน นิจจ มรณโต ภย

ภยของสัตว์ผู้เกิดมาแล้ว ข่อมมีเพราะต้องตายแน่นอน
เหมือนภยของผลไม้สุก ข่อมมีเพราะต้องหล่นในเวลาเข้าจะนั้น

พุทธศาสนสุภาษิตข้างต้น มาจากพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๙ ข้อที่ ๑๕๔ ยกขึ้นมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงสัจธรรมอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ ที่กล้วกันมากที่สุดคือความตาย แต่แล้วทุกคนก็หนีไม่พ้น..จักต้องตายด้วยกันทุกคน ทว่าถ้าได้เห็นสัจธรรมของชีวิตและยอมรับความจริงในสิ่งทั้งปวงว่า สรรพสิ่งในโลกนี้ล้วนแต่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นธรรมดาตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ก็จักสามารถบรรเทาจากความตื่นตัวกลัวตายได้เป็นอย่างดี และจักทำหน้าที่ของชีวิตให้ดีที่สุดขณะที่ชีวิตยังดำรงอยู่ เมื่อทุกคนได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีแล้ว ความตาย ก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร เพราะเมื่อท่านทำดี ท่านก็ไปสู่สถานที่ดี...สุดดีเป็นอันหวังได้

หนังสือชุด ‘ธรรมบารมี’ เล่มนี้ ได้รวบรวมจาก
ปาฐกถาธรรม ของ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณหลวง
พ่อปัญญานันทะ ที่ได้เมตตาแสดงแก่ท่านสาธุชน ณ วัด
ชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี

ธรรมสภาจัดพิมพ์หนังสือชุดนี้ เพื่อเป็นธรรม
สักระ และแสดงกตเวทิตาแด่หลวงพ่อปัญญานันทะ
ในโอกาสที่มีชนอายุครบ ๘๙ ปี ใน ปีพุทธศักราช ๒๕๔๓
และเพื่อเป็นการบูชาพระคุณแด่หลวงพ่อ ธรรมสภาขอ
ปวารณาถวายแก่ห้องสมุดของวัด หรือสถานปฏิบัติธรรม
ที่แจ้งความจำนงขอรับเป็นธรรมทานไปที่ธรรมสภา

บุญกุศลอันจักพึงมีพึงได้จากการจัดพิมพ์ครั้งนี้
ขอน้อมถวายแด่หลวงพ่อปัญญานันทะ องค์แสดงปาฐกถา
ที่ได้ถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมา
สัมพุทธเจ้าให้แพร่หลายไปทั่วทุกอณูแห่งจักรวาล

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สารบัญเรื่องในเล่ม

ชุด ธรรมบารมี เรื่อง :

๑. เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา	๑
ธรรมะ : ยารักษาโรคทางใจ	๔
ทุกสรรพสิ่งในโลกล้วนเป็นสังขธรรม	๑๑
คิดถึงเรื่องกฎธรรมดา	๑๓
พระธรรมเปรียบเช่นแสงสว่างนำทางชีวิต	๑๕
ธรรมะกับชีวิตประจำวัน	๒๐
หลักพิจารณาล่วงหน้า ๕ ประการ	๒๓
ความแก่เป็นธรรมดา	๒๕
ความเจ็บเป็นธรรมดา	๓๔
ความตายเป็นธรรมดา	๓๙
ความตายคือที่สุดของความเปลี่ยนแปลง	๔๑
เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา	๔๖

ชุด ธรรมบารมี เรื่อง :

๒. แนวทางสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ๔๕

ธรรมะเป็นอมตะ ๕๒

เสียงแห่งธรรมะ ๕๕

คุณธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ ๕๖

มองทุกอย่างด้วยใจที่มีธรรมะ ๖๐

ไม่ยินดียินร้ายต่อสิ่งที่มากระทบ ๖๕

สัมผัสทุกสิ่งอย่างมีสติ ๖๘

ใช้ปัญญาพิจารณาสิ่งทั้งปวง ๗๐

ธรรมะ....

เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงและควบคุมจิตใจ ๗๖

ธรรมะ...

ทำให้คนเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ๘๙

ชุด ธรรมบารมี เรื่อง :

๓. ความเข้าใจในความจริงแห่งชีวิต ๕๕

จุดหมายของชีวิต	๑๐๐
การก้าวสู่จุดหมายของชีวิต	๑๐๒
ศึกษาเรื่องของตนเอง	๑๐๓
รู้จักตัวเองในแง่ศีลธรรม	๑๐๕
หาความบกพร่องและปรับปรุงตนเอง	๑๐๗
ปฏิบัติตนให้สมบูรณ์	๑๐๘
เรื่องจริง เรื่องสมมติ	๑๒๓
ธรรมชาติของธรรมะ	๑๒๔
เรียนรู้ธรรมชาติจากตนเอง	๑๓๒
ความจริงแห่งชีวิต	๑๓๙
สักแต่ว่า...ธรรมชาติเท่านั้น	๑๔๐

ชุด ธรรมบารมี เรื่อง :

๔. การเข้าถึงแก่นแท้ของพระรัตนตรัย	๑๔๓
เครื่องมือในการต่อสู้ปัญหาชีวิต	๑๔๗
พระรัตนตรัย : ที่พึ่งทางใจของชาวพุทธ	๑๕๒
มีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย	๑๕๘
ความเข้าใจเรื่องพระธรรม	๑๖๒
พระรัตนตรัยเป็นเปลือก	๑๖๓
พระพุทธเจ้าเป็นเปลือก	๑๖๔
พระธรรมชั้นเปลือก	๑๗๕
พระสงฆ์ชั้นเปลือก	๑๗๖
พระรัตนตรัยชั้นแก่น	๑๗๗
แก่นแท้ของพระรัตนตรัย	๑๗๙
การเข้าถึงแก่นแท้ของพระรัตนตรัย	๑๗๙

เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา

เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาที่จะได้แสดงปาฐกถาธรรมะอันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ แล้วตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

การที่เราทั้งหลายได้มาประชุมกันเพื่อฟังปาฐกถาธรรมะในวันอาทิตย์เป็นประจํา นั้น ก็มีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ต้องการนำธรรมะไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขปัญหาชีวิตของเรา เพราะว่าในชีวิตของเราแต่ละคนนั้นล้วนมีปัญหามีเรื่องที่จะต้องขบคิดกันตลอดเวลา ในบางครั้งบางคราวปัญหามันเกิดขึ้นแล้วจะสาง

ยากเป็นเรื่องหนักอกหนักใจ ทำให้เกิดความทุกข์ในชีวิตประจำวัน เรื่องของความทุกข์ความเดือดร้อนนั้น เป็นสิ่งที่ไม่มีใครต้องการ เราต้องการแต่ความสุขใจ-เย็นใจ แต่ทั้งๆที่เราไม่ต้องการทุกข์นั้นแหละ ความทุกข์ความเดือดร้อนก็เกิดขึ้นแก่เราได้ในบางโอกาส

ธรรมะ : ยารักษาโรคทางใจ

เมื่อความทุกข์เกิดขึ้นแล้ว ถ้าสมมติว่าเราไม่มีการแก้ไข ความทุกข์มันก็จะตั้งอยู่ในตัวเรานาน จนทำให้เรามีความทุกข์อยู่หลายวัน อันนี้เป็นเรื่องที่สามารถจะเกิดขึ้นแก่ใครก็ได้ ถ้าหากผู้นั้นขาด “ยา” สำหรับเป็นเครื่องรักษาใจ

ธรรมะที่พระผู้มีพระภาคทรงสอนไว้นี้ ความจริงก็เป็นยาชนิดหนึ่ง ที่เป็นเครื่องรักษาจิตใจให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน พระพุทธเจ้าเอง พระองค์ก็

เป็นนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในการรักษาโรค พระองค์เป็นผู้รักษาโรคทางใจอันเกิดขึ้นแก่บุคคลทั่วไป เป็นนายแพทย์เคลื่อนที่ คล้ายๆกับเป็นหมอเท้าเปล่าที่เขาพูดกันในหนังสือพิมพ์นั้นแหละ แล้วก็เท้าเปล่าจริงๆด้วย เพราะว่าพระองค์ไม่ได้สวมรองเท้า เดินทั่วไปตามท้องถนน เมื่อรู้ว่าใครทุกข์มีโรคทางใจ พระองค์ก็เสด็จไปหาบุคคลนั้น

โดยปกติในชีวิตของพระองค์ทุกวัน ทรงตื่นแต่ก่อนรุ่ง คือขนาดตีสี่ เมื่อตื่นแล้วก็แผ่พระญาณ เขาเรียกว่า ญาณพิเศษ เป็นญาณแห่งความเมตตาปราณี ส่งไปยังทิศทั้งสี่ เพื่อตรวจดูว่าวันนี้ใครมีความทุกข์อยู่บ้าง ใครมีความเดือดร้อนใจอยู่ด้วย ปัญหาอะไรต่างๆบ้าง ถ้าได้ทราบ ว่าใครมีความทุกข์ ความเดือดร้อนใจ พระองค์ก็จะเสด็จไปสู่ที่นั้น เรียกว่าไปโปรดสัตว์เอาบาตรไปด้วย บิณฑบาตไปตามทาง หรือว่าไปบ้านนั้นก่อน แล้วจึงจะไปบิณฑบาตต่อไป

เวลาพระองค์เสด็จไปอย่างนั้น เสมือนกับหมอ

ไปหาคนไข้ เพื่อนำยาคือธรรมะไปแจกแก่เขา ให้เขาได้กินแล้วคลายจากความเป็นทุกข์ความเดือดร้อน

ในบางครั้งคราวเราจะพบว่าพระราชานิมิตต์ พระองค์ไปฉันที่ในวัง แต่ว่าในกระท่อมริมทุ่งโน้นมีคนกำลังเป็นทุกข์ กำลังน้ำตานองหน้าอยู่ พระองค์จะตัดการนิมนต์ไปฉันในวัง แต่ว่าจะไปที่กระท่อมນ้อยนั้นก่อน เพื่อเอาธรรมะไปเช็ดน้ำตาคนที่กำลังเศร้าโศกให้หายจากความทุกข์ความโศก

ถ้าเราอ่านพบเรื่องอย่างนี้ของพระพุทธเจ้า ก็จะเห็นว่าพระองค์ทรงเปี่ยมไปด้วยความกรุณาปราณีต่อชาวโลกทั้งหลาย เราจึงได้เรียกพระองค์ว่า “มหาการุณิกโกนาโถ” พระองค์เป็นผู้ยิ่งใหญ่ด้วยความกรุณา ทรงเป็นที่พึ่งของชาวโลกทั้งหลาย ธรรมะที่พระองค์นำไปแสดงนั้น เป็นยาแก้สำหรับแก้โรคทางวิญญาณ คือโรคที่ทำให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตนั่นเอง ในพระสูตรมีอยู่ไม่น้อย ที่พระผู้มีพระภาคได้ไปแก้ไขปัญหาดับความ

ทุกข์ความเดือดร้อนของประชาชนให้หมดสิ้นไป

ในสมัยนี้ ไม่มีพระพุทธเจ้าที่จะไปช่วยแก้ไขเรา
ในรูปอย่างนั้น เราต้องเรียนยาเอาเอง เรียนสรรพคุณ
ของยา ตัวยา แล้วเราก็กายยานั้นไปใช้ในเวลาที่เรามีความ
ทุกข์ความเดือดร้อนใจ ยาที่เราเอาไปใช้นั้นจะเป็นยาชนิด
ที่ประเสริฐ อาจช่วยแก้ปัญหาชีวิตของเราได้อย่างแท้จริง
มีคนเป็นจำนวนไม่น้อยในสังคมยุคปัจจุบัน ที่มีความทุกข์
ความเดือดร้อนเกิดขึ้นในใจ แล้วก็ได้เข้าหาธรรมะเมื่อได้
ศึกษาธรรมะ ธรรมะก็ได้ช่วยบรรเทาเบาบางความทุกข์
ความเดือดร้อนอันนั้นให้หายไป อันนี้จึงเรียกว่า เป็นยา
ช่วยชุบชีวิตจิตใจของคน ให้พ้นจากความทุกข์ความ
เดือดร้อน

โยนิโสมนสิการ : การคิดอย่างแยกคาย

ยา คือ ธรรมะ มีอยู่ในที่ใกล้ หยิบฉวยได้ง่ายๆ

แต่ว่าบางทีเราก็กินเฉยเมย ไม่สนใจที่หยิบเอายามาใช้บริโภคน เพื่อแก้ปัญหาวิตเพราะปกติของคนเราทั่วไปนั้น มีความประมาทในชีวิตประจำวัน ไม่ค่อยจะคิดถึงเรื่องความทุกข์ความเดือดร้อนไว้ล่วงหน้า ไม่ค่อยจะคิดถึงปัญหาอันจะเกิดขึ้นในการต่อไป ไม่ได้สมมติตัวเองเสียบ้างว่า ถ้าเราเป็นอย่างนั้น เราจะทำอะไร ถ้าเราเป็นอย่างนี้เราจะทำอะไร ทั้งนี้ต้องรู้จักนึกให้ถูกธรรมด้วย

เช่น สมมติว่าเราอยู่กันในครอบครัว เรามีเงินมีทองใช้อย่างอุดมสมบูรณ์ มีความสุขความสบาย ถ้าสมมติขึ้นในใจว่าเกิดไฟไหม้บ้าน บ้านเรือนที่เราอยู่ถูกไฟไหม้หมดไป เราจะทำใจอย่างไร ถ้าคิดไว้ล่วงหน้าเสียบ้างอย่างนี้ก็พอจะมีทาง เพราะว่าเราได้เตรียมตัวไว้ต่อสู้กับปัญหาเหล่านั้น

หรือว่าเราอยู่กันด้วยความรัก สามิภรรยาอยู่ด้วยความสงบสุขในครอบครัว ไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกัน

เราอาจจะไม่รู้ว่า วันหนึ่งใครคนหนึ่งจะจากกันไป ไม่พ่อบ้านก็แม่บ้านอาจจากไปก่อนสักคนหนึ่ง เพราะความจากกันนั้นมันเป็นธรรมดาอันหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตของทุกคน คนเราเมื่อมีพบกันแล้วก็ต้องมีการพรากจากกัน มีแล้วก็อาจไม่มีได้ อันนี้เป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติที่มีอยู่ตลอดเวลา

เราจึงลองสมมติตั้งปัญหา ขึ้นเสียบ้างว่าถ้าอยู่ๆ เราจากกันไปสักคนหนึ่งนี่แหละ อีกคนหนึ่งจะเป็นอย่างไร ควรจะคิดนึกอย่างไรในเรื่องปัญหาอย่างนี้

ถ้าเรามีบุตรหญิงหรือบุตรชายที่น่ารักน่าเอ็นดู เราเลี้ยงดูเขาจนอมเขาเอาอกเอาใจเขา เราเคยนึกบ้างไหมว่า เออ! ถ้าลูกมันเจ็บไข้ได้ป่วยหรือว่าเดินไปบนถนน รถชนตาย หรือว่ามีอุบัติเหตุอันใดเกิดขึ้นแก่ลูกของเรา เราจะทำอย่างไร...อันนี้คนไม่ค่อยได้คิดไว้ล่วงหน้า หรือว่าเกี่ยวกับความเจ็บไข้ได้ป่วย เช่นเราอยู่ดีๆ เราไม่เคยนึกถึงความเจ็บไข้ได้ป่วย

ถ้าสมมติว่ามันเกิดเจ็บไข้ขึ้นมา เราจะคิด
อย่างไร เราจะทำใจของเราอย่างไร ภาษาธรรมะเขา
เรียกว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึงการคิดอย่างแยบคาย
คิดอย่างละเอียด ซอยปัญหานั้นให้มันถึยบลงไปเพื่อให้
เห็นปัญหานั้นชัดตามที่มันเป็นจริง

โดยมากเราไม่ค่อยได้คิดไว้ เพราะว่าปกติของ
คนเรานั้นมีความเมาอยู่เป็นประจำ ไม่ใช่เมาเหล้า เมา
กัญชา เมาเฮโรอีนอะไร...เมาเหล้า นั้นมันมีวันจะหายได้
ที่สุนทรภู่กล่าวว่า...

‘ถึงเมาเหล้าเข้าส่ายก็หายไป

แต่เมาใจนี้ประจำทุกคำคืน’

เมาในดวงใจมันเหลือเกิน เมาในความมั่งมี เมา
ในสิ่งนั้นในสิ่งนี้ สัมผัสคิดไปเสียว่า สิ่งนั้นมันอาจเปลี่ยนแปลง
ไปเสียเมื่อไหร่ก็ได้ อาจจะไม่คงทนถาวรอยู่ในสภาพ
เช่นนั้นเสมอไป ความคิดอย่างนี้ไม่ค่อยมีอยู่ในจิตใจของ
คนเราทั่วไป

ทุกสรรพสิ่งในโลกล้วนเป็นสังขารธรรม

จึงใคร่จะขอแนะนำไว้ล่วงหน้า สำหรับเราผู้
ไม่ต้องการความทุกข์ความเดือดร้อนในจิตใจ ในเมื่อมี
อะไรเกิดขึ้นในชีวิตจิตใจของเรา เช่นมีความเจ็บไข้ มี
ความตาย ความพลัดพรากจากสิ่งที่เรามีเราได้หรือมีอะไร
เป็นปัญหาเกิดขึ้น เราก็จะไม่ทุกข์ร้อนในเรื่องนั้นมาก
เกินไป

การที่จะไม่เป็นทุกข์ไม่เดือดร้อนเกินไป ในปัญหา
เหล่านั้น ก็ต้องอาศัยการที่เราคิดไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็น
เครื่องเตือนจิตสะกิดใจให้ได้สำนึกในเรื่องอย่างนี้ เพราะ
ว่าเรื่องอย่างนี้ถ้าพูดกันไปแล้วมันก็เป็นกฎธรรมดาที่จะ
เกิดขึ้นสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นอะไรในโลกนี้ เช่น เป็นคน
เป็นสัตว์ ต้นไม้ มันก็ถูกกฎธรรมดาคบงำนั้น สิ่ง
ทั้งหลายทั้งที่มีชีวิตไม่มีชีวิตที่มีอยู่ในโลกนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับ
กฎธรรมดานี้กฎธรรมดาไปไม่ได้

กฎธรรมดาเราเรียกกันว่า “สังขารธรรม” เป็น

ธรรมะอันหนึ่ง ที่พระพุทธเจ้าท่านสอนให้เราได้รับรู้ ได้เข้าใจไว้ เพื่อจะได้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับแก้ไขปัญหาชีวิตอันจะไม่ทำให้เราต้องวุ่นวายใจมากเกินไป ในเมื่อต้องประสบกับสิ่งเหล่านั้น

การคิดที่เป็นมงคล

เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องที่เราควรจะต้องคิดกันไว้หน่อย แต่ว่าคนบางคนไม่ค่อยชอบคิดปัญหาอย่างนี้ เพราะว่ามีความเชื่อประเภทที่เหลวไหลอยู่ในใจ เช่น ถ้าเรานึกถึง ก็นึกไปเสียว่าเป็นการแข่งตัวเองให้เจ็บไข้ ถ้านึกไปถึงความตายก็อาจจะนึกไปเสียว่า เป็นการแข่งตัวเองเกี่ยวกับความตาย หรือว่าจะนึกถึงความพลัดพรากจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็นึกไปว่าไม่เป็นมงคลแก่ตัวเอง...

อันนี้ไม่ใช่ เราอย่าไปเชื่อในรูปอย่างนั้น แต่เราควรจะเชื่อเสียใหม่ว่าการคิดถึงเรื่องกฎธรรมดาคืออันมีอยู่

ตามธรรมชาตินั้นเป็นการคิดที่เป็นมงคล เป็นการคิดที่
ก่อให้เกิดปัญญาเป็นการคิดที่ให้เตรียมตัวไว้ล่วงหน้าเพื่อ
ต้อนรับสถานการณ์เช่นนั้นอันจะเกิดขึ้นในชีวิตของเรา
ต่อไป เพราะสถานการณ์เช่นนั้นเราต้องพบเราหนีไม่พ้น

คิดถึงเรื่องกฎธรรมดา

เราเกิดมาอยู่ในโลก.... เราจะต้องเจอปัญหา
ดังกล่าวนี้อยู่ด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นใครต้องมีปัญหา
อย่างนี้เกิดในโอกาสใดโอกาสหนึ่ง อาจจะเร็วก็ได้ ช้า
ก็ได้ มันเป็นเรื่องธรรมดาที่เราหนีไม่พ้น

เราจึงควรจะต้องคิดถึงจิตใจไว้ บอกตัวเอง
ไว้ว่า...เราอาจเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อาจมีสิ่งนี้เกิดในชีวิต
ของเราก็ได้ และเมื่อสิ่งนั้นมันเกิดขึ้นจริงๆ เราก็พอมี
ทางปลอบโยนตัวเองได้ เพราะเราได้เคยคิดไว้ก่อนแล้ว
ถึงมันจะมีความทุกข์ มันก็ไม่หนักเกินไป พุดตามภาษา

ชาวบ้านว่า พอปลง พอวาง รู้จักปลง รู้จักวางลงไปได้
แต่ถ้าเราไม่ได้คิดในเรื่องกฎธรรมดาไว้เสียเลย เราก็ปลง
ไม่ลง วางไม่ลงเพราะไม่นึกว่ามันจะเป็นเช่นนั้น...

ดำรงตนอยู่ด้วยความไม่ประมาท

คำพูดคำหนึ่งที่เราได้ยินกันบ่อยๆ คือพูดว่า
ไม่นึกเลยว่าจะเป็นอย่างนั้น ไม่นึกเลยว่าลูกจะตายจาก
ไป ไม่นึกเลยว่าภรรยาจะตายจากไป สามีจะตายจากไป
ไม่นึกเลยว่าจะถูกจี๊แหวนเพชรไป หรือไม่นึกเลยว่าจะ
เป็นอย่างนั้นอย่างนี้...

คำพูดที่ออกมาในรูปเช่นนั้น เป็นการประกาศให้
ผู้อื่นรู้ว่าเราเป็นคนไม่เคยนึกคิดในกฎธรรมดา ไม่ได้
เตรียมตัวล่วงหน้าเพื่อสู้เหตุการณ์ หรือเป็นการพูดที่ให้
คนอื่นรู้ว่า เราเป็นผู้ที่ไม่เคยคิดถึงธรรม อันเป็นกฎความ
จริง เราจึงได้พูดออกมาอย่างนั้น

สมมติว่าขับรถไปชนกัน แต่ว่าตัวไม่ตายไม่เจ็บ ก็พูดว่าไม่นึกเลยว่าจะชนเอา เพราะไม่นึกนั้นแหละจึงถูกชนเข้าให้ ทีนี้ถ้าเรานึกไว้ก่อนล่วงหน้า พอขึ้นนั่งจับพวงมาลัยก็นึกว่าน่ากลัวว่าใครจะชนเราลักראphyหนึ่ง เราก็มืดระวัง หรือน่ากลัวว่าเรานี้จะไปชนใครเข้ามั่ง เราก็เกิดความมืดระวัง รถมันก็ไม่ชนเอา แต่ถ้าเราไม่นึกเสียเลยว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้จะเกิด แล้วสิ่งนั้นมันก็เกิดขึ้นแก่เรา... อันนี้เป็นเรื่องของความประมาทโดยแท้ พระพุทธเจ้าสอนให้เราอยู่ด้วย 'ความไม่ประมาท' คือให้คิดนึกเตือนตนเองไว้เสมอในเรื่องอย่างนี้ เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจถูกต้องในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาชีวิต เวลาอะไรเกิดขึ้นเราก็คงได้ไม่ทุกข์ร้อนมากเกินไป

พระธรรมเปรียบเช่นแสงสว่างนำทางชีวิต

ที่นี้มีข้อเสียอยู่อย่างหนึ่ง ก็คือว่า ตามหลักในทาง

ศาสนาทั่วๆไปนั้น ผู้ที่นับถือศาสนาควรจะไปสู่ศาสนสถาน เพื่อฟังคำสอนในทางศาสนา เช่นว่า พวกเราชาวพุทธก็มีวันพระเดือนหนึ่งสี่ครั้งสี่วัน วันพระเรามีไว้ทำไม?... มีไว้สำหรับให้คนไปวัด ให้คนไปศึกษาธรรมะ ให้คนไปพิจารณาตัวเองในเรื่องเกี่ยวกับอะไรต่างๆ

แต่ว่าในสมัยนี้เราก็ละเลยเพิกเฉย ไม่ค่อยจะสนใจเรื่องการไปวัด ไม่สนใจในเรื่องการที่จะฟังธรรม ในเรื่องอ่านหนังสือธรรมะ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ชีวิตโดยแท้ อันนี้เป็นความผิดพลาดในชีวิตประจำวัน ที่ไม่ได้สนใจในเรื่องอย่างนั้น เมื่อมีอะไรเกิดขึ้นมันก็ถูกธรรมชาติลงโทษ คือทำให้เราเป็นทุกข์มากในเรื่องปัญหานี้ๆ ..

การที่เราเป็นทุกข์มากนั้น เรียกว่าธรรมชาติลงโทษเราแล้ว ลงโทษก็นับว่าดีแล้วละ ไม่สนใจอ่านหนังสือ ไม่สนใจฟังธรรมเทศนาที่พระท่านแสดง ก็ถูกลงโทษให้ระทมตรมใจ

มอบธรรมะเพื่อแนะวิถีชีวิตแก่ผู้อื่น

จึงใคร่ขอแนะนำว่า ถ้าเรามีเพื่อนฝูงมิตรสหาย ที่คุ้นเคยกันรู้จักกัน เราจงช่วยเหลือวิญญูญาณของคนเหล่านั้นให้ได้รับแสงสว่างทางธรรมะ ด้วยการแนะนำ ชักจูงให้เขาได้มาวัดเพื่อได้ฟังธรรมปาฐกถาเสียบ้าง หรือ ชักจูงให้เขาอ่านหนังสือประเภทธรรมะเสียบ้าง หรือว่า เราได้พบเขามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในชีวิตครอบครัว เรามีธรรมะเป็นของแจก เราก็ควรจะแนะแนวทางแก่คนเหล่านั้น เรียกว่า แนะนำวิถีชีวิต เพื่อปรับปรุงชีวิตของคนเหล่านั้นให้เกิดความสำนึกรู้สึกตัวในหน้าที่อันตนจะต้องปฏิบัติในความรู้อันตนจะต้องมีไว้ เพื่อนำไปแก้ไข ปัญหาชีวิตของตนต่อไป

ถ้าเรามีเพื่อนฝูง มิมิตรสหาย แล้วเราได้ช่วย แนะนำชักจูงเขามาในรูปอย่างนั้น นั่นแหละคือการ กระทำที่เป็นมหากุศลต่อบุคคลที่เราเคารพรักใคร่นับถือกัน

คนบางคนรักเพื่อนแต่ชวนเพื่อนไปในทางต่ำ ชวนเพื่อนไปเที่ยว ไปดื่มน้ำเมา ไปสนุกสนานอะไรต่างๆ อย่างนี้เรียกว่า ดึงเพื่อนลงนรก การดึงเพื่อนลงนรกอย่างนั้นไม่ชื่อว่ารักกันจริง แล้วไม่ชื่อว่าจะช่วยให้พ้นจากความวุ่นวายในทางด้านจิตใจ จึงไม่ควรจะส่งเสริมชักจูงในเรื่องอย่างนั้น

ธรรมะคือดวงประทีปนำทางชีวิต

เราเป็นเพื่อน เป็นมิตร เป็นญาติ เป็นอะไรกับใครก็ควรจะได้แนะนำเขาในทางดีทางงาม ไปนั่งใกล้ใครก็ควรจะจุดแสงสว่างให้เขาเห็น และแสงสว่างนั้นก็คือธรรมะอันเป็นดวงประทีปนำทางชีวิตของทุกคน มีโอกาสใดที่จะส่องแสงไปถึงใครได้ เราก็ควรเอาแสงนั้นไปให้เขา หรือเรารู้ว่าใครมีอะไรเป็นเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ เราก็แนะนำพร่ำจูงให้คนเหล่านั้นได้เข้าหาธรรมะ อย่างนี้ก็จะ

เป็นการช่วยกันในทางจิตทางวิญญาณ เป็นการช่วย
ด้านใจ เป็นการช่วยที่เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของสังคม
อย่างแท้จริงประการหนึ่ง

ที่นี้อีกประการหนึ่ง ปกติวันพระไม่ได้หยุดงาน
แต่ว่าวันอาทิตย์เขาหยุด ที่นี้หยุดวันอาทิตย์เป็นวันพระ
ได้ เรื่องนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องประหลาดอะไร มันเป็นเรื่อง
สมมติ...

พระพุทธเจ้าท่านสมมติว่า วันพระเป็นวัน
หยุดงานหยุดการ เอาวันทางจันทรคติ เพราะคนใน
สมัยนั้นเขาถือวันทางจันทรคติกันเป็นเกณฑ์ ถ้าสมมติว่า
พระพุทธเจ้าท่านมีอายุยืนมาจนถึงสมัยนี้ พระองค์ก็
คงจะบอกว่า “อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย ตั้งแต่บัดนี้
เป็นต้นไป เราอนุญาตให้ท่านมาถืออุโบสถในวันอาทิตย์
ได้ ให้มาฟังธรรมในวันอาทิตย์ได้ ให้ถือว่าวันอาทิตย์
นั้นแหละเป็นวันสำหรับทำความงามความดีต่อไป” พระ
พุทธเจ้าท่านอนุโมทนาโลกเหมือนกัน ไม่ใช่ฝืนโลกตลอด

ไป ทรงฝืนในเรื่องที่มันจะทำให้เสื่อม แต่ถ้าสิ่งใดมันเป็นสิ่งที่ทำให้เจริญก้าวหน้า พระองค์ก็ไม่ได้ขัดขึ้นอะไร เห็นว่าเป็นทางดีก็อนุโลมตาม

ธรรมะกับชีวิตประจำวัน

เพราะฉะนั้น เมื่อเราหยุดงานในวันอาทิตย์ ที่วัดใดมีการแสดงธรรมในวันอาทิตย์ เราก็ควรจะไปฟังกันที่นั่น วัดวาอารามนี้ก็เหมือนกัน ควรจะหมั่นให้มันทันสมัยทันเหตุการณ์ ชาวบ้านเขาหยุดงานกันในวันอาทิตย์ เราก็เปิดโบสถ์ในวันอาทิตย์ แสดงธรรมในวันอาทิตย์ ทำกิจกรรมทางศาสนาในวันอาทิตย์ คนที่สนใจก็จะฟังธรรมได้ไม่ต้องลำบากยากเข็ญอะไร อันนี้เป็นเรื่องมีประโยชน์แก่สังคมในปัจจุบัน

เมื่อเราหยุดงานในวันอาทิตย์ วัดใดมีการเทศน์สอนธรรมะ เราก็ไปนั่งฟังจดจำหัวข้อธรรมะที่ท่านแสดง

เอามาใช้ในชีวิตประจำวันของเรา เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตของเราต่อไป อันนี้เป็นเรื่องที่ได้ประโยชน์แก่เราทุกคน ถ้วนหน้า

การทำงานทำการก็เหมือนกัน เช่นคนที่ทำการค้าขาย ความจริงควรจะทำสักหกวันก็พอแล้วในสัปดาห์หนึ่ง วันที่เขาหยุดกันทั่วไป เช่น งานหยุดราชการ เราก็ควรจะหยุดกันเสียบ้าง เช่นวันอาทิตย์ก็ปิดร้านเสีย ถ้าร้านทั้งหลายปิดวันอาทิตย์หมด ก็ช่วยประหยัดเหมือนกัน...คนก็ไม่ต้องออกจากบ้าน ไม่ต้องไปไต่มาธุ ไม่ต้องไปเซ็นทรัล เพราะเขาหยุดวันอาทิตย์กัน เราไม่ต้องไปซื้อข้าวของกัน...ในวันนั้นสตางค์ก็ไม่ต้องจ่าย ค่าน้ำมันก็ไม่ต้องจ่ายมาก จ่ายเฉพาะมาวัดฟังเทศน์เท่านั้น เสร็จแล้วเราก็กลับบ้านไปพักผ่อน เด็กๆก็ไม่ต้องออกไปนอกบ้าน ซ่อนนี่ซ่อนนี้ กรรมกรก็จะได้หยุดงาน ถ้าแก่ก็จะได้หยุดงานด้วยเหมือนกัน พักผ่อนเสียบ้างเพราะว่าถึงเราจะทำไปมากมายสักเท่าใดก็เท่านั้นแหละ เมื่อถึงเวลาเข้า

จริงๆก็เอาอะไรไปไม่ได้แม้แต่สักชิ้นเดียว เราต้องทิ้งไว้ในโลกนี้ทั้งนั้น จึงควรจะมีการพักผ่อน

เวทีสำหรับพักผ่อนทางจิตใจ

ที่นี้ การพักผ่อนทางกายอย่างเดียวมันก็ไม่พอ ต้องมีการพักผ่อนทางด้านจิตใจด้วย การพักผ่อนทางด้านจิตใจก็ต้องอาศัยธรรมะเป็นเวทีสำหรับพักผ่อน เป็นสถานที่ที่สำหรับเราให้ใจเข้าไปอาศัย ให้ใจเข้าไปอยู่ในห้องคือธรรมะ ไปกินอาหารธรรมะ ไปสูดลมหายใจเป็นธรรมะ ให้เลือดเนื้อชีวิตจิตใจของเราเป็นธรรมะไปหมด เราก็จะมีความสุข ความกระปรี้กระเปร่า ว่องไว พอถึงวันจันทร์เราก็ไปทำงาน ทำงานด้วยอารมณ์สดชื่นแจ่มใส เบิกบาน

ถ้าเราทำงานหนักทุกวันๆ สมองก็หนัก ร่างกายก็หนัก...ไม่มีเวลาพักผ่อน รถยนต์เรายังเอาเข้าอู่ซ่อม รถ

จักรยานรถอะไรก็ต้องซ่อมด้วยกันทั้งนั้น แล้วคนทำไม
ไม่เข้าอู่ซ่อมกันเสียมั่ง ซ่อมแต่รถ...เจ้าของเองไม่ได้ซ่อม
เพราะเหตุนั้นเวลาเป็นทุกข์มันก็ทุกข์หนัก เพราะไม่ได้เข้า
อู่ซ่อมเสียมั่ง เราควรจะเข้าอู่ซ่อม...อย่างน้อยเจ็ดวันก็
เข้าอู่กันเสียวันหนึ่งเพื่อพักผ่อน ทำจิตใจให้สงบสบาย
ไม่วุ่นวายด้วยปัญหาอะไรๆ

หลักพิจารณาล่วงหน้า ๕ ประการ

อยู่ที่บ้านมันก็อาจมีปัญหาวุ่นวายหนวกหู เราก็
มาพักตามวัดตามวาที่ร่มรื่น นั่งพักตามไต้ต้นไม้ ทำ
จิตใจให้สงบ นึกถึงชีวิตที่ผ่านมา และความเป็นอยู่ใน
ปัจจุบัน นึกถึงเรื่องที่อาจจะเกิดขึ้นในชีวิตของเราใน
อนาคตต่อไปข้างหน้า ถ้าเราได้มานั่งพิจารณาเสียบ้างใน
เรื่องปัญหาดังกล่าวนี้นี้ ก็จะช่วยให้จิตใจมั่นคง ไม่หวั่นไหว
ต่อสิ่งที่มากระทบ

แต่ถ้าเราไม่ได้เตรียมตัวไว้เสียเลย ดังที่กล่าว
แล้วว่า ไม่นึกเลยว่าจะเป็นอย่างนั้น เราก็ต้องมีความทุกข์
ไปหลายวัน เพราะปัญหาอย่างนี้

เพราะฉะนั้น ในทางธรรมะพระพุทธเจ้าท่าน
จึงสอนให้เราพิจารณาด้วยหลัก ๕ ประการ เขาเรียกว่า
“อภิณฺณหปัจจเวกขณะ” คือ ให้พิจารณาบ่อยๆในเรื่อง
ต่อไปนี้ ให้พิจารณาว่า...

เรามีความแก่เป็นธรรมดา...หนีความแก่ไปไม่พ้น
เรามีความเจ็บเป็นธรรมดา...หนีความเจ็บไปไม่พ้น
เรามีความตายเป็นธรรมดา...หนีความตายไปไม่พ้น
เราจะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ที่ชอบใจ เป็น
ธรรมดา...เราหนีจากกฎเกณฑ์ข้อนี้ไปไม่พ้น
เราทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว...เราจะหนีจากผลที่เราได้
ทำไว้ไม่ได้เป็นอันขาด...

อันนี้เป็นหลักให้เราได้พิจารณาล่วงหน้าเพื่อที่
จะได้เป็นเครื่องป้องกันปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น

ความแก่เป็นธรรมดา

เราจึงควรจะได้นำหลักต่างๆเหล่านี้มาใช้เป็นแนวพิจารณาเสียบ้าง อย่างน้อยวันหนึ่งพิจารณาเสียสักครั้งหนึ่ง เช่น...

พิจารณาถึงเรื่องความแก่ของร่างกาย ความแก่นี้ทุกร่างกายมีเหมือนกัน ไม่ว่าคนว่าสัตว์หรือต้นไม้หรือวัตถุที่เขาก่อสร้าง ก็ย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเข้าถึงสภาพที่ชรา คร่ำคร่า ชำรุดทรุดโทรมเป็นธรรมดา บ้านเรือนสร้างใหม่ๆ ก็มีสีสดดงดงามดี แต่ว่าต่อไปมันซักจะเก่าไป เปลี่ยนแปลงไปคร่ำคร่าไป ดูแล้วไม่มีอะไรที่จะหนีพ้นภาวะนี้ไปได้

สิ่งเหล่านั้นมันเป็นเครื่องเตือนใจเรา ให้รู้ว่าสิ่งภายนอกมีอาการฉับไฉฉิบไฉ ตัวเราเองก็มีสภาพเช่นนั้น ร่างกายของเรานี้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความแก่อยู่ตลอดเวลา เริ่มต้นด้วยการแก่ขึ้น เมื่อเริ่มปฏิสนธิใน

กรรมของมารดาเราก็มีการแก้ขึ้น ที่เขาเรียกว่า “เต็บโต” ความจริงก็เป็นความแก่นั่นเอง ค่อยเจริญขึ้นโดยลำดับ เป็นเด็กน้อยรู้จักควารู้จักกลาน พุดจาได้ไปโรงเรียนได้ แล้วก็เป็นคนหนุ่มคนสาว เป็นผู้ใหญ่ เมื่อเจริญถึงที่สุด แล้วไม่เจริญอีกต่อไป มีแต่ว่าจะลงแล้ว

ที่นี้เดินลง...ชีวิตเหมือนกับการขึ้นสะพานโค้ง เรา เดินขึ้นไปถึงกลางสะพาน พอถึงแล้วก็ยืนชมวิวเสียด หน้อย มองด้านโน้นด้านนี้ เห็นน้ำใต้น้ำดูว่ามัน น้ำดูอยู่ เสร็จแล้วเราจะไปยืนอาบแดดอยู่ตรงนั้นไม่ได้ เราก็เดินลงไปทางสะพานด้านโน้น ถ้าไม่เดินไปข้างโน้น ก็กลับมาลงฝั่งนี้ ตามแต่บ้านเราอยู่ฝั่งไหน ไม่มีใครจะไปอยู่กลางสะพานได้...

ชาวจีนเขาจึงตั้งภาษิตเพื่อเตือนใจไว้ว่า “ชีวิตเหมือนสะพาน อย่าไปสร้างบ้านลงบนนั้น” เขาว่าชีวิตเหมือนสะพาน หมายความว่า ขึ้นไปแล้วก็ต้องลง ไม่ให้ไปสร้างบ้าน คือไม่ให้ไปสร้างความยึดถือในชีวิตร่างกายนี้

ว่าเป็นของแข็งแรงคงทนถาวร หรือว่าเป็นตัวเราเป็นของเราขึ้นมา เพราะสิ่งทั้งหลายมันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปตามเรื่องของธรรมชาติ ใครไปแอบยึดถือเข้าว่าเป็นตัวเราเป็นของเราขึ้นมาแล้ว ผู้นั้นก็ต้องมีความทุกข์เพราะเรื่องการไปยึดถือนั้น

ฉะนั้น จึงต้องพิจารณาเสียบ้าง ชีวิตคือกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงที่เริ่มต้นเมื่อไหร่ก็ไม่รู้ แล้วก็จะไปจบลงในวันหนึ่งของชีวิตของเรา มันเริ่มต้นแล้วก็ไหลไป แล้วก็มิวันจบคือวันแตกดับ ไม่มีการหยุดยั้ง มีแต่ไหลไปตลอดเวลา เหมือนกับกระแสน้ำที่มีแต่การไหลไปไม่มีไหลขึ้น ไหลลงเรื่อยไปจนออกมหาสมุทร แล้วก็ไปรวมกันเป็นน้ำเค็มกันต่อไป

ในชีวิตของคนเรานี้ก็เหมือนกัน มันเกิดขึ้นแล้วก็ไหลไปเรื่อยๆ แล้วก็ไหลลงไป เปลี่ยนไประยะแรกๆก็แก่นาคู ร่างกายเปลี่ยนแปลงมาทางนาคู ร่างกายแข็งแรง สีสันวรรณะก็เปล่งปลั่ง คุณตา คุณย่า คุณปู่ คุณยาย

ชมเปาะ แต่ว่าเมื่อถึงที่สุดแห่งความเจริญ...ก็เจริญลง
พอเจริญลงนี้เห็นง่าย เช่น ผมหงอกไป พันโยกคลอนไป
ตาก็ช้ำจะไม่ดีแล้ว มีดมัวดูไกลไม่ค่อยได้ ดูใกล้ไม่ค่อย
เห็น แล้วก็ร่างกายเดี๋ยวปวดตรงนั้นปวดตรงนี้ มีอะไร
เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของมัน อันนี้เป็นलगบอกให้
เรารู้ว่าแก่แล้ว เวลาแก่รู้สึกอ่อนเพลีย ไม่ค่อยจะแข็งแรง
สมัยก่อนนี้ทำอะไรแข็งแรง ต่อมาก็อ่อนแอ
ไม่ค่อยจะมีกำลัง นั้นแหละคือความแก่เข้ามาเยี่ยมกราย
เราแล้ว เราก็รู้ว่าเรากำลังแก่ เมื่อรู้ตัวว่าแก่ก็ต้องยอม
รับความแก่ อย่าไปฝืนความแก่ แต่ว่าเราต้องรักษาสภาพ
ตามหน้าที่ของร่างกาย แต่งเนื้อแต่งตัวไปตามเรื่อง สังคม
เขาแต่งกันอย่างไร เราก็แต่งไปอย่างนั้น แต่งตามฐานะ
เอาแต่พอดีพองามให้สมกับคนมีอายุอยู่ในปูนนี้ แล้ว
คอยบอกตัวเองว่าฉันแก่แล้ว ไม่มีอะไรที่เหมือนเก่า ผมก็
เปลี่ยนไป ผิวหนังก็เปลี่ยนไป อะไรก็เปลี่ยนไป เดิน
นิดหน่อยก็เหนื่อย นั่งนานก็เหนื่อย นอนนานก็เมื่อย นี่คือ

ความจริงที่จะเกิดกับชีวิตของเราทุกคน...หนีไม่พ้น แม้เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญการรักษาโรค ก็รักษาตนเองให้พ้นจากความแก่ไม่ได้ ก็ต้องแก่ไปตามเรื่อง เวลานี้หมอรุ่นเก่าๆ ไปนอนอยู่โรงพยาบาลหลายคนแล้ว นอนรอเวลาที่พญามัจจุราจะเอาตัวไปทั้งนั้น เพราะร่างกายเปลี่ยนแปลงไป กำลังจะแตกไปตามวิสัยของสังขาร... อันนี้เป็นเรื่องธรรมดา

เวลาเราไปเห็นคนแก่ เราก็ต้องบอกตัวเองว่าอย่าไปอิจฉาเขา เพราะวันหนึ่งเจ้าก็ต้องเป็นอย่างนั้น เราเห็นคนแก่ก็ต้องนึกอย่างนั้น อย่าดูแล้วก็เฉยๆ ในเทวทูตสูตรเป็นปัญหาถามไว้ว่าคนตายแล้วไปสู่มลโลก คราวนี้ยมโลกก็ตั้งปัญหาถามว่า เมื่ออยู่ในมนุษยโลกเคยเห็นคนแก่ไหม? เคยเห็นคนเจ็บไหม? เคยเห็นคนตายไหม? เห็นเด็กน้อยๆไหม? เห็นนักโทษไหม? ถามอย่างนั้นนั้นก็เพื่อเป็นเทวทูตเหมือนกัน เขาเรียกว่าเทวทูตเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจให้เราได้พิจารณา...

ยมทูตเขาถามว่า เห็นเด็กน้อย คนแก่ คนเจ็บ คนตาย แล้วคิดอย่างไร? ตอบว่า...เฉยๆ ยมทูตว่าเจ้านี้ ประมาทจะต้องถูกลงโทษ เห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตายก็ ไม่ได้คิดอะไรอันเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจ เห็นเครื่องเตือนใจแล้วก็ไม่ใช้ปัญญาพิจารณา ไม่เอามาเป็นเครื่องเตือนใจว่า เขาเป็นอย่างไรเราก็เป็นอย่างนั้น เราหนีจากสภาพเช่นนั้นไปไม่ได้ เช่น เห็นคนแก่...เราก็ต้องบอกว่า เราก็ต้องแก่เหมือนกัน เห็นคนเจ็บ...เราก็อาจจะเจ็บไข้ อย่างนั้นบ้าง เห็นคนตาย...เราก็บอกว่าวันหนึ่งก็ถึงวาระ ของฉันบ้าง

อย่างนี้เรียกว่า พิจารณาด้วยหลักธรรม พิจารณา ด้วยธรรมะเราก็ได้ธรรมะ ได้ความรู้ความสว่างในชีวิต ขึ้นมา ความรู้อันนี้จะเป็นเครื่องช่วยให้เราพ้นจากความ ทุกข์ความเดือดร้อนทางใจ เพราะฉะนั้นเมื่อเราเห็นอะไร เราก็เอามาพิจารณา เช่นเห็นใบไม้เหลือง ก็ต้องเอามาเตือนใจว่าชีวิตก็เหมือนกับใบไม้เหลือง ไม่กี่วันก็ร่วงหล่น

จากชั่ว เห็นใบไม้ร่วงลงกองที่พื้นดินก็ต้องเอามาพิจารณาว่า ชีวิตของเราก็คือเหมือนกับใบไม้แห้งเหล่านี้ วันหนึ่งเราก็จะต้องเป็นอย่างนี้

พระที่กวาดวัดทุกวัน ตอนเช้าตอนเย็น ไม่ใช่ว่ากวาดเพื่อให้ลานวัดสะอาดเฉยๆ แต่ว่ากวาดไปก็ต้องพิจารณาไป เพราะกวาดใบไม้แห้ง...เราก็อาใบไม้แห้งนั้นแหละเป็นครูเป็นอาจารย์สอนธรรมะ มาเตือนจิตสะกิดใจให้เกิดปัญญาขึ้นมา

คิดสิ่งใดคิดให้เป็นธรรมะ

มีแม่ชีคนหนึ่งแกไม่ค่อยดีเท่าใด คือมีโรคทางประสาทนิดๆ หน่อยๆ ไปหาท่านเจ้าคุณพุทธทาสฯ...ไปแล้วถามว่า ดิฉันนี้มันไม่ค่อยดี เป็นโรคประสาท ท่านก็บอกว่า เออ...ก็ดีแล้วรู้ตัวว่าเป็นโรคประสาท แกถามว่ารักษาอย่างไร ท่านบอกว่า กวาดขยะ ตื่นเช้ากวาด

เรื่อยไป แม่ชีนั้นทำตาม กวาดเช้า กวาดเที่ยง กวาดเย็น ไม่ได้นอนหลับพักผ่อน กวาดแต่ขยะเท่านั้น ไม่ยุ่งกับใคร ท่านเจ้าคุณบอกงานให้หน้าที่เดียว...กวาดขยะที่ หินโค้ง...กวาดตามต้นไม้ ใบไม้แห้งมีที่ตรงไหนก็กวาด ตรงนั้น แก็กกวาดอยู่วันยังค่ำ กวาดนานๆเข้าจิตใจดีขึ้น โรคประสาทมันก็หายไป เพราะอาศัยการกวาดขยะนี่แหละ แล้วการกวาดขยะนี้ออกกำลัง...ออกมากกลางคืน มันเปลี่ยนนอนหลับ ต่อมาก็อาการปกติเรียบร้อยดีคืนเหมือนธรรมดา กวาดขยะก็ได้ประโยชน์เหมือนกัน

ฉะนั้น ในกิจการของพระเจ้าจึงวางกิจวัตรไว้ว่า บิณฑบาต กวาดวัด ปลงอาบัติ ไหว้พระ เจริญกรรมกรรฐาน ให้ทำกิจอย่างนี้ทุกวัน ตื่นเช้าต้องไปบิณฑบาต กลับมาต้องกวาดวัด แล้วก็ต้องปลงอาบัติ ต้องไหว้พระ สวดมนต์ ต้องเจริญกรรมฐาน ก็เพื่อให้มีงานทำเป็นประจำ ผู้ใดมีงานทำเป็นประจำ จิตใจมันก็ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วุ่นวาย เราทำอะไรก็ต้องทำในแง่ปัญญา ทำด้วยความคิดในแง่ธรรมะ เห็นอะไรก็ต้องคิดในแง่ธรรมะ

ที่นี้ การคิดในแง่ธรรมะ ก็คือการคิดถึงกฎแห่งความจริงนั่นเอง เอาความไม่เที่ยงเข้าไปคิด เอาความเป็นทุกข์เข้าไปคิด ความเป็นอนัตตาในสิ่งนั้นๆเข้าไปคิด ให้คิดแล้วเอามาเทียบเคียงกับตัวเรา ว่าสิ่งนั้นเป็นอย่างไร เราก็คต้องเป็นอย่างนั้น เราก็คต้องเป็นเหมือนกับสิ่งนั้นๆ ...อันนี้เป็นเครื่องเตือนใจ ในเมื่อเรารู้สึกตัวว่าเราแก่ขึ้น เราก็คเตือนใจไว้

เด็กหนุ่มน้อยๆ กำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ก็ต้องคิดถึงความแก่เป็นเครื่องเตือนใจ คือเตือนใจว่า ร่างกายเราเจริญขึ้น อายุเรามากขึ้น ถ้าเราซ้เกียจเราโตอย่างวูอย่างควาย เราไม่มีความรู้ความฉลาด โตขึ้นจะไปทำงานที่ไหน? ทำงานกับใคร? เพราะที่ไหนๆเขาต่างก็ต้องการคนดีมีปัญญาทั้งนั้น เราไม่มีปัญญาไม่มีความสามารถจะไปทำงานอะไรที่ไหนได้ ร่างกายเจริญขึ้นทุกวัน ต้องให้เจริญด้วยจิตใจ เจริญด้วยปัญญา เจริญด้วยความประพฤติดีประพฤติชอบ

ถ้าเด็กหนุ่มน้อยทั้งหลายทั้งหญิงทั้งชาย หมั่น
เตือนใจไว้ในรูปอย่างนี้ ก็จะเป็นคนไม่ประมาท ไม่มัว
แต่เที่ยว ไม่มัวเล่นสนุกคบเพื่อนเหลวไหล ซึ่งผลที่สุด
ชีวิตอับเฉา ไม่มีราคาไม่มีความหมาย การคิดในแง่ธรรมะ
จึงช่วยให้เป็นคนก้าวหน้าในรูปอย่างนี้ การคิดถึงความ
แก่จึงนับว่าเป็นเครื่องดีมีประโยชน์ประการหนึ่ง

ความเจ็บเป็นธรรมดา

ต่อไปเราควรคิดถึงเรื่องความเจ็บไข้ ความจริง
คนเราไปโรงพยาบาลกันบ่อยๆ ไปเยี่ยมเพื่อนฝูง มิตร
สหาย

เวลาที่เราไปโรงพยาบาล...เราจะต้องนึกว่าไป
ศึกษาธรรมะจากโรงพยาบาล อย่าไปเยี่ยมเฉยๆ แต่ไป
ดูให้เป็นธรรม... ดูให้เป็นธรรมก็ต้องนึกว่า คนเราเกิดมา
แล้วก็ต้องเจ็บไข้กันทั้งนั้น

เช่นโรงพยาบาลศิริราช...เหมือนกับมืงานใหญ่
ตื่นเข้าไปยืนดูบนสะพานเถอะ คนลงเรือเต็มทุกลำ พอ
ขึ้นไปโรงพยาบาลก็แออัดยัดเยียด เดินกันไปเดินกันมา
ต่างคนต่างหน้าตาไม่สบายด้วยกันทั้งนั้น เจ็บโน้นเจ็บนี้
รื้อยแปด ไปยืนดูเสียมั่งก็ตีเหมือนกัน ดูแล้วก็คิดว่า เออ!
มนุษย์นี้เป็นเรือนโรค...

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า... “โรคนิทุธฺ ปภงฺคุน”
โรคนิทุธฺ แปลว่า เรือนโรค, ปภงฺคุน แปลว่า มีอันเปื่อย
เน่าเป็นธรรมดา ร่างกายเรานี้เป็นเรือนโรค มีโรคเข้ามา
อาศัย ไม่ได้อยู่แต่เรา แต่ว่ามีคนอื่นเข้ามาพลอยอาศัย
อยู่ด้วย

เด็กตามบ้านนอก มีตัวไส้เดือนเข้าไปอยู่ในท้อง
มากมาย ท้องป่อง ก้นปอด เวลาเอามาอยู่วัดให้กินยา
แก้โรคพยาธิตัวตืดให้กินก่อนแล้วให้กินยาถ่าย ถ่ายออก
มาเป็นฝูงๆเลย นึกๆแล้วน่าขำ ไส้ในในพุงของคนเรา
มีตัวอะไรเยอะแยะ

สมัยก่อนนี้เป็นเด็กไปโรงเรียนไกลหน่อย แล้วก็นามัยเขาไปให้กินยาพยาธิปากขอ เขาให้กินยานั้นก่อน แล้วให้กินดีเกลือขมจืดเลย พอกินแล้วเดินกลับบ้าน แะกันให้วิ่งไปหมด อ้ายพวกนั้นออกกันมาเป็นแถว ขนาดเท่าเส้นลวด มันเป็นอยู่ได้ในคนหนึ่งไม่ใช่ตัวสองตัว ออกมาตั่งสิบยี่สิบตัว แล้วมันจะอ้วนได้อย่างไร กินข้าวเข้าไปก็ซามๆพวกนั้นมันแย่งหมด ร่างกายก็ผ่ายผอม เพราะฉะนั้นพวกเด็กที่อยู่บ้านนอกไม่ใส่องเท้า ไม่มีส้วมเป็นที่เป็นทาง มีพยาธิกันทั้งนั้น เอามาอยู่วัดก็ต้องถ่ายออกกันทุกคน

โรคบางอย่างชอบเข้าไปอาศัยที่สำคัญ เข้าไปอาศัยที่ตับ ที่ปอด ที่ไต เอาออกยาก บางทีก็ไปตั้งรกรากอยู่ในสมอง บางคนก็เป็นมะเร็ง เป็นที่ที่สำคัญทั้งนั้น มันเหลือเกินโรคอย่างนี้ เชื้อโรคมีอยู่ร้อยแปดพันประการมาอาศัย บางโรคก็อาศัยอยู่ใต้ผิวหนัง ใส่ยาเท่าไรรู้ก็ไม่รู้จักหาย ได้อุตุอากาศดีก็ไพล่ขึ้นมาที่หนึ่ง พอฝนฤดู

นั้นก็หายไป พิจารณาดูแล้วก็เห็นว่ามันมายึดครองอาศัย คล้ายกับว่ายึดครองที่ดินนั้นแหละ แล้วก็จับจองเอาเป็นของตัวเองไปไม่ยอมถอย นึกแล้วน่าสังเวชว่า ร่างกายของเรานี้มันเป็นเรือนโรค โรคประจำตัวมีอยู่แล้ว ยังมีโรคจรเข้ามาอีก ในที่ใดสกปรกอากาศไม่ดี เชื้อโรคมันอยู่มาก แล้วเราเดินไปมันก็ว่าร่างกายน่าอยู่ มันก็จับขาเราเข้าให้ แล้วก็อยู่อาศัยด้วย ถ้าเรารักษาไม่ดีก็ตายไป ถ้ารักษาดีโรคก็แพ้เราก็อยู่ได้ อันนี้เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเกิดจะมีขึ้นแก่เรา เราจึงคิดไว้ล่วงหน้าว่า เราอาจจะเป็นโรคอะไรก็ได้

การคิดล่วงหน้า เป็นการป้องกันไว้ในตัว เพราะรู้ว่าร่างกายของเรานี้มันเปราะบาง แล้วก็เป็นที่ชอบของโรค เราก็ต้องระวังตัว ที่ไหนอากาศไม่ดีมีสิ่งเน่าๆ หรือสถานที่ใดมีเชื้อเป็นพาหะของเชื้อโรคเราก็ไม่เข้าไปที่นั่น เราระวังเนื้อระวังตัวไม่เข้าใกล้ในสถานที่ในบุคคล ในที่ที่มีอันจะเป็นเหตุให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้น

ความระมัดระวังก็เกิดขึ้นเพราะเราพิจารณาว่า เราอาจจะเป็นโรคเมื่อใดก็ได้ แต่ว่าเชื่อโรคมองไม่เห็นตัว มันลอยอยู่ในอากาศเปลวๆมันก็เข้ามาอยู่ในตัวเรา ถ้ามันเกิดขึ้นเราก็ต้องบอกตัวเองว่า ฉันทันทีอาจจะเจ็บป่วยสักวันหนึ่งเวลานี้ก็ป่วยแล้ว ถ้าป่วยแล้วจะทำอย่างไร?...ก็ต้องกินยา ไปหาหมอให้ตรวจรักษา หมอรักษาทางกาย ส่วนคนไข้ต้องรักษาใจ จะปล่อยให้หมอรักษาทั้งหมดก็ไม่ได้ ถ้าหมอรักษากายแล้วคนไข้ไม่รักษาใจ โรคมันก็หายช้า เพราะกำลังใจไม่ดีไม่ช่วยตัวเอง

เพราะฉะนั้น เราจึงต้องช่วยเหลือตัวเอง คืออย่าเป็นทุกข์ร้อนนอกร้อนใจว่า ให้มันหายไว กินยาตามหมอสั่ง กินให้มันถูกเรื่อง กินแล้วนอนพัก อย่ารีบร้อนใจว่า แหม...มันจะหายเมื่อไหร่? พรุ่งนี้จะหายไหม? อย่าใจร้อนอย่างนั้น มันไม่ถึงเวลามันก็ไม่หายหรอก บัจฉิ มันยังไม่สิ้นมันไม่ดับ เพราะสิ่งทั้งหลายเกิดแต่เหตุ ถ้าเหตุยังสืบต่อกันอยู่ตราบใด ผลมันก็ต้องมีอยู่ตรานั้น เราจะ

ไปบังคับว่าหายพุงนี้ มะรืนนี้ อาทิตย์หน้าฉันจะไปเที่ยว
เราบังคับเอาไม่ได้ แล้วถ้าบังคับเข้าจะเป็นอย่างไร?...
เราก็เป็นทุกข์เองนั่นแหละ

เรื่องอะไรร่างกายไม่สบายแล้ว ยังไปหาเรื่อง
ให้ใจไม่สบายใจอีก มันเรื่องอะไรเป็นทุกข์เปล่าๆ เราก็
นอนเฉยๆ นอนพิจารณากำหนดลมหายใจเข้าออก หรือ
พิจารณาร่างกายสังขาร อโห กาโย ร่างกายนี้ไม่ยั่งยืน
ไม่เที่ยงแท้คงทนถาวร มีอันเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมดา
นึกในแง่ธรรมะอย่างนั้นใจสบาย แล้วไม่เท่าใดโรคก็หาย
แล้วเราก็เดินไปไหนมาไหนได้ต่อไป อันนี้ช่วยให้เรา
สบายใจประการหนึ่ง เพราะเราคิดถึงเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ
ไว้เป็นเครื่องเตือนใจ

ความตายเป็นธรรมดา

ประการต่อไป ท่านสอนให้นึกถึงเรื่องความตาย-

ว่า คนเราเกิดมาแล้วก็ต้องตายทั้งนั้น หนีความตาย
ไม่พ้น เพราะว่าเกิดกับตายเป็นของคู่กัน มาด้วยกันเป็น
ลูกฝาแฝดของธรรมชาติ ความจริงพูดโดยปรมัตถ์คือ
พูดโดยเนื้อแท้ คนเราแต่ละคนกำลังเกิดอยู่และกำลัง
ตายอยู่ สิ่งใดเกิดขณะใด มันก็ตายในขณะนั้น เกิดปุ๊บก็
ตายปั๊บไปทันที แต่ว่ามันไม่ตายหมดเลยทีเดียวเพราะมี
เกิดสืบต่อคือมีสิ่งสืบต่ออยู่ สิ่งสืบต่อนี้ภาษาธรรมะ
ท่านเรียกว่าสันตติ แปลว่า สิ่งสืบต่อ

ร่างกายของเราเนี่ยแหละ ผมเก่าหลุดไป...ผมใหม่
ก็เกิดขึ้นมาแทน เล็บตัดไป...เล็บใหม่ก็ขึ้นมาแทน เขาเรียก
ว่ามีสันตติ ขนก็เหมือนกัน...ร่วงไปขนใหม่ขึ้นมาแทน
เป็นแผลเนื้อเปื่อยไป...เนื้อใหม่ก็งอกขึ้นมาแทน ผิวหนัง
มันก็เพิ่มขึ้น แผลมันจึงหายไปได้ ถ้าไม่มีสันตติสืบต่อแล้ว
มันก็ไม่มีอะไรชดเชย เมื่อไม่มีอะไรชดเชยถ้าส่วนใดเกิด
สึกหรอไปก็เป็นหลุมอยู่อย่างนั้น เพราะไม่งอกต่อไป เมื่อ
มีสิ่งชดเชยอยู่ดูราบใดสิ่งนั้นก็ยังมีอยู่ เมื่อใดสิ่งชดเชย

หมดปัจจัยหมดเหตุ ร่างกายส่วนนั้นก็ต้องแตกสลายไป
ความตายจึงเป็นของคู่กันกับความคิด เกิดเมื่อใดก็ตาย
เมื่อนั้น...เวลานี้เรากำลังเกิดอยู่ แล้วเราก็กำลังตายอยู่ แล้ว
ก็กำลังเกิดอยู่ เกิด...ตาย เกิด...ตาย ถียิบอยู่ตลอดเวลา
ไม่มีอะไรคงที่ นี่คือความจริงของชีวิตที่เรากำลังเป็นอยู่

ความตายคือที่สุดของความเปลี่ยนแปลง

แต่ว่าเมื่อใดความตายจริงมันปรากฏ เมื่อนั้น
ก็เรียกว่าตาย...ตายเปิดเผย ภาษาธรรมะท่านจึงเรียกว่า
ตายปกปิด กับ ตายเปิดเผย อปฺปฏิจฺจนฺนมรณํ นี้เรียก
ว่า ตายเปิดเผย ปฏิจฺจนฺนมรณํ นี้เรียกว่า ตายปกปิด
คือตายอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก ตายเปิดเผยคือตายหมด
ลมหายใจหมดไอร้อนหมดความรู้สึก

ท่านกล่าวไว้ว่า ร่างกายนี้เมื่อไม่มีใจครองแล้ว
ไม่มีไอร้อนแล้วก็เรียกว่าตาย ความตายก็คือที่สุดของความ

เปลี่ยนแปลง ร่างกายเราเปลี่ยนแปลงเรื่อยไปๆ ไปถึงที่สุดตรงไหนมันก็ตายกันตรงนั้น คนทุกคนต้องไปถึงจุดนั้น แต่การถึงอาจจะเร็วจะช้ากว่ากัน เร็วช้ากว่ากันเนื่องจากการปรุงแต่งของบุคคลนั้น คนใดภาวะการปรุงแต่งดี ก็อยู่นานหน่อย ปรุงแต่งไม่ดีก็อยู่ไม่นานชีวิตก็แตกดับ บางคนตายตั้งแต่อยู่ในท้อง บางคนตายพอเกิดออกมานิดเดียว บางคนพอรู้จักคำว่ารู้จักนั่งรู้จักเดินแล้วก็ตาย บางคนตายในขณะที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา บางคนอยู่ในชั้นมหาวิทยาลัย บางคนเรียนจบยังไม่ได้ทำงานให้พ่อแม่ชื่นใจ ก็ตายเสียแล้ว บางคนไปเรียนถึงเมืองนอกเมืองนา กลับมาเยี่ยมพ่อแม่แปดวันตายเสียแล้ว พ่อแม่ก็เศร้าใจ เรื่องมันไม่น่าจะเกิดอีกนั่นแหละ คือไม่ได้คิดไว้ล่วงหน้าว่า ลูกเราอาจจะตายเมื่อใดก็ได้

มีอยู่คนหนึ่ง สงครามเกิดขึ้นในยุโรป เทียวหลบ ลูกกระเบิดอยู่ใต้ไม่ตาย พ่อเขาแลกเชลยแก่ได้มาอยู่บ้าน ๘ วันตายแล้ว พ่อแม่ก็เศร้าใจ พุทโธ! มันหนีลูกกระสุน

มาได้ไม่ตายคือตายที่โน่น...ตายพ่อแม่ไม่ได้เผา เลยมา
ตายให้พ่อแม่เผาที่นี่ มันบังคับกันได้เมื่อไหร่ ก็ตายกัน
เท่านั้นเอง...เรื่องนี้เป็นเรื่องธรรมดา

เราทุกคนจึงควรบอกตัวเองว่า ไม่ใช่เท่าแต่เขา
เราก็ต้องเป็นเหมือนกัน ให้นึกอย่างนั้น เวลาใดเราไป
งานศพก็ให้นึกเตือนตัวเองว่า วันนี้ฉันมาเผาเขา วันหนึ่ง
เขาก็จะเผาฉันต่อไป ไม่มีใครหนีกฎธรรมดานี้ได้ เรา
บอกตัวเองไว้อย่างนั้น อยู่ในครอบครัว...สมมติว่าแม่บ้าน
เราตายจากไป คนที่อยู่ข้างหลังคือลูก คือพ่อ ที่เหลืออยู่
ก็ไม่สบายใจ มีความทุกข์มีความเดือดร้อน แต่ถ้าเรา
นึกถึงกฎธรรมดา เป็นธรรมดาเกิดมาแล้วก็ต้องตาย เป็น
อย่างนี้ แล้วเมื่อเรามาอยู่กันก็ไม่ได้สัญญาว่า จะอยู่ด้วย
กันจะตายพร้อมกัน มันไม่ตายพร้อมกันหรอก ไม่มีสัก
คู่หนึ่งจะตายพร้อมกัน นานๆจะมีสักทีหนึ่งเกิดอุบัติเหตุ
ตาย เช่นรถคว่ำตายทั้งผิวทั้งเมีย เช่นนี้เป็นต้น มันมีบ้าง
แต่ว่าโดยปกติมันไม่ค่อยมีอย่างนั้น คนหนึ่งอาจจะตาย

ก่อนคนหนึ่งก็ได้ เราอยู่ๆคุยกันเสียมั่งว่า เออ...อย่าสนุกไปเลยไม่รู้ว่าจะไปก่อนแหละ พูดกันเสียมั่งอย่างนั้น ก็จะเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจ ให้ได้เกิดความรู้สึกรู้ตัวว่า วันหนึ่งเราก็จะต้องตาย...

เมื่อยังไม่หมดลมก็ต้องทำหน้าที่

เมื่อรู้ตัวว่าจะตายแล้วจะทำอย่างไร อย่างกลัวอย่าใจอ่อน อย่าท้อแท้ บางคนพอนึกถึงความตายแล้วมีอ่อนตื้นอ่อนขึ้นมาเสียว ไม่อยากจะทำอะไรแล้ว...ทำมันก็เอาไปไม่ได้ นั่นไม่ถูกเรื่อง เราเกิดมาเพื่อหน้าที่ เกิดมาเพื่องาน เกิดมาเพื่อใช้ชีวิตร่างกายนี้ให้เป็นประโยชน์ เมื่อยังไม่หมดลมหายใจก็ต้องทำเรื่อยไปตามหน้าที่ เรามีหน้าที่อะไรก็ทำเรื่อยไปทำจนวาระสุดท้าย คือทำไม่ได้แล้วนั้นแหละจึงเลิกกัน ถ้ายังทำได้เราก็กทำเรื่อยไปตามหน้าที่ อย่างนี้เรียกว่า นึกถึงความตายแล้วก็ไม่ประมาท

ชีวิตมีค่ามีราคา แต่ถ้านึกถึงความตายแล้วมีอ่อนตืนอ่อน
ไม่อยากจะทำอะไรกับเขาเลย มันก็ใช้ไม่ได้ มันไม่ถูก
พุทธประสงค์ พระพุทธเจ้าท่านไม่ต้องการอย่างนั้น ต้อง
การให้เราสำนึกว่าเราจะต้องตาย

หมั่นระลึกถึงความตายเสมอๆ

เราพาลูกหลานไปไหว้ศพเช่นว่า เดือนห้าไป
เซ็งเม้งที่ฮวงซุ้ยก็ควรจะบอกลูกหลานให้รู้เสียว่า นี่แหละ
ชีวิตมันสุดกันตรงนี้ อากังตายไปแล้ว อากู๋อำมาตายไป
แล้ว แล้ววันหนึ่งก็จะถึงวาระของพวกเราละ พวกเรา
นี้ไม่รู้ว่าจะไปก่อน ไม่รู้ว่าตายหรือว่าแม่ ไม่รู้ว่าคนไหน
เมื่อนึกได้อย่างนี้ก็อย่าชี้เกียจ เหลวไหล อย่ามัวแต่เที่ยว
แต่เล่น แต่สนุก ตั้งใจทำหน้าที่ ลูกเล็กเด็กน้อยไม่ตาย
เสีย เติบโตไปข้างหน้าจะเอาตัวรอดได้ ถ้าหากว่าไม่มี
ความรู้ ไม่มีปัญญาก็จะลำบาก

เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา

เราสอนเราเตือนให้เขานึกถึงความตาย เรามีงานศพก็บอกตัวเองอย่างนั้น พาเด็กมาเห็นเมรุที่เผาศพก็บอกให้รู้ว่า นี่แหละจากสุดท้ายของชีวิต คนเราทุกคนจะต้องเป็นอย่างนี้...หนีไม่พ้น ทุกคนต้องตายกันทั้งนั้น คอยบอกตัวเองไว้บ่อยๆ ก็จะได้เกิดปัญญาเกิดความคิดความอ่าน แล้วถ้าหากว่าเราไปไหนมาไหน ถ้านึกถึงความตายไว้มันไม่ประมาท เช่น ขับรถนึกถึงความตาย ก็จะไม่ประมาท ไม่ขับเร็วเกินไป ไม่แข่งในที่ไม่ควรแข่ง ไม่ตัดหน้าใครจนเขาชนคว่ำไป เรานึกถึงความตายไว้ เป็นเครื่องเตือนใจ มันก็ได้ประโยชน์อย่างนี้

เพราะฉะนั้น ขอให้ญาติโยมเอาหลักนี้ไปใช้เป็นเครื่องเตือนจิต พิจารณาให้รู้ว่า...ชีวิตของเราเป็นอย่างนี้เป็นธรรมดา หนีไม่พ้น เราต้องแก่... เราต้องเจ็บ... เราจะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่เรารักเราชอบใจ... ทำอันใดไว้

สิ่งนั้นก็อยู่ในใจของเรานั้นแหละ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
ทำดีได้สุข ทำชั่วได้ทุกข์ได้ร้อน เตือนใจไว้ในรูปอย่างนี้
ก็จะไม่หวั่นไหวโยกโคลงด้วยสิ่งอะไรที่เกิดขึ้น เราก็มจะมีชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างสบายตามสมควรแต่ฐานะ

ดังที่กล่าวมาก็พอสมควรแก่เวลา
ขอจบการแสดงปาฐกถาไว้แต่เพียงนี้

แนวทางสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

แนวทางสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาที่จะได้แสดงปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ แล้วตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

วันนี้... เมื่อตอนกลางคืนฝนก็ตก ทำให้วิตก นิดหน่อยว่า วันอาทิตย์จะลำบากแก่ญาติโยม แต่ว่า ตอนเช้านี้อากาศค่อยโปร่งขึ้นหน่อย มีแสงแดดส่อง พอจะนั่งกันได้ แต่ว่าที่ลานไผ่นั้นพอปูเสื่อแล้วก็ยังนั่งไม่สบาย เพราะว่าพื้นที่ยังเปียกด้วยน้ำฝนก็ให้ทนเอา ให้คิดว่า ร่างกายเปียกน้ำนี้ไม่เป็นไร อย่าให้ใจเปียกชุ่ม

ด้วยกิเลสก็แล้วกัน เพราะว่าเปือกน้ำนี้หายได้ แต่ว่า
เปือกด้วยกิเลสนี้มันแห้งยาก สิ่งที่น่ากลัวคือกิเลส ไม่ใช่
น้ำฝน ไม่ใช่ฝน เพราะฉะนั้นให้สบาย

ธรรมะเป็นอมตะ

ในวันนี้ มีนักเรียนจากโรงเรียนพาณิชพระนคร
มาฟังด้วยจำนวนหนึ่ง ก็คงนั่งฟังอยู่แถวบริเวณนั้น
ไม่ได้เห็นหน้าผู้แสดง ไม่ใช่ไรฟังแต่เสียงไปก่อน แล้ว
ค่อยดูหน้ากันภายหลัง หน้าตาไม่สำคัญอะไรหรอก
เพราะไม่ได้แปลก จมูกมีสองรูเหมือนกัน ตาก็เหมือน
กัน หูก็เหมือนกัน อะไรก็เหมือนกันทุกคน ผิดกันแต่
เพียงรูป มันท้าเป็นอย่างนี้หน้าเป็นอย่างนี้ แต่ว่าส่วน
รวมมันก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้นให้ถือว่าหน้าตาเป็น
อย่างนั้น แล้วเอาเสียงธรรมะนี้ดีกว่า เพราะเสียงธรรมะ
นี่เป็นสิ่งสำคัญกว่าร่างกาย...

ครั้งหนึ่ง พระเจ้าปเสนทิโกศลไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วก็ไปทอดพระบาทพระผู้มีพระภาคทรงจุมพิตที่หลังพระบาทของพระองค์หลายครั้ง

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสว่า...ร่างกายของตถาคตก็เหมือนกับร่างกายของคนทั่วไป มีการเปื่อยเน่าเมื่อถึงแก่ความตาย แล้วก็ได้ไม่ได้เป็นสิ่งสะดาดอะไร ปฏิกุลเหมือนกัน แต่ว่าสิ่งสำคัญที่พระตถาคตมีนั้น คือสภาพจิตใจที่แตกต่างจากชาวบ้านชาวเมืองทั้งหลาย คือจิตที่เป็นพุทธะ

แตกต่างจากจิตของชาวบ้านทั่วไป เพราะจิตของชาวบ้านทั่วไปนั้น ยังตกอยู่ในอำนาจของสิ่งทั้งหลายในโลก แต่น้ำพระทัยของพระพุทธเจ้านั้น ไม่ได้ติดอยู่ในสิ่งใดๆ พระเจ้าประเสนทิกกราบทูลว่าชื่อนั้นข้าพระองค์ทราบแล้ว แต่ว่าข้าพระองค์มีความเลื่อมใสอย่างยิ่งในพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงได้กระทำเช่นนี้ ตามแบบของผู้ที่เป็นชาวบ้าน แต่ว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าก็ไม่นิยมให้

กระทำเช่นนั้น ให้ถือเอาธรรมะที่พระองค์สอนเอาไปใช้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันมากกว่า เพราะว่าธรรมะนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ตาย ไม่เสียหาย แต่เป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์แก่ชีวิตจิตใจของเราทั้งหลายทุกถ้วนหน้า

เพราะฉะนั้น อย่าไปนึกถึงรูปคน แต่ให้นึกถึงคุณภาพของคนๆ นั้น โดยเฉพาะเสียงที่เป็นธรรมะนี้จะเป็นเสียงใครก็ได้ แต่ถ้าเป็นเสียงที่เปล่งออกมาเป็นธรรมะ เป็นเครื่องชี้ทางแก่ทุกข์ ชี้ทางสุขให้เราได้เกิดความรู้ความเข้าใจ ก็ถือว่าเสียงนั้นเป็นเสียงที่มีประโยชน์เป็นคุณเป็นค่า

เสียงแห่งธรรมะ

แต่ว่า ถ้าเป็นเสียงคำว่าจากใครๆ ก็ตาม ไม่เป็นมงคลหู ไม่เป็นปิยะวาจา คือ ไม่เป็นวาจาที่น่ารัก น่าชอบใจ....เสียงนั้นใช้ไม่ได้

แต่ถ้าเสียงใดแม้จะหนักไปหน่อย แต่ว่าเป็นเสียงที่เตือนจิตสะกิดใจ ให้เราเกิดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในทางที่ถูกที่ชอบ...เสียงนั้นควรฟัง เช่น เสียงด่าว่าของผู้หลักผู้ใหญ่ พ่อแม่ครูบาอาจารย์ หรือแม้พระสงฆ์องค์เจ้า บางทีก็อาจจะพูดหนักไปบ้างก็เพราะความปรารถนาดี ต้องการพูดให้กระตือรือร้นให้เกิดความคิด เราก็อย่าไปโกรธในลุ่มเสียงเหล่านั้น แต่ให้คิดว่าเจตนาเป็นกุศล เป็นเรื่องที่ต้องการให้เราได้สำนึกในหน้าที่ ในการปฏิบัติ จะได้เปลี่ยนแปลงความคิด ความเห็น ให้เข้าหาความถูกต้อง แม้เสียงนั้นจะหนักไปบ้างก็อย่าไปถือ

เหมือนยาแก้โรคนี ไม่ได้หวานทุกขนานหรอก แต่ว่ายาในปัจจุบันเขาเคลือบน้ำตาลไว้ข้างนอก เพื่อให้คนกินง่าย ๆ แต่ว่ายาแบบโบราณและก็ไม่มีการเคลือบน้ำตาล ดมมาอย่างไรก็กินกันไปอย่างนั้น บางขนานต้องอุดจุกแล้วจึงจะกินได้ เพราะว่ากลืนมันแรง แล้วก็ขม ติดคออยู่ตั้ง ๒ ชั่วโมง ๓ ชั่วโมง เป็นยาที่ขมมาก แต่ว่า

ยาที่ขมนั้นมันเป็นประโยชน์แก่ร่างกาย หายโรครภัยแล้ว
ร่างกายสบายดี จึงเป็นสิ่งที่มีความค่า

คุณธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ

วาจาที่ขมขึ้นแต่ว่ามีประโยชน์ ก็เป็นวาจาที่มี
คุณค่าแก่เราผู้ได้ยินได้ฟัง เราได้ฟังแล้วอย่าได้ไปเกิด
เจ็บใจขัดเคืองในเรื่องนั้น แต่ควรคิดว่าเนื้อแท้เป็น
คำเตือนใจที่เราควรจะนำมาใช้ในชีวิตรประจำวัน เราเอา
คำพูดนั้นมาใช้ดีกว่า คำพูดของคนบางคนอาจกระทบ
กระเทือนจิตใจคนได้ ถ้าคนนั้นขาดคุณธรรมเป็นเครื่อง
คุ้มครองจิตใจ ก็จะทำให้เกิดความโกรธขึ้นมาทันที เช่นเขา
พูดอะไรให้เราได้ฟัง ที่โลกสมมติว่ามันไม่ดีนี่ เป็นคำที่
ไม่เพราะหูนะ ถ้าคนฟังเป็นผู้ที่ขาดธรรมะ พอฟังปุ๊บก็
จะโกรธขึ้นมาทันที คือว่าเสียงนั้นมากระทบหู เกิดความ
รู้ทางหู แล้วมันก็เกิดผัสสะขึ้นมา

เหมือนที่ท่านเจ้าคุณพุทธทาส เทศน์ทางวิทยุว่า
มันอยู่ที่ผัสสะคือการกระทบ เสียงมากระทบหูเกิดความรู้ทางหู เสียงหู ความรู้ทางหู รวมกันเรียกว่าผัสสะ ผัสสะ
ตัวนี้แหละที่จะทำให้เราเกิดกิเลสก็ได้ ให้เราไม่เกิดกิเลส
ก็ได้สุด แล้วแต่ฐานจากจิตใจของบุคคลนั้น ถ้าฐานทาง
จิตใจมันมีกิเลสอยู่ในใจ หรือว่ามีความรู้สึกลึกถึงตัวถึงตน
มานะอยู่ในใจ เขาพูดคำไม่ดีให้มากระทบประสาทหูก็จะ
เกิดการโกรธขึ้นมาทันที...

การโกรธขึ้นมาทันทีนั้นเป็นเครื่องวัดบุคคล
เขาต่ำเรานี้เป็นเครื่องวัดว่า เราทนได้หรือเปล่า? ใจเรา
เยือกเย็นหรือเปล่า ถ้าเราไม่เยือกเย็นเราโกรธออกไปก็
เป็นเครื่องวัดว่ายังไม่แก่กล้า ความรู้สึกนึกคิดยังไม่สูงพอ
การปฏิบัติธรรมะ ยังไม่เป็นหลักประกันในการคุ้มครอง
ชีวิต เรายังโกรธอยู่ ยังเคืองอยู่ ก็ยังไม่ดี ถ้าเราไม่โกรธ
ไม่เคืองคำพูดของคนนั้น ได้ฟังแล้วก็เห็นแต่ว่ามันเป็น
ลมปาก...ออกจากปากแล้วมันก็หายไป

ลมที่พัดตามธรรมชาติ ลมร้อนมันร้อนผิวหนัง
 ลมหนาวมันก็หนาวผิวหนัง แต่ว่าลมปากนี้ไม่ได้ทำให้ร้อน
 แล้วก็ไม่ได้ทำให้หนาวอะไร มันนิดเดียวเท่านั้นเอง เปล่ง
 ออกมาเป็นเสียงแล้วลมนั้นก็หายไป แต่มันมากระทบ
 ประสาทหูของเรา ถ้าว่าเราหันไหวไปตามคำเหล่านั้น
 เราก็กิโกรธขึ้นมา บางทีก็โกรธแรงขึ้นมา แล้วก็วิ่งแจ้นไป
 โพนทะนากับคนนั้นกับคนนี้ ไปประกาศให้คนอื่นรู้ว่า
 จันนะมันคนชู้โกรธ จันบังคับตัวเองไม่ได้ จันควบคุม
 ตัวเองไม่ได้ อะไรกระทบนิดหน่อยก็ตึงตังผิงผิงขึ้นมา
 มันได้อะไรขึ้นมาบ้างในการที่ทำเช่นนั้น มันได้แต่การ
 ขาดทุน ทำให้คนอื่นมองเห็นว่าเราเป็นผู้ขาดคุณธรรม
 เป็นหลักครองใจ ขาดการบังคับตัวเอง ขาดการอดทน
 ขาดความเสียสละในสิ่งนั้น ไปเอาความโกรธมาไว้โดย
 ไม่เข้าเรื่อง แล้วก็ยังเป็นเครื่องมือให้คนอื่นเอาไปพูด
 ไปเขียน เอาไปโฆษณา มันดังไปในทางที่ไม่เป็นมงคล
 อะไรในการกระทำเช่นนั้น เป็นเรื่องเสียทั้งนั้น ไม่ได้

เป็นเรื่องอะไรดั่งถามแก้ตัว

ทางที่ถูกต้องนั้นเราควรจะได้ทำไว้ในใจว่า เราจะ
ไม่โกรธใคร เราจะไม่เคืองใคร ใครจะพูดอะไรเราก็เฉยๆ
เราจะไม่แสดงอาการโกรธ ไม่แสดงอาการเกลียดชัง
หรือไม่แสดงอาการออกไปในรูปเช่นนั้น อันนี้จะช่วย
ให้เราสบายใจ แล้วใครเห็นเรากระทำเช่นนั้น เขาก็
ชมเชยเราว่า นี่เขาหนักแน่น ใจเขาเย็นใจเขาสงบ ได้
รับเกียรติได้รับคำชมเชย เพราะเรามีคุณธรรมเป็นหลัก
ค้ำครองจิตใจ

แต่ถ้าเราไม่มีคุณธรรมค้ำครองจิตใจ คนก็อาจ
จะมองเห็นว่ามีความรู้ แต่ไม่มีปัญญารักษาจิตใจ ความ
รู้ในทางโลกอาจจะมีเช่นสอบไล่ได้สูง ได้ปริญญาตรี ได้
ปริญญาโท ปริญญาเอก แต่ว่าจิตใจก็ยังไม่ดีขึ้น ยังเป็น
คนเร่าร้อนวุ่นวาย ใครพูดอะไรกระทบหุนหันน้อยก็แปร็น
ออกไปทันที อย่างนี้แสดงว่า ยังไม่หนักแน่น ยังไม่หนัก
แล้วก็ยังไม่แน่น ใจของหนักแล้วแน่นนี้มันดี

มองทุกอย่างด้วยใจที่มีธรรมะ

ในสมัยนี้ก็ยังทำกันอยู่ เวลาเขามิ้งงานวัดงานวา
ภาคเหนือเขาทำไว้ เขาทำเป็นโรงเล็กๆ แล้วก็มีย่าหุ้ม
เป็นหลังคา ในโรงนั้นก็มีย่ากอนหินกอนหนึ่งกอนใหญ่พอ
สมควรพอวางได้ แล้วก็มีย่าตรเอาไปวางไว้ด้วย เครื่อง
บูชาสักการะที่อื่นไม่มี แต่ที่เชียงใหม่อัดมาไปเห็นเขาก็
สนใจ เลยไปถามญาติโยมว่า “นั่นอะไร ใครเอาศาลผี
อะไรมาวางไว้ในลานวัดอีกล่ะ?” เขาบอกว่า “ไม่ใช่ศาลผี
เป็นศาลพระอุปคุต” “มีอะไรบ้างในศาลนะ?” “มีกอน
หินกอนหนึ่ง แล้วก็มีย่าตร มีเครื่องบูชาสักการะ”

พอเขาบอกอย่างนั้น ก็มองไปในแง่ธรรมะได้
ทันทีว่า คนโบราณนั้นเขาฉลาด เขาทำอะไรเป็นเครื่อง
เตือนใจเป็นแบบปริศนาธรรม แต่คนที่ไม่คิดก็ไม่เข้าใจ
ไม่รู้ว่าจะอะไร เลยไปถือว่าเป็นของขลัง เป็นไสยศาสตร์ไป
เนื้อแท้ที่เขาทำไว้เพื่อเป็นเครื่องสะกิดใจ เพราะว่าใน
การทำงานนี่คนมากันมาก คนมากันก็ต่างจิตต่างใจ ต่าง

ความคิดความเห็น อาจจะกระทบกระทั่งกัน แล้วทะเลาะเบาะแว้งกันได้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเป็นเช่นนั้นขึ้นในสังคม เขาทำสิ่งนั้นเป็นเครื่องเตือนใจไว้ แต่ว่าคนมันไม่คิด เมื่อไม่คิดก็ไม่เห็นแล้วก็ไม่เข้าใจ

ความจริงนั้นที่เขาเอาหินมาวางไว้นั้น ก็เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจว่า ให้นักเหมือนหินให้แน่นเหมือนหิน หินนี้มันแน่น มันไม่มีรูที่น้ำจะซึมเข้าไปได้เลย แล้วมันมีน้ำหนักมาก เราก็ต้องทำใจให้นักเหมือนหินให้แน่นเหมือนหิน อะไรมากระทบกระทั่งกันบ้างนิดๆ หน่อยๆ อย่าไปโกรธเคืองกัน อย่าไปชกต่อยตีรันฟันแทงกัน อันนี้เป็นเครื่องเตือนใจอย่างนั้น ให้เราเป็นคนหนักแน่น แล้วก็มีคำพังเพยของคนโบราณเขาพูดไว้ว่า “ไปไหนอย่าพกนุ่น ให้พกหินไป” เขาว่าอย่างนั้น

ญาติโยมเคยได้ยินได้ฟังบ้างไหม คนเฒ่าคนแก่เขาสอน สอนเด็กหนุ่มหรือว่าสอนคนที่ไม่ใช่หนุ่ม เวลาไปไหน เขารู้ว่าไปในที่นั้นมันจะมีอะไรเกิดขึ้น เขาก็พูด

เป็นเชิงแนะว่า “เออ! ไปเถอะ อย่าพกนุ่นไป ให้พกหินไป” ไ้คนที่มันไม่รู้เรื่องอะไรพอเดินไปเจอก้อนหินเข้าเอาใส่พกไป พกไปก้อนหนึ่ง เพราะว่าคุณยายท่านให้พกหินไป อย่าพกนุ่นไป...

ความจริงนั้นนุ่นะมันเบา เป็นของเบาลมพัดนิดหน่อยก็ปลิวว่อน หรือว่าเรายกขึ้นมาเป่ามันก็ปลิวว่อนไป มันเบา มันก็ปลิวง่าย....แต่ว่าหินนั้นมันหนัก ถูกลมพัดก็ไม่หวั่นไหว อะไรก็ไม่หวั่นไหวทั้งนั้นแหละ ก็หมายความว่า ให้ไปด้วยใจที่หนักแน่น ให้ไปด้วยความหนักแน่นในใจ อย่าใจเบา อย่าใจเร็ว อย่าใจร้อน อย่าเป็นคนที่ไม่หวั่นไหว ต่ออารมณ์ที่มากระทบ นั่นหมายความว่า ใจเป็นหิน... ใจหนักเป็นหินขึ้นมา ใจหนักแน่น...อะไรมากระทบก็ไม่หวั่นไหวโยกโคลงไปกับอะไรอย่างนั้น คำพูดเหล่านี้เป็นคำเตือนใจ ไปไหนอย่าพกนุ่นไป พกหินไป คือให้ไปด้วยความหนักแน่น ด้วยความอดทน ด้วยการใช้สติ ปัญญาพิจารณาสิ่งทั้งหลาย

คนเราในสมัยนี้มักจะใจร้อนใจเร็ว หุนหันพลัน
แล่น ทำอะไรวู่วาม เช่นคนขับรถนี้ มีคนประเภทวู่วาม
อยู่ไม่ใช่บ่อย รีบร้อนเหลือเกิน เคยนั่งรถบนถนนสาย
วิภาวดีรังสิต ช่องทางมันว่าง ไปสบายหรอก แต่บางทีก็
มีรถแข่งอย่างรีบร้อน อาตมาก็พูดกับคนขับว่า “นั่นเขา
จะไปขึ้นเรือบิน กลัวจะไม่ทันเรือบิน ต้องรีบไปหน่อย
แต่น่ากลัวจะไปนอนโรงพยาบาลมากกว่าไปขึ้นเรือบิน
ขับรถแบบนั้นนะ” นี่คือความร้อน..ร้อนใจ ขับเร็วๆ

วันหนึ่งทหารนักบินนี้ คงจะเคยนั่งแต่เรือบิน
เรือบินไม่มีอะไรขวางหน้า บินไปตามชอบใจ ไม่ชนกับ
ใครหรอก ที่นี้มานั่งขับรถบนถนนเข้า พอไปถึงตรงนั้น
เป็นทางแยกเข้าบ้านพักรถไฟ ถนนวิภาวดีฯ เขามีไฟแดง
ไฟเขียว รถนักบินคันนั้นเมื่อถึงไฟแดงก็ไม่หยุด ผ่าไฟแดง
เมื่อผ่าไฟแดงก็มีรถออกมาจากทางขวามือคันหนึ่ง รถของ
ทหารนั้นก็ชนเปรี้ยงเข้าให้หมุนเลย อาตมานั่งรถไปเห็น
รถคันนั้นหมุนเลย...ชนแล้วก็ขับผ่านไป พอคันที่ชนขับ

พันไปไอ้คนนั้นก็หยุดหมุน ดีที่ว่าไม่มีรถผ่านไปชนเข้า เพราะมีไฟแดงบังคับไว้ ไอ้นั้นฝ่าไฟแดงไป...ก็มีตำรวจ อยู่ คนหนึ่งอยู่ที่ตรงนั้นขี่มอเตอร์ไซด์สตาร์ทเครื่องกวดไป โน่น..ไปทันทีเชิงสะพานลาดพร้าว อาตมานั่งรถไปทันพอดีเห็นเขาเรียกตัวลงมาแต่งชุดทหารอากาศ เลยนึกว่า เขาเคยแต่นั่งเรือบิน ไม่เคยนั่งรถยนต์บนถนน จึงนึกว่า ภูซิบเรือบิน แล้วไม่ได้ไปคนเดียวหรอกนะ ไปกับแฟน เสียด้วยซิ เรื่องมันเป็นอย่างนั้น ตำรวจเรียกตัวลงมาก็ หน้าซีดหน้าเขียวไป รถคันที่ถูกชนก็แล่นตามไปเรียก ค่าเสียหาย นี่เรียกว่าพกนุ่น...คนอย่างนี้เขาเรียกว่าพกนุ่น ไม่ได้พกหินมันก็ลำบาก

เพราะฉะนั้นเมื่อมีอะไรเกิดขึ้นในที่ใดๆ ที่มีการ ใช้คำพูดกัน ถ้าเราพกหินแล้วไม่เป็นอะไร ถ้าแต่พกนุ่น แล้วเกิดโมโหโทโส เขาเรียกว่าอย่างนั้น โมโหก็คือมัน มีดขึ้นมา โทสะก็คือมันร้อนขึ้นมา จุดไฟเผาตัวเองให้ร้อน ร้อนแล้วก็ร้อนคนเดียวไม่ได้ กลัวคนอื่นจะไม่รู้ว่า เราเป็น

คนอย่างนั้น ก็ต้องไปบอกคนใกล้เคียง บางทีก็ไปบอกคน หนังสือพิมพ์ว่าคนๆ นั้นว่า ทำฉันอย่างนั้นทำฉันอย่างนี้ แล้วมันได้อะไรขึ้นมา นอกจากว่าเอาเหยื่อไปป้อนให้ หนังสือพิมพ์เอาไปเขียนในหนังสือพิมพ์ต่อไป ให้ นักอ่านชาวทางวิทยุเอาไปอ่านต่อไป เป็นการโฆษณาที่ไม่ได้เรื่องไม่ได้เกียรติดะไร นี่ก็เพราะว่าขาดคุณธรรม เป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ จึงได้เกิดปัญหาขึ้นอย่างนั้น

ไม่ยินดียินร้ายต่อสิ่งที่มากระทบ

ในสังคมมนุษย์เราในปัจจุบันนี้ เหตุการณ์บางอย่างมันไม่น่าจะเกิดมันก็เกิดขึ้น เรื่องบางเรื่องมันน่าจะหยุดเพียงนี้ แต่ว่ามันยาวออกไป ที่ยาวออกไปนั้น ก็เพราะว่า คนเรามันขาดห้ามล้อ รถไม่มีห้ามล้อ มันชนกันเป็นแถวไปเลย ชนกันตั้งหลายๆ คัน คนขาดห้ามล้อนี้เหมือนกัน ยับยั้งชั่งใจไม่ได้ แล้วก็ไหลไปตามเรื่องที่

เกิดขึ้น กลายเป็นเรื่องยาวไป น้ำผึ้งหยดเดียวทำให้รบกันตายไปตั้งมากมายในหมู่บ้านนั้นตำบลนั้น เพราะน้ำผึ้งหยดเดียว คำพูดนิดหน่อยถ้าเราให้อภัยเสีย มันก็ไม่มีเรื่องอะไร

พระพุทธเจ้าสอนเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่าอย่างไร มีอยู่ในพระสูตร...สูตรหนึ่งท่านว่าไว้ดี คือบอกว่า “ภิกษุทั้งหลาย ถ้าโจรใจร้ายเอาเลื่อยคมกริบมาเลื่อยขาของเธอ หนึ่งขาด เนื้อขาด สายโลหิตขาด จรดกระดูก ถ้าเธอมีใจโกรธเคืองต่อโจรนั้น ไม่ชื่อว่าเธอทำตามคำสอนของตถาคต มีใจโกรธเคืองต่อโจรที่เอาเลื่อยมาเลื่อยขา ไม่ชื่อว่าทำตามคำสอนของตถาคตของพระพุทธเจ้า

การทำตามคำสอนของตถาคต ก็คือไม่โกรธในการประทุษร้ายของโจรคนนั้น แม้เขาจะเลื่อยขาเราก็ยังไม่โกรธ เรามีความควบคุมจิตใจได้ เราอดได้เราทนได้ เรายึดมั่นกับเหตุการณ์ได้ นั่นแหละชื่อว่าได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า” พระองค์สอนอย่างนั้น

คราวหนึ่งมีเรื่อง...คือพระพุทธเจ้ากับสาวกอีก
จำนวนมากเดินทางไปเมืองราชคฤห์ มีปริพาชกพวกหนึ่ง
กับคณะเดินทางมาเหมือนกัน ในหมู่ปริพาชกนั้นอาจารย์
กับลูกศิษย์มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน อาจารย์เดินนิทรา
พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ตลอดทาง แต่ว่าฝ่าย
ลูกศิษย์เดินสรรเสริญพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์
ตลอดทาง...ขัดกัน

อยู่แห่งเดียวกัน เป็นอาจารย์เป็นลูกศิษย์กัน แต่
ว่าอาจารย์นั้นเป็นคนพุดนิทราพระพุทธเจ้า ลูกศิษย์
นั้นกลับสรรเสริญพระพุทธเจ้า เดินกันไปก็เถียงกันไป
อาจารย์ว่า... ไมไหวะ พระพุทธเจ้าแย่มาก ลูกศิษย์ว่า
แหลม...พระพุทธเจ้าที่น่ากราบนำไหว้ ใจดีใจงาม เป็น
อย่างนั้นเป็นอย่างนี้ว่าเข้าไปเรื่อย ก็ได้ยินไปถึงพระที่
เดินผ่านเหมือนกัน เมื่อได้ยินเช่นนั้นก็ได้ไปกราบทูลพระ
ผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อไปกราบทูลพระองค์ พระองค์ก็
ตรัสว่า “เธออย่าไปยินดียินร้ายกับคำพูดของคนใดๆ

เขาพูดชมเราก็อวยยินดี พูดติเราก็อวยยินร้าย เพราะถ้าเรายินดีปัญหาก็คือหายไป ยินร้ายปัญญาก็จะหายไปด้วยเหมือนกัน เหตุผลหายไป ความรู้สึกผิดชอบหายไป เพราะความยินดียินร้าย” หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่า เราเมาเขาชม เราเมาเขาติ เราก็เมาเหมือนกัน แต่ว่าเราเมาคนละแบบ เขาชม นี่เหมือนกับเมาเหล้าหวาน เขาตินี้เหมือนเมาเหล้าดีกรีสูง เรียกว่าพอกินเข้าไปก็หน้าเบ้ไปเลยทีเดียว อย่างนั้นมันห้วนไหวไปกับสิ่งเหล่านั้น

สัมผัสทุกสิ่งอย่างมีสติ

การห้วนไหวนั้นก็จะเกิดความหลงได้ง่าย เช่นเขาชมให้เราหลง ชมให้เราหลงนี้อาจจะทำให้เราเสียท่าเขาก็ได้นะ คนบางคนลื่นมันเก่ง ตวัดหวานทีเดียว มาถึงพูดชมเราจนเพลินไป เต็มมันก็ขอยืมสตางค์เราแล้ว เรามันลืมตัวไปเพราะเขาขอให้เราใหญ่ ไ้เราก็ต้องให้มัน ให้

สตางค์ยี่หมื่นมันไม่เท่าไรหรอก มันชมเราจนกระทั่งเรา
เซ็นอะไรให้มันนี่ เสียทำไปเป็นเงินตั้ง ๒-๓ ล้านก็มี
เรื่องอย่างนี้มี...มันชม พูดจาอย่างโน้นอย่างนี้ยกเหตุผล

คนแก่ผู้ซื้อสัตย์มัวแต่เข้าวัดเข้าวา แต่ไม่ปฏิบัติ
ธรรมะให้ลึกซึ่งถูกเด็กมันด้อมเอา ด้อมให้เซ็นมอบอำนาจ
ให้แล้วมันเอาไปขายเสีย ขายแล้วมันไม่เอาเงินมาให้
คนแก่เดือดร้อน มันไม่ใช่เงินเล็กน้อย มันเป็นเงินตั้ง
๓ ล้าน มันเป็นอย่างนี้ นี่ก็เพราะหลงในคำชม ในกิริยา
ท่าทางในการอ่อนน้อม มันเข้ามาถึงกราบมือกราบตีน
พูดจาแสดงมายา นี่ละเขาเรียกว่ามายาละ มันไม่ได้แสดง
จริงจิงอะไร เป็นมายาสาไถยแสดงให้เห็น ก็เลยหลงลม
มันเข้า ให้มันทุกอย่าง เซ็นให้ทุกอย่าง ให้ไปจัดการขาย
แล้วจะเอาเงินมาให้คุณตา หนูไม่โกงคุณตาหรอก มันจะ
โกง แต่ว่ามันบอกว่าไม่โกงหรอก คุณตาก็บอกว่าไม่เป็นไร
คุณตาเชื่อ โอ้คุณตาก็เกรงใจ กลัวอีหนูคนนั้นมันจะเสียใจ
ว่าไม่เชื่อ เลยบอกว่าตาเชื่อเรื่องอย่างนี้ตาไว้วางใจ เสร็จแล้ว

มันไปทำเสร็จแล้ว มันไม่มาหาคุณตาเลย มันหายหัวไป
 เสียเลย คุณตาเตือนร้อนไปตามๆกัน มันเป็นอย่างนี้บ่อยๆ
 ฉะนั้นเมื่อใครมาพูดหวานกับเรานี่ต้องมีสติไว้
 เฉลียวใจไว้หน่อย ว่าแม่คนนี้มีลูกไม้อะไรคู่ต้องระวังหน่อย
 แล้วก็ไม่เสียท่า ถ้ารู้สึกตัวอย่างนั้นไม่ว่าหญิงว่าชาย
 ถ้ามาพูดแบบลูกไม้กับเรา...ต้องระวัง ระวังไว้เพราะว่า
 มันมีลูกไม้ คนเราเมื่อมาขออะไรจากเรา ไม่ใช่มาถึงขอ
 ทันทืหรรอก

ใช้ปัญญาพิจารณาสิ่งทั้งปวง

ชูชกกว่าจะขอชาลี กัณหาณี ชักแม่น้ำทั้งห้าขึ้น
 มาล่อเสียก่อน... ที่ว่าชักแม่น้ำทั้งห้านี้หมายความว่า
 แม่น้ำห้าสายนี้เต็มไปด้วยน้ำใสสะอาด ปราศจากโทษ
 ใครจะกินก็ได้ จะอาบก็ได้ แล้วก็ยังไหลไปรวมแม่น้ำใหญ่
 คือแม่น้ำคงคา เป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ คนนิยมไปอาบไปบูชา

ฉันใด น้ำพระทัยของพระเวสสันดรนั้นก็เต็มเปี่ยมไปด้วย
ความเสียสละ เต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณา เห็น
ออกคนยากคนจน ไม่ว่าใครบากหน้ามาขออะไรก็ให้ทั้ง
นั้นแหละ...ขอพระเวสสันดร

ความจริงพระเวสสันดรท่านรู้ รู้ว่าตาแก่นี้มา
ยอгу จะขออะไรกูอีกละ มันจะขออะไร เราหมดแล้ว
ทรัพย์สินสมบัติก็ไม่มีแล้ว มันจะมาขออะไร เอ้อ...ขอไป
ยอมาขอลูก ขอเอาขาสักก้นหาไปเป็นคนรับใช้ เพราะว่า
ชูชกแก่ได้เมียสาว เมียสาวปฏิบัติดีดีหрок แม่อมิตตดา
นี้เรียบร้อยมากเป็นแม่บ้านที่ดี ลงไปทำน้ำตักน้ำขึ้นมาให้
ชูชกอาบกินสะดวกสบาย ชายอื่นในหมู่บ้านนั้นมีเมีย
แต่ภรรยาของตนไม่เคยปฏิบัติต่อตัวอย่างนั้น พอเห็น
นางอมิตตดาปฏิบัติต่อชายแก่ก็เกิดความริษยา แล้วก็
โกรธเคืองภรรยาของตัวขึ้นมา

เมื่อกลับไปบ้านก็ต่อว่าภรรยา บอกว่า “พวกเธอ
นี้ ไม่ดูแม่อมิตตดาเขามั่ง เขามีผิวแก่แต่เขาปฏิบัติดี ตัก

น้ำให้อาบ บ้านช่องสะอาดเรียบร้อย ไข่แก้มันไม่ได้เรื่อง
 ได้ราวอะไร” เอาแล้ว พอพูดอย่างนั้นลมเพชรหึงมันเกิด
 ในใจของภรรยาเหล่านั้น นึกว่าผิวไปชอบนางอมิตตดา
 เพราะว่าไปยอนางอมิตตดาก็ต้องไปชอบ สุภาพสตรีเรา
 พอสามีมาชมหญิงอื่นต่อหน้าไม่ได้ มันเป็นอย่างนั้น
 เรียกว่ามันของเก่า มีด้วยกันทั้งนั้น คนละเล็กคนละน้อย
 ชักจะชิงตาขึ้นมาทีเดียว ที่นี้ก็เลยทะเลาะกัน ทุบตีกัน
 พอทุบตีกันผู้หญิงทั้งหลายก็นึกว่า เราอยู่กันมาสะดวก
 สบายไม่มีเรื่องอะไร แต่พอแม่หญิงกาลกิณีคนนี้เข้ามาอยู่
 ในหมู่บ้านเรา เราถูกทุบถูกตี เราต้องจัดการแก้เผ็ดกัน

พอแม่อมิตตดาลงไปทำน้ำ พวกผู้หญิงเหล่านั้น
 ก็ไปยืนเป็นแถวเลย เข้าแถวต้อนรับด้วยคำพูดที่ไม่เพราะ
 หู แล้วไม่ใช่พูดอย่างเดียว ลงมือลงไม้เอาเสียด้วย นาง
 อมิตตดาก็ร้องไห้ร้องห่มกลับมาบ้าน ชูชกลงบันไดเรือน
 ลงไปลอบโยนว่ามันเรื่องอะไรกัน ทำไมจึงร้องไห้...พวก
 ผู้หญิงทั้งหลายมันตัดพ้อต่อว่า หาวาหนูนี้มีผิวเป็นคนแก่

อย่างนั้นอย่างนี้ บอกว่าที่นี่จะไม่ลงไปตักน้ำต่อไป แล้ว ชูชกบอกว่าไม่เป็นไร เรื่องน้ำเรื่องท่าไม่ต้องไปตัก ฉันจะไปตักมาเอง ไม่ได้...สามีทำงานอย่างนั้นไม่เป็นมงคลแก่ ภรรยา ภรรยามีหน้าที่ต้องปฏิบัติสามี จะให้สามีปฏิบัติ อย่างนั้นมันผิดระเบียบโบราณ ไม่ได้ แต่ว่าถ้าจะแก้ปัญหา เรื่องนี้ ท่านจะต้องไปหาคนใช้มาให้ฉันสัก ๒ คน.. ฉันจะไปหาที่ไหน ไอ้คนใช้นี้มันลำบาก นางอมิตตดาบอกว่า มี...ลูกพระเวสสันดรมี ๒ คน พระเวสสันดรนี้ใจดี ใครไปขออะไรก็ให้ทั้งนั้นแหละ ท่านต้องเดินทางไปวันนี้ เลยจัดเสบียงกรังใส่ย่าม ให้ชูชกออกเดินทางไปหาพระเวสสันดร ไปถึงในป่าเขาวงกต อยู่ใกล้ภูเขาคิมพานต์ แล้วกว่าจะไปถึง เขาพรรณนาไว้สนุกสนาน ป่าคิมพานต์ มันใหญ่โตอย่างไรมีเสียงนกเสียงวิหค พระท่านเทศน์ก็ฟังเพลินไปเหมือนกัน

กัณฑ์นี้เขาเรียกว่ากัณฑ์มหาพน พูดแต่เรื่องป่า...ป่าใหญ่มีพันธุ์ไม้มีต้นไม้ดอกไม้ต่างๆ เสียงนกเสียง

วิหคอะไรต่ออะไร...เทศน์เพราะ คนฟังก็เพลินเหมือนกัน ให้ชูชกไปขอ....ชูชกก็ต้องไปเพราะรักภรรยา พอไปถึงซักแม่น้ำทั้งห้าขึ้นมาล่อพระเวสสันดร ผลที่สุดขอได้ พระเวสสันดรก็ต้องให้ เพราะว่าท่านเป็นคนไม่ปฏิเสธใคร เลยก็ให้

แต่ให้แล้วก็บอกว่า เตี้ยวก่อน...ให้นะให้แน่ แต่จะให้รอแม่เขากลับมาเสียหน่อย ชูชกว่าไม่ได้จ้ะ ถ้าขึ้นให้นางมัทรีกลับมา นางมัทรีก็รักลูก คงจะกีดกันไม่ให้ลูกแก่เรา เลยตัดพ้อพระเวสสันดร ที่นี้ไม่ชมแล้วบอกว่า “เขาวาพระเวสสันดรนี้ใจดีหนักหนา เรานี้หลงชมเสีย นาน เพิ่งทราบเตี้ยวันนี้ว่าความจริงไม่ตืออะไรใจกลับกลอก ให้แล้วก็จะกลับไม่ให้ แต่ว่าจะไม่ให้ก็ดูกระไรอยู่ เลยพูดบายเบี่ยงให้รอแม่เขากลับมาก่อน ก็รู้อยู่แล้วว่าแม่กับลูกนี้เขารักกัน กลับมาแล้วก็คงจะไม่ให้ นี่หรือพระเวสสันดร ผู้ใจใหญ่” ตัดพ้อต่อว่าพระเวสสันดร พระเวสสันดรก็บอกว่าไม่เป็นไร เมื่อท่านอยากจะพาไปก็พาไป ชูชกก็พาไป

ที่นี้พอพาออกจากสำนัก ก็ถือไม้เรียวหวดเลย
คือว่าจะชูปะให้กลัวไว้ตั้งแต่เบื้องต้น หวดเพียวๆ สอนชาล
ก็ทนหาก็ร้อง ร้องให้แล้วก็หันหน้าไปวิ่งวอนพ่อ พ่อก็ชัก
จะชุนๆขึ้นมาเหมือนกัน แต่ว่าชมพระทัยได้ ชมพระทัย
ได้ว่าไม่ใช่ลูกเราแล้ว เราให้เขาแล้ว นายกับปาวเขาจะ
ตีจะเขี่ยกันมันเป็นเรื่องของเขา เราไม่เกี่ยว ก็ต้องชม
พระทัยด้วยความอดทน ด้วยการบังคับตัวเอง ด้วยปัญญา
ปลงไปว่า เราให้เขาแล้ว เป็นอำนาจสิทธิขาดของเขา
เราจะไปสอดแทรกได้อย่างไร ชูชกแกเขี่ยนไปตามเรื่อง
ชูเขี่ยกันไปก็ไปตามเรื่อง เรื่องมันเป็นอย่างนี้

นี่ก็แสดงให้เห็นว่า สิ่งทั้งหลายมันเป็นอย่างนี้
คำพูดของคนมันมีอะไรอยู่ในนั้น เราจะต้องใช้ปัญญา
พิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน ใครมาพูดอะไรต้องตั้งข้อ
สงสัยไว้ก่อนเชื่อหรือไม่ กุศลหรืออกุศล เขาจะมาไม่ไหน
กับเรา เราต้องตั้งข้อสงสัย อย่าเพิ่งชอบ อย่าเพิ่งชักเขา
ทันที แต่ว่าต้องใช้สติปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาไว้

ธรรมะเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงและควบคุมจิตใจ

เพราะว่าเดี๋ยวนี้คนมันเหลือเกิน คนพวกประเภทนี้มันไม่ทำอะไรกิน มันวางแผนว่าวันนี้จะไปต้มใครจะไปหลอกใคร จะหาอุบายอย่างไรต้มให้มันแนบเนียน เดี่ยวนี้เขาต้มเก่ง ญาติโยมจำไว้ด้วย... เขาต้มถูกต้องตามกฎหมาย...ทำอะไรไม่ได้ ไปสู้กันทางศาล สู้ไม่ได้ ถูกต้องตามกฎหมายเรียบร้อย ทำนิติกรรมถูกต้องหมด นี่เขาเรียกว่าต้มอย่างฉลาด ต้มถูกต้องตามกฎหมาย ทำความผิด แต่ถูกต้องตามกฎหมายเวลานี้ โยมจำไว้... เขาทำผิดแต่ถูกต้องตามกฎหมาย ฟ้องไม่ได้ไปทำอะไร เขาไม่ได้เพราะว่าทำถูกต้อง ลายเซ็นถูกต้อง แล้วก็ทำนิติกรรมถูกต้องตามกฎหมายทุกอย่าง อะไรเรียบร้อย นี่เขาเรียกว่ามีหัว แล้วก็นักต้มประเภทนี้มีทนายหัวแหลม ในทางโกงอยู่ด้วยเหมือนกัน ทนายนี่ออกแบบว่าต้องทำอย่างนั้น ต้องทำอย่างนี้ให้มันถูกต้องตามกฎหมาย แล้วทำเรียบร้อย...โกงเรียบร้อยตามกฎหมาย

คนถูกโกงก็ได้แต่นอนเอนน้ำลูบหน้าอก ภูตาย
แล้วๆ เสียอกเสียใจไปเลยที่นี่ จะแก้อย่างไร แต่ว่าถ้า
เป็นคนธัมมะธัมโมหนอยก็ปลงตกไปว่า มันคงจะโกงเขา
มาเมื่อชาติก่อน เราจึงถูกเขาโกง โกงก็โกงไป นั่นไม่รู้
ว่าจะปลงอย่างไรแล้ว ก็ต้องปลงว่า ภูคงจะเคยโกงเขา
มาเมื่อชาติปางก่อน เลยมันมาโกงภูชาตินี้ กรรมมัน
ตามทัน...นี่ปลงตก

แต่ถ้าคนปลงไม่ตก ก็เตรียมซื้อเอ็ม๑๖ มา
เท่านั้นเอง เออ! มันทำภูเจ็บแสบนัก ภูต้องใช้มาตรา ๑๖
แล้วที่นี่ ใช้ ม.๑๖ ก็เที่ยวเดินตามหาคนโกงเจอเมื่อไร
ก็ฟาดกันเมื่อนั้น คนไม่มีธรรมะมันก็ฆ่ากันเท่านั้นเอง
เพราะฉะนั้นจึงฆ่ากันบ่อยๆด้วยเรื่องอย่างนี้ เราได้
เห็นข่าวในหนังสือพิมพ์ว่า เศรษฐี ๑๐๐ ล้าน ถูกยิงคว่ำ
ข้าวเฒ่า คว้าไม่มีข้าวเฒ่าจะกินแล้ว ยิงกันไปอย่างนั้น
ตายไปอย่างนั้น เห็นข่าวอย่างนั้นนึกว่าเศรษฐี ๑๐๐ ล้าน
ทำไมจึงถูกยิง นี่มันต้องมีละ...ต้องมีกรรม แต่ไม่ใช่กรรม

ในชาติก่อนหรือ ถ้าวไปศึกษาให้ดี กรรมในปัจจุบันนี้ ไม่ใช่ชาติก่อน กรรมในปัจจุบันก็คือว่า ไปแย่งประโยชน์จากคนอื่นบ้าง ทำให้เขาเสียหายบ้าง เอาอำนาจเงินไปทำร้ายเขาบ้าง เอาบริวารไปทำร้ายเขาบ้าง คือมันมีแบบอิทธิพล มันมีแบบอิทธิพลนี้มันลำบาก มันมีปัญหา ไปรังแกคนนั้นไปรังแกคนนี้ไว้ ลองไปสืบดูเถอะ

อาตมานี้ชอบสืบเหมือนกัน มันเที่ยวเลือกอยู่เหมือนกันในเรื่องอย่างนี้ คือว่าชอบไปตามเขา แหม! ได้ข่าวว่า คนนั้นตายเขาเป็นคนอย่างไร น่าสงสัยจริงๆ มันมีเงินทองแต่มาตาย...น่าสงสัย เขาบอกว่าน่าสงสัยอะไร มันทำชั่วมามาก เตียวเขาก็เปิดให้ฟังว่ามันทำอย่างนั้นอย่างนี้ ไปโกงที่ดินเขามั่ง อะไรต่ออะไรเขาเอามาจำนำไว้ พลาดวันเดียวมันก็เอาแล้ว ไอ้คนบ้านนอกนี่ไม่ค่อยจำ เอาไปจำนำครบปีเมื่อใด มันไม่รู้ พอไปถึงอย่างนี้ไม่ได้แล้ว ขาดแล้ว บอกว่าสงสัยเถอะ ไม่ยอมหรือ ปัญหาอย่างนี้เกิดบ่อยๆทำให้คนชุ่นเคืองจิตใจ

คนมีธรรมะก็ไม่มีอะไร แต่ว่าคนที่ขาดธรรมะ ...มันทำทุกอย่างนี้ อยู่ร่วมแผ่นดินกันไม่ได้ แล้วมันก็เกิด ฆ่ากันตายบ่อยๆ เกิดการหักหลังกันบ่อยๆ เมืองลำปาง สมัยก่อนยิงกันมาก เดี่ยวนี้เขาไปมากแล้ว ยิงกันเรื่อง อะไร ฆ่ากันเรื่องอะไร คำผิด ผันเถื่อน...ไม่ใช่ผืนธรรมดา คำผิดหักหลังกัน แล้วก็เลยต้องฆ่ากัน อยู่ร่วมแผ่นดินกัน ไม่ได้ ฆ่ากันหักหลังกัน...สร้างปัญหา อย่างนี้มีบ่อยๆ คนที่ถูกฆ่าส่วนมากเป็นคนที่ได้กระทำอะไรไว้ให้คนอื่น ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน ตัวจึงต้องเป็นเช่นนั้น

เพราะฉะนั้นเราจะสังเกตว่า คนที่มีภัยมีเวร กับคนอื่นนี้ต้องระวังตัวมากที่สุด ก็นก็ต้องระวัง นอน ก็ต้องระวัง เรียกว่าห้องนอนต้องมีเกราะ แล้วทำฝาผนัง ยังไม่พอ ต้องเอาเหล็กมาหุ้มไว้ข้างล่างเพื่อกันกระสุน ด้วย นอนก็เป็นทุกข์ นั่งก็เป็นทุกข์ นั่งรถไปไหนต้องเอา ปืนใส่ไปด้วย ความจริงไม่ได้ยิงหรอก อ้ายโน่นมันแอบอยู่ ได้ทีก่อน มันยิงก่อน แต่ว่าเวลาไปชั้นสูตรพลศึกษา ก็พบ

ปีนอยู่ในรถตั้ง ๒-๓ กระบอก กระสุนยังเต็มอยู่ ยังไม่ได้ใช้สักเม็ด มันเป็นอย่างนี้ เพราะกลัวอันตรายที่จะเกิดปัญหาขึ้น

ตำรวจเขาเล่าให้ฟังว่า ท่านอธิบดีตำรวจคนหนึ่ง ในสมัยก่อนนี้ ท่านเป็นคนที่เรียกว่าร้อนวู้อยุ่สักหน่อย เวลาไปไหนปีนยาวปีนสั้นในรถมากมายเต็มรถทีเดียว เรียกว่าจุกเงินหีบได้ทันที แต่เปล่า...หีบไม่ทัน ถ้าเพื่อนจะเล่นงาน แต่ว่ายังไม่มีใครเล่นงาน ก็เลยออกจากประเทศไทย ไปตายด้วยฤทธิ์เหล่าที่เมืองนอกเท่านั้นเอง ตายไปเองเพราะกินเหล้ามากเกินไป นี่มันเป็นอย่างนี้ ตัวไปเที่ยวสร้างกรรมไว้กับใครต่อใคร จึงไม่เป็นสุข

การทำบาปนี้ไม่เป็นสุข ก่อนทำก็เป็นทุกข์ กำลังทำก็เป็นทุกข์ ทำเสร็จแล้วก็นอนเป็นทุกข์ สิ่งใดที่เราได้มาจากบาปอกุศลนี้ มันเป็นพิษ มันให้ผลเป็นความเร่าร้อน ไม่เป็นความสุขในทางจิตใจเลยแม้แต่น้อย แต่คนเราไม่ค่อยคิดเรื่องอย่างนั้น เพราะนึกว่าเรามีพรรค

มีพวก แต่บางทีพวกของตัวนั้นแหละกลายเป็นคนทรยศ
ตัวเอง เกลือมันเป็นหนอนก็มี ก้อนส้าวกลายเป็นเสือ
ไปก็มี

คนโบราณเขาว่า... ก้อนส้าวเป็นเสือ เกลือเป็น
หนอน ก้อนส้าวนี่เราใช้หุงข้าวอยู่ทุกวัน มันกลายเป็น
เสือขบคนหุงข้าวตายก็ได้ แล้วเกลือที่เรากินอยู่นี้มัน
กลายเป็นหนอนไปก็ได้ หมายความว่าคนภายในสร้างพิษ
สร้างภัยให้แก่ผู้ที่อยู่ร่วมกัน เช่นคนใช้ทำให้เกิดเรื่อง
แก่เรา ลูกน้องทำให้เกิดเรื่องแก่เรา นี่เรียกว่าเกลือเป็น
หนอน ก้อนส้าวกลายเป็นเสือขึ้นมา

สมัยนี้ไม่ได้ใช้ก้อนส้าวแล้ว นี่มันเกิดพิษเกิดภัย
ขึ้นมา หม้อไฟฟ้ากลายเป็นพิษขึ้นมา มันก็อันตรายนะซิ
นี่หมายความว่าเกิดจากภายใน แต่ว่าสิ่งที่เกิดภายในนั้นก็
มาจากตัวผู้เป็นหัวหน้าเป็นเจ้าของบ้าน การพูดจา
การแสดงออก อะไรต่างๆนี่มันไม่เรียบร้อย ทำให้กระทบ
กระเทือนจิตใจสะสมไว้ มันเกิดกระทบกระเทือนจิตใจ

สะสมไว้วันละเล็กวันละน้อย มันค่อยมากขึ้นเรื่อย อันนี้
เสียหาย

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงสอนว่า อย่าพูด
คำหยาบกับใครๆ อย่าเปล่งวาจาหยาบกับใครๆ ไม่ว่า
ใครจะเป็นอะไร เป็นชวานาชาวไร่ คนยากคนจน คน
เข็ญใจ เราต้องพูดดีๆกับเขา อย่าพูดคำให้เขาเคืองใจ
มิฉะนั้นเขาอาจจะโกรธเรา แล้วเขาอาจจะมาทำอะไร
เราก็ได้ เนื่องจากเขาโกรธเพราะคำพูดของเรา เพราะ
ฉะนั้นต้องพูดวาจาไพเราะกับคนเหล่านั้น ให้หรือไม่ให้
ก็พูดกับเขาดีๆ ให้ความเคารพ เช่นว่าคนขอทาน
มาขอทาน ถ้าเราจะไม่ให้ก็พูดดีๆ ให้ก็ให้ด้วยความ
สุภาพ ให้เขาสบายใจ ให้เขาให้พรในใจ

ขอทานบางคนก็เหมือนกัน ให้ทุกวัน พอวันไหน
ไม่ให้มันว่าวันนี้เป็นอะไรขึ้นมาถึงไม่ให้ มันก็ว่าไป
ตามอารมณ์มัน เราอย่าไปโกรธคนอย่างนั้น เพราะ
จิตใจเขามันเป็นอย่างนั้น ไม่ได้มีการศึกษาอะไร ไม่ได้มี

การเล่าเรียน เราจะไปแลกกับคนอย่างนั้นไม่ได้

คำไทยที่เขาพูดว่า อย่าเอาทอง ไปถูกกับกระเบื้อง
อย่าเอาเนื้อไปแลกกับหนัง อย่าเอาพิมเสนไปแลกกับเกลือ
คนโบราณพูดไว้น่าฟัง พูดดีก็มีประโยชน์ทั้งนั้นแหละ
เอาเนื้อไปแลกหนังทำไม เนื้อนี้ต้มกินได้ แกงกินก็ได้ ปิ้ง
กินก็ได้ หนังกินได้เมื่อไหร่ มีแต่หนังหมูที่เขาทำแค็บหมู
เขียงใหม่เท่านั้นเอง นอกนั้นหนังควายกินไม่ได้ หนังวัว
ก็กินไม่ได้ กว่าจะกินได้ก็ต้องมีกรรมวิธีมากเหลือเกิน...
มันมากเหลือเกิน...เสียเวลา กินก็ไม่ได้เป็นประโยชน์
อะไร นอกจากแค็บหมู มันเป็นหนังหมู เคี้ยวกินกรอบๆ
จิ้มน้ำพริกแดงใช้ได้ มันพอใช้ได้ นอกนั้นไม่ได้เรื่อง

เรามีเนื้อจะเอาไปแลกหนังทำไม มีพิมเสนจะเอา
ไปแลกกับเกลือทำไม เพราะเกลือนั้นราคาดันถูกกว่า
พิมเสน แล้วก็พิมเสนราคาแพงกว่า ทองมีค่ามากกว่า
กระเบื้อง แล้วไม่ใช่กระเบื้องชั้นดีอะไร กระเบื้องปูที่มัน
หล่นลงมาจากหลังคาด้วยซ้ำไป แล้วเราจะไปครูดกัน

ทำไม ไปแลกกันทำไม นี่เป็นเครื่องเตือนใจหมายความว่า อันธพาล คนโง่คนเขลา ทำอะไรกะเรานั้น เราอย่าไปแลกกับเขา แต่เราควรจะได้ควบคุมตัวเราเอง บังคับตัวเราเองให้จิตใจสงบไว้ อย่าไปได้เถียงกัน จะเป็นเรื่องเสียหายแก่ตัวเราเปล่าๆ เพราะว่ามันโกลกันนัก คนละชั้นที่จะไปทะเลาะกัน เหมือนกับเราไปทะเลาะกับแม่ค้าปลาในตลาดใดตลาดหนึ่ง แม่ค้ามันไม่เกรง มันพูดดั่งๆ ได้ ไ้อ้เราหน้ามันไม่หน่ออย่างนั้น เราพูดไม่ได้ เรามีแต่ขาดทุน เพราะฉะนั้นถ้าอะไรไม่เป็นที่พอใจ เราก็กะเอย ทำใจเย็นๆไว้ เราก็กะไม่ซื้อ แล้วก็ไปซื้อที่อื่นต่อไป อันนี้มันสบายใจดี

เวลานี้มีการกระทบกระทั่งกันบ่อยๆทางด้านภาษาหรือคำพูด ก็อยากจะเตือนญาติโยมทั้งหลายไว้ เพราะเราอยู่ในสังคมต้องติดต่อกับคนหลายๆ อาจจะได้รับคำพูดที่ไม่เสนาะหู จากคนนั้นคนนี้เราก็กะไม่ได้ตอบเขา ไม่แสดงอาการโกรธเคืองอะไร...เฉยๆ ให้มันเกิดแล้วมัน

ก็ดับไป ให้นึกในแง่ปัญญาว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิด ก็มีความดับเป็นธรรมดา เกิดแล้วมันก็ดับทั้งนั้นแหละ คำด่ามันเกิดขึ้นมันก็ดับหายไป ความโกรธเคืองเกิดขึ้น แล้วมันก็ดับหายไป เราอย่าไปต่อความยาวสาวความยืด อย่าไปเพิ่มเชื้อให้แก่งองเพลิง เพลิงมันลุกอยู่แล้วหาทางดับเสีย อย่าไปเพิ่มเชื้อ อย่าเอาน้ำมันไปราด อย่าเอาไม้ฟืนไปใส่ อย่าเอามูลฝอยไปใส่ เพลิงมันก็จะมอดไปเอง

สิ่งที่เกิดขึ้นในใจเรา มันก็เป็นเพลิงเผาตัวเรา เพลิงราคะ เพลิงโทสะ เพลิงโมหะ มันเผาอยู่ทั้งนั้นแหละ เผาจิตเผาใจของเราให้เราร้อนวุ่นวาย เราอย่าไปเพิ่มเชื้อ คือว่าอย่าไปคิดถึงสิ่งที่ทำให้เราเกิดอารมณ์นั้น เช่น เราโกรธขึ้นมา รีบหยุดยั้งเสีย แล้วอย่าไปคิดถึงสิ่งที่เราไปโกรธนั้นด้วยอวิชชา ด้วยความไม่รู้ แต่เราคิดด้วยวิชา ด้วยความรู้ คือคิดว่าทำไมเขาด่าเรา เขาคงไม่ชอบเรา เราก็คงจะผิดสักอย่างเขาจึงด่าเรา ถ้าเราจะไปด่าตอบ เขามั่ง...ไม่ได้

พระพุทธเจ้าท่านว่าไว้ดีนา บอกว่าใครมาดำใคร
คนหนึ่ง แล้วใครคนนั้นโกรธดำตอบอีกคน คนที่ดำ
ทีหลังเร็วกว่าคนแรก นี่พระองค์ว่าไว้อย่างนั้น ว่าเร็วกว่า
คนแรก

พูดให้ชัดว่า นาย ก. นี่ไปดำนาย ข. นาย ข.
โกรธขึ้นมาบ้างดำตอบนาย ก. นาย ข. นี่กลับเลวทรา
มดำช้ากว่านาย ก. พระองค์ตรัสอย่างนั้น

ทำไมจึงว่าอย่างนั้น เหตุผลมันเป็นอย่างไร คือว่า
นาย ก. นั้นปล่อยใจของตนให้ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส
เมื่อปล่อยให้ใจตกอยู่ในอำนาจของกิเลส จึงพูดคำหยาบ
ด่าว่าออกมา นาย ข. ได้ยินคำด่าเช่นนั้น ไม่เอาสิ่งนั้น
เป็นบทเรียน ไม่เอาสิ่งนั้นเป็นเครื่องเตือนใจ แต่กลับ
เอาสิ่งนั้นเป็นเครื่องโหมกิเลสแล้วก็ไปดำตอบ จึงถือว่า
นาย ข. เลวกว่านาย ก. เลวเพราะเห็นตัวอย่างคนโกรธ
อยู่แล้ว คนเกลียดอยู่แล้ว กิริยาอาการที่หยาบคายอยู่
แล้วก็เห็นว่าไม่เหมาะไม่สมด้วยประการทั้งปวง แล้วก็

ยังไม่ยับยั้งชั่งใจ ไม่บังคับตัวเองให้เกิดความสงบใจ กลับไปด่าตอบเขา จึงถือว่านาย ข. นี้ เลวกว่า นาย ก. เป็นอย่างนั้น

เพราะฉะนั้น เมื่อมีใครมาพูดอะไรกับเรา ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อะไรก็ตามเถอะ เราจะไมื่อยอมเลวกว่าคนนั้นเป็นอันขาด เราจะถือว่าเราเป็นทองคำ ไม่เอาไปถูกับกระเบื้องเก่าๆอย่างนั้น เราเป็นเนื้อไม้เอาไปแลกหนังเราเป็นพิมเสน พิมเสนอย่างดีด้วยนะ ไม่ใช่โซอย่างต่ำ เราจะไม่เอาไปแลกกับเกลือทำไม เกลือมันของหาง่าย พิมเสนเป็นของหายาก ไปเอาเกลือที่สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ลักันรถสิบล้อก็ได้ แต่จะเอาพิมเสนลักันรถสิบล้อจะเอามาจากไหน หาไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราจะต้องตีราคาของเราให้มันสูงไว้ แล้วเราจะไม่ลดตัวเราลงไปต่อแยะกับคนเหล่านั้น

ในคำโคลงโลกนิติ ก็ยังกล่าวไว้ เอาใจความว่า “สุนัขกัด เธออย่าไปกัดตอบกับสุนัข”

ถ้าสุนัขกัดหนึ่งลงคลานสี่ขากัดกับมัน มึงกัดกู กู
กัดมึง แล้วคนนั้นจะเป็นอย่างไร มันก็กลายเป็นสุนัขอีก
ตัวหนึ่ง แต่มันเสียเปรียบ สุนัขตัวโน้นหนึ่งมันหนา ฟันมัน
ก็แหลม เราไม่มีเขี้ยวแบบมันจะไปกัดกับมันได้อย่างไร
ไม่ไหว...ไปทำอย่างนั้นมันไม่ได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่อง
เตือนใจเราทั้งนั้น

เพราะฉะนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างนั้นขึ้น
ยับยั้งชั่งใจได้ทันทั่วทั้งที่ไม่ไปกล่าวตอบกับคนเหล่านั้นก็
ไม่มีเรื่องเสียหาย เว้นแต่มีแผนการว่าจะเล่นงานคนนั้น
ด้วยอุบาย นั่นก็อีกเรื่องหนึ่ง แต่ไม่สมควรจะทำอาการ
อย่างนั้น มันเป็นการไม่เหมาะสมไม่ควรด้วยประการทั้งปวง
เราควรจะได้ควบคุมจิตไว้อะไรไว้

โทษของการไม่ศึกษาธรรมะ ไม่ปฏิบัติธรรมะ
มันยุ่ง มันยุ่งกันอยู่มากมายหลายเรื่องหลายประการ
ในสังคมนี้ เพราะไม่ได้เอาธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวัน
เพราะฉะนั้น อาตมาจึงใคร่ขอฝากหนุนน้อยๆ ที่เป็น

นักเรียน นักศึกษา ที่มาฟังธรรมะที่วัดนี้ ให้คิดไว้ให้ดี ว่า ชีวิตเรามันต้องขึ้นอยู่กับธรรมะ ธรรมะต้องเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงจิตใจ ควบคุมจิตใจอยู่ตลอดเวลา ถ้าเรามีธรรมะเป็นเครื่องควบคุมหุ้มห่อจิตของเราไว้ เราก็เหมือนกับว่ามีเกราะเพชร ๗ ชั้น กันภัยอันตราย ความวุ่นวายทั้งหลายทั้งปวงจะไม่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเรา อันนี้ อันหนึ่ง

ธรรมะทำให้คนเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์

อีกประการหนึ่ง ถ้าเราหวังความเจริญก้าวหน้าในชีวิต อยากจะเป็นอยู่อย่างดี เราเกิดมานี้มันลำบาก พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า เกิดนี้ยาก เกิดเป็นมนุษย์นี้ยาก การได้ฟังธรรมนี้ก็ยากเหมือนกัน ท่านว่ายากเหมือนกัน เพราะฉะนั้น เราได้เกิดมาเป็นคน เราก็ต้องยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นเป็นมนุษย์

เราอยู่ในร่มเงาพระพุทธศาสนา ก็ควรจะได้ศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือป้องกันตน ไม่ให้ตกไปในความชั่วความร้าย อันเป็นสิ่งที่เราไม่ปรารถนา เราจะต้องอยู่ด้วยธรรมะ จึงต้องสนใจศึกษาธรรมะไว้ อ่านธรรมะให้เข้าใจดี แล้วเอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน หมั่นมาวัด หมั่นฟังธรรม หมั่นอ่านหนังสือในทางพุทธศาสนา เพราะความเป็นคนสมบูรณ์ ต้องมีธรรมะเป็นหลักคุ้มครองใจ เพราะเมื่อขาดธรรมะแล้วเราจะเป็นคนไม่สมบูรณ์ เมื่อเป็นคนไม่สมบูรณ์ การงานไม่สมบูรณ์ ความสุขที่จะได้รับก็จะไม่สมบูรณ์

พ่อแม่มีลูกหญิงลูกชาย ซึ่งออกไปนอกกลุ่มนอกทาง ประพฤติตนไม่ดีไม่งามด้วยประการต่างๆ พ่อแม่เสียใจมาก แล้วมักจะบ่นว่าไม่รู้อะไรมาเกิด บางทีพูดหนักถึงว่า มันคงจะเป็นสัตว์นรกมาเกิด ว่าอย่างนั้น นี่เรียกว่า เคืองเต็มทีแล้ว บ่นว่าสัตว์นรกมาเกิดในห้อง มันจึง

มาสร้างแต่ปัญหา สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนด้วย
ประการต่างๆ

เราที่เป็นลูกของท่าน ต้องสำนึกในใจเสมอว่า
เราจะเป็นอยู่ให้คุณพ่อคุณแม่ชื่นใจ อยู่ให้พ่อแม่ชื่นใจ
ท่านชื่นใจด้วยเรื่องอะไร ด้วยเราตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
ด้วยเราประพฤติดีประพฤติชอบอยู่ในโอวาทของพ่อแม่
ประพฤติตนเรียบร้อยทุกที่ทุกหนทุกแห่ง อันนี้แหละคือ
ยาหอมละ ยาหอมที่ลูกเอาไปชะโลมใจคุณพ่อคุณแม่
ทำให้คุณพ่อคุณแม่สดชื่นรื่นเริง อยู่ด้วยยาหอมที่ลูกได้
กระทำทุกวินาทีของชีวิต

เพราะฉะนั้น ลูกหญิงลูกชายทุกคน ที่ได้เข้าวัด
เข้าวาจะต้องถือเป็นหลักประจำใจ เป็นอุดมการณ์ชีวิต
ไว้ว่า เราเกิดมาเพื่อความดี เราอยู่เพื่อความดี เราจะ
คิดแต่เรื่องดี จะพูดแต่เรื่องดี เราจะทำแต่เรื่องดี เราจะ
ไม่คิดเรื่องชั่วเรื่องร้าย ไม่พูดเรื่องชั่วร้าย ไม่ทำเรื่อง
ชั่วร้าย เพราะสิ่งนั้นมันจะทำให้เรามีราคาน้อยลงไป

จนกระทั่งหมดราคา การเกิดมาแล้วทำตนให้หมดราคานั้นเขาเรียกว่าเสียชาติที่ได้เกิดมา ไม่ได้เรื่องอะไร

พ่อแม่อีกต้องเอาใจใส่อบรมลูกให้ได้รู้ความจริงของชีวิตถูกต้อง ให้ได้ประพัตติ ประพติชอบ อย่าละเลยเพิกเฉยในเรื่องนี้ ต้องหมั่นดูแลเอาใจใส่ อย่าให้ต้องร้องไห้ในภายหลัง โดยมากแม่ร้อง พ่อไม่ค่อยร้อง แม่นี้มาร้องให้ในภายหลังอยู่บ่อยๆ เพราะลูกไม่ดีจะไปโทษลูกนักรู้ไม่ได้ แม่ทำผิดด้วยเหมือนกัน

มีรายหนึ่งอาตมาบอกว่า เพราะคุณนั้นแหละทำให้ลูกเป็นอย่างนี้ แม่นั่งร้องไห้น้ำตาไหล พ่อเองก็บอกว่าจริงอย่างหลวงพ่อบอกว่าทุกประการ สามีนั่งอยู่ด้วย สามียังว่าเป็นเหมือนกับหลวงพ่อบอกว่าทุกอย่าง คอยเอาใจจนลูกไม่ได้ความ เอาใจเกินไป ทะนุถนอมเกินไป ปลูกต้นไม้ในร่มนี้มันไม่โตต้องเอาไปไว้กลางแจ้งเสียบ้าง มันจะได้ทนแดดทนฝน ลูกเราก็เหมือนกันต้องอบรมให้รู้จักต่อสู้กับปัญหาชีวิต อย่าให้เขาอ่อนแอ อย่าเอาใจเขา

เกินไป ต้องพยายามชี้แจงเหตุผลให้เขาเข้าใจเรื่องอะไร
ต่างๆ แล้วเขาก็จะเป็นคนเรียบร้อย

ผู้ใดที่มีความประมาทพลั้งเผลอไป ทำอะไรให้
คุณพ่อคุณแม่เดือดเนื้อร้อนใจ ยังมีทางที่จะกลับจิต
กลับใจได้ เพราะว่าชีวิตยังยืนยาวต่อไป เรามีทางกลับ
ใจได้ จึงควรจะได้อธิษฐานใจทุกวันๆ ว่าเราจะเป็น
คนดีของพ่อแม่ต่อไป เป็นคนดีของชาติไทย เป็นคนดี
ของบ้านเมืองไทย เราจะปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม
คำสอนในทางพระพุทธศาสนา เราจะไม่ยอมให้จิตใจ
ตกต่ำไปอีกอย่างนี้ก็เอาตัวรอด เพราะเราเปลี่ยนวิถีชีวิต
เข้าหาความถูกต้อง เดินในทางถูก คิดในทางถูก พูดใน
ทางถูก คบคนถูกทำถูกทุกอย่าง...ชีวิตก็เรียบร้อย

ดังที่กล่าวมาก็พอสมควรแก่เวลา
ขอจบการแสดงปาฐกถาไว้แต่เพียงนี้

ความเข้าใจในความจริงแห่งชีวิต

ความเข้าใจในความจริงแห่งชีวิต

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาที่จะได้แสดงปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ แล้วตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

ความก้าวหน้าในทางธรรม

เมื่อวานนี้ฝนตก กลางคืนก็ฝนตก แต่ว่าวันนี้ก็
ขอร้องกันไว้ตามเคย บอกว่าอย่าตกเป็นอันขาด ในวัน
อาทิตย์ตอนเช้า เพราะว่าถ้าฝนตกแล้วก็ยุ่ง ญาติโยม

ไม่รู้จะนั่งตรงไหน ก็เลยไม่เป็นไร อากาศแจ่มใสพอดูได้
ญาติโยมก็สบายใจ ฝนจะตกฟ้าจะร้องเราอย่าไปกลัว
มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ ถึงเวลาจะต้องทำอะไรก็ต้อง
มาทำกัน ในพรพรหมนี้เราตั้งใจจะมาฟังธรรม ก็ต้องมา
ตามที่เคยมากันตามปกติ อย่าได้เบื่อหน่ายอย่าได้อิดหน
ระอาใจ เราจะต้องก้าวหน้าไปในทางธรรมเรื่อยๆไป

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า เมื่อยังไม่ถึงจุดหมาย
ที่ตั้งไว้ก็อย่าได้หยุดเสียเป็นอันขาด คือหยุดแล้วมันไม่ถึง
เพราะฉะนั้น...จะต้องเดินต่อไปๆ เดินไปจนกว่าจะถึง
จุดหมายปลายทาง

จุดหมายนั้นอยู่ที่ตรงไหน ก็อยู่ตรงที่เราพ้นจาก
ความทุกข์ในชีวิตประจำวัน เราอยู่ในโลกโดยที่เราไม่ต้อง
เป็นทุกข์ ทำงานทำการโดยไม่เป็นทุกข์ แม้จะมีอะไร
เกิดขึ้นกับชีวิตของเรา เราก็วางเฉยได้ จิตใจสงบเป็นปกติ
ไม่เกิดอะไรขึ้นในใจของเรา อย่างนี้เรียกว่า ถึงจุดหมาย
ที่เราต้องการ

การอยู่ในโลกต้องอยู่ด้วยความไม่เป็นทุกข์ เป็นจุดสำคัญในทางพระพุทธศาสนาเรา ถ้าเราเป็นทุกข์เดือดร้อนด้วยเรื่องนั้นด้วยเรื่องนี้ มีปัญหาร้อยแปดพันประการเกิดขึ้น ก็แสดงว่าเรายังไม่ได้เดิน หรือยังไม่ถึงจุดที่เราต้องการ เราก็ต้องเดินต่อไป คิดต่อไป ปรับปรุงชีวิต ทวิญญูความเห็นการกระทำต่างๆให้ดีขึ้นทุกเวลานาที จึงจะเรียกว่าเราก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมะ เราเป็นพุทธบริษัท ต้องก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม ถ้าหากเราไม่ก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมะ ความเป็นพุทธของเรา ก็จะไม่สมบูรณ์ แล้วจะไม่ได้ประโยชน์จากความเป็นอยู่อย่างแท้จริง

อันนี้เราจะวัดได้อย่างไร ก็วัดจากตัวเราเองนั้นแหละ วัดว่าตัวเราเน่บาบางลงไปขนาดไหน ในเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์ ความเดือดร้อนใจ ในปัญหาต่างๆ ที่มันเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เราก็มองดูตัวเรา ว่าเราทุกข์น้อย หรือว่าเราทุกข์มาก หรือว่าไม่มีความทุกข์เลย

ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น อันนี้เป็นเครื่องวัด เป็นหลักที่จะมองดูตัวเอง เพื่อตัดสินใจว่าเราได้อะไรบ้าง เราก้าวไปขนาดไหน ในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน แล้วให้ดีกว่าเมื่อก่อนกับเดี๋ยวนี้ เรามีสภาพจิตใจแตกต่างกันอย่างไร สภาพจิตใจเมื่อก่อนเป็นอย่างไร เดี่ยวนี้เป็นอย่างไร เราก็พอจะมองเห็นว่ามันมีเรื่องแตกต่างกัน เราก็จะรู้ว่าเราก้าวหน้าหรือว่าเราอยู่กับที่ หรือว่าเราถอยหลังลงไป มันต้องพิจารณาอย่างนั้น

จุดหมายของชีวิต

ถ้ารู้สึกตัวว่าถอยหลังไม่ดี อยู่กับที่ก็ไม่ดี เราจะต้องให้ก้าวหน้าต่อไป ตามเส้นทางที่พระผู้มีพระภาคเจ้าบัญญัติแต่งตั้งไว้ การก้าวหน้าก็คือการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบในศีล สมาธิ ปัญญาหรือเรียกว่าอริยมรรคมีองค์แปด ของพระผู้มีพระภาคเจ้า อันเป็นทางเดินที่จะ

ทำให้เราพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน เป็นหลักที่จะต้องก้าวเดินไปตามแนวทางนั้น โดยไม่ย่นย่อทอดยอเดินเรื่อยไปตามจุดที่เราได้ตั้งไว้ ญาติโยมก็ได้มาเดินกันโดยลำดับ คือตั้งแต่เราเริ่มเข้าวัด เริ่มศึกษาธรรมะ เริ่มเอาธรรมะไปเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเรา เราก็ได้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องตัวเราดีขึ้น เราเอาชนะความทุกข์ได้มากขึ้น เรามีปัญญาารู้เท่ารู้ทันต่อสิ่งทั้งหลายในชีวิตของเรามากขึ้น อันนี้เขาเรียกว่าพอใช้ได้แล้ว...ก้าวหน้าไปพอสมควร

แต่ว่าอย่าไปหยุดเสียเพียงเท่านั้น ยังจะต้องก้าวต่อไป ก้าวเรื่อยไป...จนกระทั่งไปถึงจุดว่าเรามีชีวิตอยู่ในโลกแล้วเป็นทุกข์กับใครไม่เป็น ไม่ว่าเหตุการณ์อะไรจะเกิดขึ้น เราจะรู้สึกเฉยๆต่อสิ่งที่มากระทบ ก็เรียกว่าถึงจุดหมายที่เราต้องการ ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่าเราเย็นได้ เราสงบได้ เราว่างอยู่ได้ด้วยปัญญา ในเมื่ออะไรเกิดขึ้น เราไม่หวั่นไหวโยกโคลง นั่นเป็นจุดที่เราต้องการ

การก้าวสู่จุดหมายของชีวิต

ในเบื้องต้นนี้เรายังไม่อาจถึงจุดนั้น แต่เราจะต้องก้าวเดินต่อไปเพื่อให้ถึงจุดหมาย ด้วยการเริ่มศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัยให้เกิดความรู้ความเข้าใจถูกต้อง เรียนธรรมะนี้ก็เรียนเพื่อให้รู้ เรียนเพื่อให้เข้าใจ เรียนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน...

ใช้ในชีวิตประจำวันอันนี้สำคัญน้อย ขอให้ญาติโยมจำไว้ให้ดี ว่าต้องใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ทุกเวลาในชีวิตของเรา ไม่ได้ใช้เพียงชั่วครั้งชั่วคราว เช่นใช้เฉพาะวันพระวันถือศีล หรือใช้ในวันที่เรามีการมิงงานอะไร อย่างนั้นก็เรียกว่าไม่ได้ใช้ทุกวัน เราต้องพยายามใช้ทุกวัน เพื่อต่อสู้กับสิ่งต่างๆที่มากกระทบ ไม่ให้เราตกไปเป็นทาสของมัน ไม่ให้สิ่งนั้นมีอิทธิพลเหนือจิตใจของเรา ไม่อนุญาตให้สิ่งนั้นทำเราให้ขึ้นให้ลง ให้มีความทุกข์ใจ อย่างนี้เราเรียกว่าเราใช้ธรรมะในชีวิตของเรา

ศึกษาเรื่องของตนเอง

ในการศึกษาธรรมะนั้น เราก็ควรจะเข้าใจอีกเหมือนกันว่า เราศึกษาเรื่องอะไรก่อน เรื่องอะไรที่เราจะต้องศึกษาก่อน ก็ต้องศึกษาเรื่องตัวของเราก่อน ให้รู้จักตัวเรา เพราะว่าธรรมะนี้เป็นเครื่องมือที่จะให้เรามองเห็นตัวเราอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง เรียกว่ารู้จักตัวเองนี่เป็นกิจเริ่มต้น ต้องรู้จักตัวเองก่อน...

รู้จักตัวเองแล้ว ก็ต้องรู้จักสิ่งที่มันเกิดขึ้นในตัวเรา สิ่งที่เกิดขึ้นในตัวเรา เราต้องรู้จักความทุกข์เวลาที่มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ในตัวเรา แล้วจะต้องรู้ว่าเหตุมันอยู่ที่อะไร อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดสิ่งนี้ขึ้น ต้องรู้เหตุด้วย แล้วต้องรู้ต่อไปว่า เราควรจะแก้ไขสิ่งนี้อย่างไร ถ้าเราไม่รู้วิธีแก้ไข เราก็ต้องเป็นทุกข์เรื่อยไป ชีวิตเราก็ตกต่ำเรื่อยไป แต่ถ้าเราศึกษาให้เข้าใจว่า เป็นเรื่องที่เราจะต้องแก้ไขและซ้ำไม่ได้ เราจะต้องทำอย่างรีบด่วนทันที

แก้ไขสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวเอง

ทำไมต้องทำรีบด่วน ทำทันท่วงที เพราะถ้าเรา
ชินช้าไว้ก็เหมือนกับไฟที่มันไหม้สิ่งของภายในบ้านของ
เรา ถ้ามันเกิดไฟไหม้ขึ้นแล้ว เรานิ่งดูไปก่อนว่ามันจะไหม้
ไปถึงไหน ผลที่สุดไฟมันก็ลามไป จนกระทั่งหมดตัวบ้าน
เราก็ไม่มีบ้านอยู่อาศัยต่อไป ความชั่วความร้ายทั้งหลาย
ที่เกิดขึ้นในใจของเราเราก็ต้องรู้ว่ามันเกิดขึ้นแล้ว แล้ว
รู้ว่ามันจะลุกลามต่อไป ถ้าเราไม่ดับเสียตั้งแต่เริ่มต้น
ตั้งแต่ต้นมันก็จะลุกลามไปใหญ่โต จนกระทั่งเสียผู้
เสียคนกันไป

คนเราที่ได้เสียผู้เสียคนไปเป็นส่วนมากนั้นก็
เพราะว่าไม่ได้ศึกษาในเรื่องนี้ให้เข้าใจ ไม่รู้เรื่องของตัว
ไม่รู้เรื่องสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่รู้เหตุของสิ่งนั้น แล้วก็ไม่คิดแก้ไข
ปรับปรุงให้ดีขึ้น เราจึงต้องเป็นคนที่ต้องเป็นทุกข์รำไป
เป็นทุกข์เรื่อยไปไม่รู้จักจบไม่รู้จักสิ้น อันนี้เป็นเรื่องที่

ต้องทำความเข้าใจ จำไว้ในใจของเราทุกคนว่า เราจะ
ต้องเรียนรู้

รู้จักตัวเองในแง่ศีลธรรม

ในทางพระพุทธศาสนาของเรานั้น สอนให้เรา
รู้จักตัวเอง รู้จักตัวเองในแง่ขั้นต้นก็มี ขั้นสูงขึ้นไปก็มี
ในแง่ขั้นต้นก็เรียกว่ารู้จักตัวเองในแง่ศีลธรรม เพื่อจะได้
อยู่ในสังคมโลกด้วยความสบายใจ ไม่อยู่อย่างเป็นทุกข์
ไม่อยู่อย่างเดือดร้อนใจ นี่เป็นเรื่องของศีลธรรมขั้นต้นๆ
คืออยู่กับคนอื่นได้ เข้ากับคนอื่นได้ บางคนมันเข้ากับใคร
ไม่ได้ อยู่กับคนอื่นไม่ได้ อยู่คนเดียวได้ แต่พอไปอยู่กับ
คนอื่นก็ไม่รู้จักปรับตัวเอง เพื่อให้เหมาะกับคนอื่น แล้ว
ก็อยู่ด้วยความกลุ้มใจ มีความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้น
ในใจตลอดเวลา อันนี้คือความบกพร่อง ที่ไม่รู้จักปรับ
ตัวเองเพื่อให้เหมาะกับสิ่งที่เราอยู่ด้วย

เช่น อยู่กับเพื่อนก็ไม่ถูกกับเพื่อน อยู่กับใครก็ไม่ถูกกับใคร ไปที่ไหนก็ไปสร้างปัญหา ทำให้บ่อนแตก อยู่ตลอดเวลาที่ได้เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า คนนั้นไม่รู้จักตัวเองว่าตัวเองอยู่ในฐานะอะไร? เช่น ไม่รู้ว่าเราเป็นผู้ nhỏ หรือว่าเราเป็นผู้ใหญ่ เราเป็นผู้ นำ หรือว่าเราเป็นผู้ตาม แล้วควรจะวางตัวอย่างไร? ถ้าเราเป็นผู้เล็ก เราควรจะประพฤติตัวอย่างไร? ถ้าเราเป็นผู้ใหญ่ควรจะประพฤติตนอย่างไร? ถ้าเรานำเขาเราจะนำเขาอย่างไร?

ถ้าเราเดินตามเขา เราต้องเดินตามให้มันถูกต้อง ไม่แซงขึ้นหน้า บางคนเป็นผู้ตามแต่ว่าอุตสาหะแซงขึ้นไปข้างหน้า เดินล้ำหน้าไปทำอะไรก็ล้ำหน้าไป อย่างนี้มันก็ยุ่ง ไม่รู้จักตัวเองว่า ควรจะอยู่ในฐานะอย่างไร มันก็เป็นปัญหา แล้วไปอยู่ที่ไหนไปอยู่กับใครไม่ได้ อยู่กับใครไม่ได้ก็ไม่โทษตัวเอง แต่ไปโทษคนอื่นว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ มัวแต่ไปโทษเขา แต่ไม่ดูโทษของเรา เลยก็ไม่สามารถจะเข้ากับใครได้

หาความบกพร่องและปรับปรุงตัวเอง

พระผู้มีพระภาคเจ้าสอนให้เรามองที่ตัวเรา อย่าไปมองที่คนอื่น ให้หาความบกพร่องในตัว อย่าไปหาความบกพร่องของคนอื่น เพราะเรื่องของคนอื่นเราไปแก้ไขไม่ได้ เราจะไปจัดเขาก็ไม่ได้ แต่เรื่องของเราเนั้น เราจัดได้ เราปรุงได้ แก้ไขได้ถ้าเราตั้งใจจะมอง ตั้งใจจะแก้ไข เราก็คงสามารถจะแก้ไขปรับปรุงตัวเราได้ แต่โดยปกติคนเรานั้น มักจะไม่มองดูตัวเอง ไม่รู้ว่าตัวเองผิดอะไร แต่ไปโทษว่าคนนั้นผิดอย่างนั้น คนนี้ผิดอย่างนี้ อย่างนี้เป็นตัวอย่าง

เหมือนกับว่ามีเหตุการณ์อะไรบางอย่างเกิดขึ้น ไม่มีใครสักคนหนึ่งที่ขอยอมรับว่าตัวเองผิด แต่ว่าไปโทษอะไรต่ออะไร หลายเรื่องหลายประการ อย่างนี้ไม่ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม ผู้ปฏิบัติธรรมะในทางพุทธศาสนานั้น เมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นก็ต้องมองที่ตัวก่อน ว่าเรา-

บกพร่องอะไร เรามีความผิดอะไร แล้วจึงคิดแก้ไขสิ่งนั้น
แก้ที่ตัวเราอย่าไปคิดแก้ที่คนอื่น

ปฏิบัติตนให้สมฐานะ

สามีภรรยาอยู่ด้วยกัน แล้วก็ไม่ค่อยจะเรียบร้อย
มักจะทะเลาะกันบ่อยๆ มีเรื่องระหองระแหงกันบ่อยๆ
ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น...เพราะเขาไม่ได้ปฏิบัติธรรม เขาไม่ได้
ปฏิบัติธรรมในข้อที่ว่าไม่รู้จักดูตัวเอง ไม่รู้จักมองตัวเอง
เพื่อให้รู้ว่าตัวเองนั้นได้ทำความผิดอะไร ได้มีความ
บกพร่องในเรื่องใดเกิดขึ้น อันนี้จะทำให้เกิดเป็นปัญหา
ขึ้นมา และไม่ยอม ไม่ยอมว่าผิด สามีก็นิยมน ภรรยา
ก็ไม่นิยอม ต่างคนต่างแข็งข้อเข้าหากัน ก็มีแต่เรื่องทะเลาะ
กัน มีแต่เรื่องบาดหมางใจกันอยู่ตลอดเวลา

ความ บกพร่องมันอยู่ที่ว่า ต่างคนต่างก็นึกว่า
ตัวเองถูกเสมอไป ในเมื่อเรานึกว่าเราถูก นั้นแหละคือเรา

กำลังผิดแล้ว ถ้าเมื่อใดเราคิดว่าฉันผิด...เมื่อนั้นเริ่มจะดีแล้ว ถ้าเมื่อเรารู้ว่าเราผิด แล้วเราก็ตีขึ้นแหละ แต่ว่าสำคัญว่าฉันถูก ฉันทำถูก เขาไม่ยุติธรรมต่อฉัน เขามองฉันในแง่ร้าย ยิ่งไปกันใหญ่ เรื่องมันจะไม่จบ มันไม่สามารถจะปรับตัวเองได้ แต่ถ้าเมื่อใดเราสำนึกได้ว่า อ้อ! ฉันเป็นผู้ผิด แล้วก็คิดแก้ไขปรับปรุงตัวเราให้ดีขึ้น สิ่งทั้งหลายมันก็จะเรียบร้อยขึ้นมาเท่านั้นเอง

อันนี้เป็นหลักสำคัญอันหนึ่ง ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเรา คือเราจะต้องรู้จักตัวเรา ว่าเราอยู่ในฐานะอะไร ถ้าเราเป็นผู้น้อยก็อยู่อย่างผู้น้อยสิ ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็อยู่อย่างผู้ใหญ่ อย่าเที่ยวทะลึ่งไปเป็นให้มันผิดที่ผิดทาง ใช้คำว่าทะลึ่งนี้มันก็ค่อนข้างจะหยาบคายไปก็ได้ แต่ว่าไม่รู้ว่าจะใช้คำว่าอะไรดี มันก็ต้องว่ากันอย่างนั้นแหละ...เรียกว่าทะลึ่งออกไป เทียวออกไป นอกกลุ่มนอกทาง อะไรต่างๆ เป็นเรื่องที่ใช้ไม่ได้ทั้งนั้น เรื่องมันก็จะไม่เรียบร้อย นี่ก็เรียกว่ารู้จักตัวเรา ว่าเราเป็น

อะไร เราเป็นเพศอะไร เราเป็นผู้หญิงเราเป็นผู้ชาย ผู้หญิงควรจะทำตนอย่างไร ผู้ชายควรทำตนอย่างไร ก็ต้องทำตนให้มันเหมาะกับฐานะของเพศที่เราเป็น หรือว่าเราเป็นเด็ก เป็นอะไรก็ทำให้ถูกเรื่องตามฐานะตามตำแหน่ง เรื่องมันก็จะไม่วุ่นวายสับสนอะไร

หรือคนเป็นครูนี้ ก็ต้องทำตนให้สมกับตำแหน่งของความเป็นครู เป็นศิษย์ก็ต้องทำตนให้สมกับความเป็นศิษย์ อย่างนี้เรียกว่าเรารู้จักตัวเรา ปรับปรุงตัวเราให้มันเหมาะสมมันสมแก่ตำแหน่งนั้นๆ ก็เรียกว่าเป็นผู้รู้จักตัวเองในแง่สังคม ในแง่ศีลธรรม ที่เราควรจะอยู่ด้วยกัน เป็นพระเป็นสงฆ์มันก็ต้องรู้เหมือนกัน ว่าเราเป็นพระ ควรจะประพฤติอย่างไร ควรจะปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะเป็นการเรียบร้อยถูกต้อง ไม่อย่างนั้นแล้วก็ไม่ไหว

เมื่อวันที่ ๑๕ นี้ไปที่จังหวัดลพบุรี ไปงานทำบุญอายุโยมคนหนึ่ง นิมนต์พระมาตั้ง ๔๐ รูป แล้วโยมนั้นก็ถวายบุหรี ใส่จานวางไว้ๆ พอมาถึง ๔๐ รูปนี้ สิบบุหรี

กันทุกรูปเลย...ควันโขม่งไปหมด อาตมาไปนั่งอยู่ในท่ามกลางควันบุหรี มันจะไ้อออกมาให้ได้ มันจะสำลักออกมาให้ได้ จะพูดบอกก็ดูไซ้ที่ เพราะว่าไม่คุ้นกัน แล้วก็ผู้ใหญ่คือชั้นเจ้าคณะอำเภอ ท่านก็สูบด้วยเหมือนกันเลยลูกน้องก็สูบตามท่านกันไป ความจริงมันไม่เหมาะในเวลาเช่นนั้น อยากจะบอกว่าไม่ควรจะสูบในที่สาธารณะ ถ้าหากว่าจะสูบก็ควรที่จะสูบในห้อง ในกุฏิของตัวเอง แต่ถ้าไม่สูบเลยนี่มันวิเศษ

อันนี้ราชวบ้านนี้ก็เหมือนกัน ทำไมชอบเอาบุหรีไปถวายพระ ทำไมชอบเอาหมากไปถวายพระ อยากจะบอกให้โยมรู้ไว้ว่า อย่าถวายสิ่งเป็นพิษแก่พระสงฆ์ หมากก็เป็นพิษ โยมก็ติดอยู่แล้วก็อมไปเถอะ จันไม่ว่าอะไรหรอก แต่ว่าอย่าให้คนอื่นติดเข้ามาอีกเลย บุหรีก็เหมือนกันแหละ เราไม่ควรเอาไปถวายพระ เวลาถึงงานมีการเราไม่ถวาย เราถวายแต่น้ำเย็น หรือน้ำร้อนให้ท่านฉัน ไม่ถวายบุหรี ถ้าพระท่านบอกว่าโยมไม่เห็นเอาบุหรีมาถวาย บอกตรงๆ

ว่าท่านปัญญาฯ สอนว่าไม่ให้ถวายเป็นพระดำอาตมาเอง
ไม่เป็นไร เขาจะดำอาตมาฯไม่เจ็บหรอก ถูกดำนี่ไม่เป็นไร
แต่ที่เราช่วยกันแก้ปัญหาในเรื่องอย่างนี้ ให้เป็นการ
เรียบร้อยขึ้น ก็จะช่วยให้สิ่งทั้งหลายในวงการพระศาสนา
เรานี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามขึ้น อันนี้ได้พูดกับ
พระบ่อยเหมือนกัน ถ้ามีการประชุมพระ

เช่นว่าประชุมอบรมอุปัชฌาย์อย่างนี้ ถ้าได้พูดก็
พูดทุกที แต่ว่าพูดแล้วก็อย่างนั้นแหละ ไม่มีใครคอยเอา
ไป ลำบาก...เพราะว่าเขาฟังแล้วเฉยๆไม่เอา ไม่รับสิ่ง
ที่ควรรับ ไม่แก้สิ่งที่ควรแก้ แล้วมันจะดีขึ้นได้อย่างไร
อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ เพราะฉะนั้นเราจะต้องศึกษาเรื่อง
ของตัวเราให้เข้าใจ...นี่แง่หนึ่ง

รู้จักตัวเองในแง่สังขารธรรม

ที่นี้เรามาศึกษาเรื่องตัวเรา ให้สูงขึ้นไปกว่านั้น

คือว่าในแง่ของสัจธรรม ให้รู้จักตัวเราในแง่สัจธรรม ถ้าพูดในแง่สัจธรรม แล้วก็พูดว่าตัวเรามันไม่มี ใ้ที่ว่ามันนั้นมันพูดในแง่ศีลธรรม ในแง่สมมติกัน สมมติว่าเป็นอย่างนั้นสมมติว่าเป็นอย่างนี้ สมมติว่าเป็นคน เป็นสัตว์ เป็นต้นไม้ เป็นเด็กเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้หญิงเป็นผู้ชาย เป็นอะไรๆ ต่างๆ นี่เรียกว่าพูดในแง่สมมติ ใ้สมมตินี้ก็เป็นเรื่องของความจริงอันหนึ่งเหมือนกัน แต่ว่าจริงโดยสมมติไม่ได้จริงโดยความจริงแท้ ในภาษาของท่านเรียกว่า สมมติสัจจะ ประมัตตสัจจะ

สมมติสัจจะคือความจริงตามโลกสมมติ โลกสมมติว่าเป็นหญิงก็หญิงจริง เป็นชายก็เป็นชายจริง สมมติว่าเป็นคนเป็นสัตว์ เป็นนั้นเป็นนี้ มันก็เป็นโดยสมมติกันว่าในรูปอย่างนั้น

แต่ถ้าพูดในแง่ประมัตต ในอรรถส่วนลึกเป็นสัจจะกันแล้ว ใ้เรื่องสมมติมันไม่มีตัวจริงอะไร เป็นเรื่องที่เขาดังกันขึ้น

ทุกสิ่งเป็นสังขมมิต

เช่นชื่อคนนี่แหละ เราก็ตั้งชื่อให้กันว่า นายแก้ว นายจัน นายมัน นายมี นี่ชื่อสมมติ ทำไมจะต้องสมมติ ขึ้นเรียก ก็เพราะว่ามันจะได้เรียกกันถูก เช่นว่ามันเอ๋ย คนชื่อมันก็ยอมรับว่าเขาชื่อมัน เขาก็ขานรับ แก้วเอ๋ย มีเอ๋ย เขาก็ขานรับกัน ถ้าไม่มีชื่อแล้วจะพูดกันอย่างไร เราจะเอ่ยถึงใครว่า คนนั้น คนโน้น คนนี้ คนนั้นมันไม่พอ ไอนี้ ไอนั้น ไอนโน่น มัน ๓ คำเท่านั้นเอง แล้วถ้าเหลือมันแล้วจะว่าอย่างไร มันจะเอาอะไรมาใช้ มันไม่สะดวก

เพราะฉะนั้นจะต้องตั้งชื่อให้สำหรับเรียกขานกัน ตั้งชื่อแล้วในชื่อนี้ก็ยังไม่พอ เรายังสมมติว่าเป็นคนภาษานั้นภาษานี้ เช่นเป็นฝรั่ง เป็นชาวเอเชีย เป็นอินเดีย เป็นลังกา เป็นพม่า เป็นไทย เป็นญวน เป็นเขมร ก็เป็นเรื่องสมมติเรียกกันตามภาษาของคนเหล่านั้น คนพูดภาษาไทยก็เรียกว่าคนไทย อันนี้ก็เป็นเรื่องสมมติขึ้นเท่านั้นเอง

ไม่หลงใหลในสิ่งสมมติ

พระพุทธรูปเจ้าท่านสอนอย่างไรในเรื่องนี้ บอกว่า ให้รู้ว่าอะไรเป็นเรื่องสมมติ อะไรเป็นเรื่องแท้จริง สิ่งใดที่เป็นเรื่องสมมติอย่าไปติดให้มันมากเกินไป อย่าไปหลงใหล ยึดถือในเรื่องที่สมมติ ถ้าไปหลงใหลยึดถือในเรื่องที่สมมติ มันก็เป็นทุกข์อีก เป็นทุกข์ในสิ่งเหล่านั้น

เช่น เราซื้ออย่างนั้น เขาว่าว่าไอ้มัน..มึงนี่มันใช้ไม่ได้ เราไปติดคำว่าซื้อมัน แล้วเราคิดว่ามันค่าถูกนี้หว่า แล้วเราก็กอรฐขึ้นมาทันที แต่ถ้าเราไม่ติดอย่างนั้น ไอ้ซื้อนี้มันของสมมติ เขาว่านี่เป็นคำสมมติขึ้นเหมือนกัน เราไม่เจ็บ ไม่ทุกข์ ไม่ร้อนกับคำเหล่านั้น มันเป็นสักแต่ว่า ความเคลื่อนไหวของปาก แล้วลมมันออกมา แล้วมันมีเสียงปรากฏ แล้วมันก็หายไป ไม่มีเรื่องอะไร มันมีแต่เรื่องเกิดขึ้น ตั้งอยู่นิดหน่อยแล้วก็ดับไป

เราไม่ไปยึดถือ ใครจะตำราเราก็เฉยๆ ได้ยินแต่ว่า

ไอ้คนด่ามันก็คนสมมติ ไอ้คนถูกด่ามันก็ตัวสมมติ เหมือนกัน ไม่ใช่ตัวแท้จริงอะไร คำด่าคำวาก็พูดสมมติกันขึ้น เราสมมติว่าคำพูดอย่างนั้นว่าสุภาพ อย่างนั้นว่าเป็นคำหยาบ แต่เนื้อแท้มันคืออะไร?... มันคือเสียงที่เปล่งออกมาในรูปที่เป็นภาษาเท่านั้น แต่ว่าเราไปตั้งมันขึ้นมาว่าเสียงดี เสียงไม่ดี เสียงเพราะ เสียงไม่เพราะ เสียงหยาบ เสียงหวาน เสียงนี้มันหวานว่าอย่างนั้น ว่ากันไปอย่างนั้นเอง ถ้าพูดเพราะก็ว่าเออ...หวานหู พูดหยาบก็ว่า แหม! มันสาหัสเหลือเกิน ฟังแล้วมันไม่ชินอกชินใจ อันนี้เป็นเรื่องสมมติที่เราตั้งขึ้น แล้วเราก็ไปติดอยู่ในสิ่งเหล่านั้น มันก็ทำให้เกิดเป็นเรื่องเป็นราว

ละจากความยึดถือ

เรื่องสมมติแล้วชอบยึดถือกันนัก เป็นเหตุให้ทำสงครามกันก็ได้ รบราฆ่าฟันกัน...

สงครามที่เกิดขึ้นในโลก ก็เพราะว่าติดสมมติ
เท่านั้นเอง ชาตินั้นชาตินี้ พวกนั้นพวกนี้ แล้วยกพวก
ตีกัน ยกพวกไปฆ่าไปฟันกัน ไอ้พวกที่ยกพวกไปฆ่า ไป
ทำสงครามกันนี้ มันไม่แตกต่างอะไรกับสัตว์เดรัจฉาน
กััดกัน...เราลองคิดดู

พูดไปแล้วเหมือนกับว่าคำหยาบคาย แต่คิดดู
แล้วก็ว่า เอ! สุนัขมันยกพวกมากััดกัน หน้าฝนยิ่งอย่างมัน
มากััดกัน คางคก ๒ พวก ยกพวกมาตีกัน กััดกันเป็น
ร้อยๆ เคยพบเคยเห็นเมื่อครั้งเด็กๆ คางคกเป็นพวกข้าง
ละร้อยกว่าตัว มากััดกันเต็มไปหมด มันสัตว์เดรัจฉาน
กััดกัน แล้วคนเราที่ยกกองทัพไปกััดกันนี้ มันจะแตกต่าง
อะไรกับคางคกที่ยกพวกมากััดกัน หรือว่าแตกต่างอะไร
กับสุนัขที่มันมาพบกันในวัด แล้วมันเห็นว่าเป็นพวก
แปลกหน้า แล้วมันก็เข้ามากััดกัน

สภาวะทางจิตของคนตกต่ำลงไป เป็นเหมือน
กับสัตว์เดรัจฉาน ในเมื่อเกิดรบราฆ่าฟันกัน แต่ว่าโลก

มันก็สมมติไปอีกอย่างหนึ่ง สมมติว่าเป็นเรื่องมีเกียรติไป
ไปฆ่ากันนี้มีเกียรติ แล้วถ้าใครฆ่าใครได้มากก็ได้รับชั
ชนะ เขาต้องสร้างอนุสาวรีย์ไว้ เป็นอนุสรณ์ว่าคนนี้ฆ่า
คนเก่ง มันไม่ใช่คนดีอะไรหรอก เรียกว่าเป็นคนฆ่าคนเก่ง
มีสมองมีปัญญา วางแผนฆ่าคนได้แนบเนียน แล้วก็ได้ชั
ชนะ มันก็เท่านั้น

ถ้าเรานึกดูให้ดีแล้วมันก็เหมือนยกพวกตีกัน...
นักเรียนโรงเรียนอาชีวะยกพวกตีกัน มันก็เหมือนกับว่า
อะไร ยกพวกไปกัดกันนั้นแหละ มันไม่ได้แปลอะไร
หรอก ถ้าเราคิดไปถึงอย่างนั้น เราจะไม่ยกพวกตีกัน
มันก็เหมือนกับว่าอะไร ยกพวกไปกัดกันนั้นแหละ มัน
ไม่ได้แปลอะไรหรอก ถ้าเราคิดไปถึงอย่างนั้น เราจะ
ไม่ยกพวกตีกันต่อไป ก็นึกว่าเรามีมันลดตัวเรา มันต่ำลง
ไปเหลือเกิน เด็กหนุ่มๆนี้ต้องคิดไว้ให้ตึ้นนะ นี่พวกเรา
พวกหนุ่มๆเรียนจำอาากาศ ยังไม่ได้ยกพวกไปตีกับใคร
บางแห่งยกพวกไกลเหลือเกิน เหมือนกับโรงเรียนเทคนิค

สงขลาตั้งอยู่ที่คอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ โรงเรียนเกษตร ตั้งอยู่อำเภอรัตภูมิ ยังยกพวกมาตีกันได้ แต่ว่าอาจารย์ใหญ่โรงเรียนเทคนิครู้ทันไปดักห้ามทัพ ไปดักก่อนที่จะมาถึงตัวตลาด ไปดักแล้วก็ให้หยุด แล้วพูดจาทำความเข้าใจกัน ครูใหญ่นั้นแกพูดเก่ง แกพูดจนเด็กนักเรียนเกษตรถอยทัพกลับไปสู่ที่มันเดิม แล้วก็เลยยกทัพมารบกับพวกเทคนิคต่อไป แหม! ถ้ามันมาเจอกันน่าจะสนุกกันใหญ่ เรียกว่าต่างฝ่ายต่างกล้าแข็งต่างแรงต่างดีกัน แหกวินาศสันตะโรไป เขาคิดไม่ได้ ในขณะที่เกิดโมหะ เกิดครอบงำจิตใจนี่คิดไม่ได้ ว่าเรากำลังทำอะไร เราทำถูกหรือว่าทำผิด เราทำดีหรือว่าทำชั่ว เขาคิดไม่ได้

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสไว้ในที่แห่งหนึ่งว่า ในหมู่คนที่กำลังจะทำให้ตนวินาศนั้น ถ้ามีความคิดขึ้นเพียงสักคนเดียวว่า เรากำลังจะแย่ ความคิดนั้นจะทำให้เกิดความสงบขึ้น ถ้าคิดขึ้นสักคนหนึ่งว่า เรากำลังจะแย่ คนนั้นจะหยุดไม่ไปทำอะไรต่อไปเพราะคิดได้ แล้วถ้าคิด

ได้ขึ้นหลายๆคน มันก็หยุด แต่มันหยุดไม่ได้ เพราะอะไร เพราะมีการปลุกใจ ปลุกใจระดมกันให้คนไปทำความเสียหาย ให้ผิดศีลผิดธรรมกัน ยกพวกไปตีกัน ก็ปลุกระดมว่าเราต้องไปรบ เพื่อเป็นเกียรติแก่พวกเรา อะไรต่างๆนานา คนเขาก็คิดไปในทางอย่างนั้น แล้วก็ไม่ได้คิดในทางสงบเลย คิดว่าจะต้องฆ่าต้องฟันกัน

ในหนังสือของพวกอินเดียเขามีอยู่เรื่องหนึ่ง เขาเรียกว่า “ภคควคคิตา” เป็นข้อความตอนหนึ่งในเรื่องการตะสังยุต การตะสังยุตนี้คือ เรื่องรบ เรื่องสงครามระหว่างพืกับน้อง ลูกพี่ลูกน้องกัน เกิดขัดดอกขัดใจกัน แย่งราชสมบัติกัน แล้วก็ออกไปรบกันที่ทุ่งกุรุเกษตร ทุ่งนา แปลเป็นไทยก็ว่าทุ่งนาใหญ่ ยกกองไปรบกันที่นั่น แต่ว่าการรบในสมัยก่อนเขายังได้อยู่หน่วยหนึ่ง รบเฉพาะกลางวัน พอตะวันตกดินก็ถอยทัพกลับ ไม่มีการแอบไปชุมโจรมตีกัน ไม่มีการขว้างระเบิดกัน ไม่มีอาร์พีจีที่จะยิงเข้าไปในค่ายเหมือนกับในสมัยนี้ เลิกทัพแล้วสองฝ่าย

นอนสบายไม่ต้องกลัวว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะมาตี เป็นการรบ
ที่มึนตึ๊ง มีระเบียบ ไม่ฝืนระเบียบ ค่อยยังชั่วหน่อย

เหมือนกับมวยปล้ำของอังกฤษมึนตึ๊งหน่อย
แต่ถ้ามวยปล้ำอเมริกันแล้ว เพื่อนล้มลงไปแล้วกระทบ
เลยทีเดียว มันไม่ค่อยมึนตึ๊งมวยปล้ำอเมริกันนี้ เคยดู
มวยปล้ำสมัยก่อนเขาเอามาออก เรียกว่าไม่ถึกตึก...
อย่างนั้นไม่ได้

รู้จักแยกแยะเรื่องจริงและเรื่องสมมติ

สมัยนั้นเขารบมึนตึ๊ง ในวันแรกออกรบ อรชุน
ซึ่งออกไปสู่สนามรบ รบกับอีกพวกหนึ่ง พวกญาติกัน
ยืนบนรถแล้วก็มองไป มองแล้วสลดใจ สลดใจว่าเรา
กำลังจะฆ่าญาติ นั้นมันญาติเราทั้งนั้น แล้วเรากำลังจะ
ฆ่าญาติของเรา ให้เลือดนองท่วมทุ่งกุรุเกษตร มันเป็น
การถูกต้องหรือ ในการกระทำเช่นนี้ แล้วก็นั่งลงวาง

ลูกศร วางคันศร ว่าไม่อยากจะรบแล้ว แล้วก็มีกฤชณา
พระกฤษณาเขาถือว่า เป็นอวตารของพระวิศณุมาเกิด
เป็นผู้ขับรถให้อรชุน กฤษณาก็เทศน์สอนอรชุน บอกว่า
“เธออย่าท้อแท้ อย่าอ่อนแอ เธอเป็นกษัตริย์ กษัตริย์
ต้องรบ รบเพื่อหน้าที่ เพราะฉะนั้นอย่าอ่อนแอ อย่า
นึกว่าเราฆ่าใคร เราทำร้ายใคร เราทำกันไปตามหน้าที่”
เป็นการสอนให้รบนั้นแหละ แต่ว่าให้นึกถึงหน้าที่ ที่เรา
จะต้องทำ แทนที่จะบอกว่าไม่ต้องรบกัน เพราะเป็น
ญาติกัน ไม่สนุก พูดอย่างนั้นเรื่องมันไม่สนุก แล้วเรื่อง
มันจะจบไปเสีย เพราะฉะนั้นให้มันรบกันหน่อยจะได้สนุก
กันใหญ่ ก็เลยพูดให้รบกัน เลยรบกันจนวินาศสันตะโร
ไป อย่างนี้เขาเรียกว่า ปลุกระดมให้คนรบกัน

ในเวลาที่เขาตี ๒ ชาติจะรบกัน เขาต้องมีการ
ปลุกระดมให้รบ ถ้าใครไปพูดเรื่องสงบ คนนั้นต้องเข้าคุก
ทันที เขาจับเข้าคุก หาวว่าเป็นพวกนิยมสันติ นิยมความ
สงบ นิยมความสงบมันถูก แต่มันผิดเวลา ผิดสถานที่

ผิดเหตุการณ์ ไปพูดเช่นนั้นไม่ได้ เขาต้องจับให้ไป
สงบอารมณ์ในคุก แก่ไม่ยากรบก็ไปนอนอยู่ในคุกก่อน
ให้เขารบกันให้เสร็จก่อนค่อยปล่อยออกมา ก็ถูกจับเข้าคุก
ไปเท่านั้นเอง อันนี้เป็นเรื่องที่เรียกว่า มันทิดอยู่ในเรื่อง
สมมติมากไปหน่อย จึงได้เกิดการประหัตประหารกัน
สร้างความทุกข์ความเดือดร้อน

เรื่องจริง เรื่องสมมติ

เราจึงควรจะได้รู้จักแยกว่า อะไรเป็นเรื่องจริง
อะไรเป็นเรื่องสมมติ สิ่งใดที่เป็นเรื่องสมมติ เราก็อำไป
ติดพันให้มากเกินไป ให้รู้ว่ามันเป็นเรื่องสมมติ ไม่ใช่เรื่อง
จริงจึงอะไร มันจึงตามแบบสมมติเท่านั้น ไม่ใช่จริงจึง
ตามแบบสัจจะอันแท้จริง เราก็ไม่ควรจะไปหลงไหลใน
สิ่งนั้น รู้จักปล่อย รู้จักวางเสียบ้าง ใจก็สบาย จะไม่สร้าง
ปัญหา การรู้ในเรื่องนี้มันก็จะช่วยให้เกิดความสงบใจได้

ธรรมชาติของธรรมะ

ที่นี้พูดในแง่สัจจะ...ความจริงแท้ ความจริงแท้ มันไม่มี พระพุทธศาสนาสอนเรื่องไม่มี ส่วนลึกเรื่องไม่มีคือไม่มีสัตว์ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวไม่มีตน ไม่มีเรา ไม่มีเขา ไม่มีอะไรทั้งนั้น นี่มันเป็นเรื่องลึกซึ้ง ที่จะต้องคิดกันอย่างละเอียด

แต่ถ้าคิดง่าย ๆ ไม่มีอะไรหุบหุ้มมันเลย มันก็ไม่ได้เหมือนกัน อย่างนั้นเรียกว่าทำผิดกติกาไปเหมือนกัน เขามีกติกาในสังคมว่า จะต้องอยู่อย่างนั้นอย่างนี้ อย่าเอามาปนกัน เรื่องคิดลึกซึ้งมันเป็นเรื่องเฉพาะคน เป็นเรื่องพันทุกข์เฉพาะตัว แต่เราอยู่ในสังคม อยู่ในหมู่ในคณะ เราก็ต้องรับกติกา ยอมรับความจริงตามแบบสมมติไว้ จะไปทำอะไรโดยให้คนอื่นเดือดร้อนไม่ได้ แล้วจะอ้างว่า มันไม่มีตัวตนอะไรนี้ อย่างนั้นมันก็ได้

เหมือนนักธรรมะ ๒ คน นั่งคุยกัน คนหนึ่งว่า สิ่งทั้งหลายมันเป็นอนัตตา มันไม่มีตัวตนอะไรหรอก อีก

คนหนึ่งว่ามันเป็นอนัตตา เมื่อมันไม่มีตัวไม่มีตน ข้าจะ
เตะสักทีได้ไหม เตะอย่างนั้นมันก็ไม่ได้ซิ ตัวที่ไม่มีมันจะ
ลุกขึ้นเตะเอาบ้าง เมื่อแกเตะข้า ข้าก็เตะแกบ้าง เพราะ
ว่ามันยังเป็นตัวหนึ่งอยู่ตรงนี้ มันเป็นอย่างนั้น เราจะเอา
ไปใช้ในรูปนั้นไม่ได้ แต่เราจะต้องใช้เฉพาะตัวว่ามันไม่มี
อะไรที่ควรจะไปสร้างขึ้นเป็นเนื้อ เป็นตัว เป็นสัตว์
เป็น บุคคล เป็นเราเป็นเขาขึ้นมา มีอะไรเกิดขึ้นก็นึกแต่
เพียงว่า มันเป็นเพียงสักแต่ว่า ชาติตามธรรมชาติเท่านั้น
ที่มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป อย่าไปสมมติเรียกว่าเป็นอะไร
ขึ้นมา ให้เรียกว่าธรรมชาติ ที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ดับไป
เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ไม่มีอะไรที่ยั่งยืนไปกว่านั้น

รู้จักแบ่งสมมติ รู้จักแบ่งตัวความจริงให้มันไม่ปน
กันเข้า แล้วก็รู้จักใช้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสัจจะ
คือ ความจริง กับ เรื่องสมมติให้มันพออยู่กันได้ เข้าใจ
ใช้ก็เรียกว่าผู้มีปัญญา อยู่ในสังคมโดยไม่ต้องเป็นทุกข์
ไม่ต้องมีความเดือดร้อนมากยิ่งขึ้นไป ให้รู้จักตัวเราใน

รูปอย่างนี้ เรียกว่ารู้จักในแง่ปรมาตม์ คือความไม่มีอะไร
มันเป็นเพียงแต่ลักแต่ว่ารวมกลุ่มกันเข้า แล้วก็เหลวไหล
ไปตามอำนาจของการปรุงแต่ง เช่นร่างกายของเรานี้มัน
เป็นการรวมกลุ่มของวัตถุธาตุมีประการต่างๆ แต่อาศัย
ต้นตอคือพ่อแม่เป็นผู้ให้กำเนิด แล้วเราก็เกิดออกมา
เป็นตัวเป็นตน ดังที่เราเห็นกันอยู่ที่นี่ แล้วมันก็เจริญขึ้น
เพราะการกินอาหาร การดื่มน้ำ การสูดลมหายใจ มัน
เป็นเรื่องของธรรมชาติ ที่เป็นไปในรูปอย่างนั้นแล้วมัน
ก็ถึงที่สุด แล้วมันก็แตกดับไป เมื่อเจริญถึงที่สุดมันก็ต้อง
แตกดับไป สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิด สิ่งนั้นต้องมีความดับ
อันนี้ก็เป็นสัจจะ เป็นความจริง ที่พระพุทธเจ้าวางหลัก
ไว้ให้เราพิจารณา

ร่างกายมาจากการรวมตัวของกฎธรรมชาติ

หลักอันนี้ก็เอามาจากสิ่งที่ได้เห็นอยู่ทุกวัน

เวลา ว่าสิ่งใดมีความเกิดขึ้น สิ่งนั้นก็ต้องมีความดับ
ไม่ว่าจะเป็นรูปหรือเป็นนาม รูปก็คือร่างกายของเรา
ทั้งหมด ตั้งแต่ปลายผมถึงปลายเท้า ความยาวก็ยาว
วาหนึ่ง หนาสิบหนึ่ง กว้างศอกหนึ่ง อันนี้เรียกว่า เป็น
เรื่องร่างกาย

เรื่องร่างกายมันเป็นเรื่องของวัตถุ เป็นเรื่องวัตถุ
จึงเรียกว่าธาตุ ธาตุก็คือวัตถุ ที่มารวมตัวกันเข้าตาม
กฎของธรรมชาติ เกิดมาเป็นตัวเป็นรูปเป็นร่าง ก็เรียก
โดยสมมติว่า เป็นคนขึ้นมา เป็นสัตว์ขึ้นมา ตั้งชื่อให้ เพื่อ
จะให้เห็นว่ามันแตกต่างกัน แต่เนื้อแท้มันก็เหมือนกัน
เหมือนกันตรงที่ว่า มีเกิดมีแก่ มีเจ็บ แล้วก็มีตาย อันนี้
เหมือนกัน ไม่แตกต่างอะไรกัน ไม่ว่าคนว่าสัตว์ ว่าต้นไม้
มันก็อยู่ในสภาพอย่างนั้น นี่เป็นฝ่ายรูปธรรม เราจะต้อง
พิจารณาให้เห็นให้เข้าใจในเรื่องอย่างนี้

การพิจารณาในรูปอย่างนี้ จะช่วยอะไรได้บ้าง
คือ ช่วยให้เราเข้าใจในสิ่งทั้งหลายถูกต้องตามสภาพที่

เป็นจริง เพราะไม่เข้าใจถูกต้อง เราจึงมีความทุกข์ มีความเศร้าโศกรำไรรำพัน ในเมื่อสิ่งนั้นเปลี่ยนแปลงไป เช่น ร่างกายของเรามันก็แก่ไปตามเรื่องของมัน แต่ว่าพอเราเห็นผมหงอกสักเส้น...เราไม่สบายใจ ฟันปวดสักซี่...เราก็มึ่ไม่สบายใจ ผิวหนังเหี่ยวแห้งไปสักหน่อย...เราก็มึ่ไม่สบายใจ ต้องคิดแก้ไขปรับปรุง เป็นการผิ่ธรรมชาติ ผิ่ไม่ได้ ผิ่ไม่ให้ผมหงอกก็ไม่ได้ ผิ่ไม่ให้ฟันมันหลุด มันก็ไม่ได้ ผิ่มันไม่ให้หนังเหี่ยว มันก็ไม่ได้มันก็เหี่ยวไปตามวัยตามอายุตามเครื่องปรุงแต่ง ถ้าเครื่องปรุงแต่งน้อยมันก็เหี่ยวแห้งเร็ว ถ้าปรุงแต่งดีมันก็เหี่ยวช้า ขึ้นอยู่กับอาหารที่เรารับประทานเข้าไป ว่ามันมีคุณค่าในการเสริมสร้างร่างกายขนาดไหน มันขึ้นอยู่กับเรื่องอย่างนั้น

ถ้าเครื่องประกอบมันไม่พร้อม มันก็แก่ไป ก็เหี่ยวไปตามเรื่องของสังขารร่างกาย เป็นกฎธรรมชาติที่ไม่มีใครจะหนีพ้นไปได้ นี่เป็นเรื่องที่เราารู้แล้ว เราก็มึ่สบายใจ...

เมื่อเห็นมันเปลี่ยนแปลงเราก็พูดว่า มันเป็นเช่นนั้น เพราะธรรมชาติมันเป็นอย่างนี้ เราบอกกับตัวเองได้ทันทีว่า ก็ธรรมชาติมันเป็นอย่างนั้นนี่นา เราจะไปทุกข์อะไรจะไปร่อนนอกร่อนใจอะไรในเรื่องอย่างนั้น หรือว่ามีความตายเกิดขึ้นในครอบครัวของเรา ถ้าเราเศร้าโศก เราเสียใจ มันไม่ได้อะไร นอกจากทำให้เราเป็นทุกข์หนักขึ้น ไม่เป็นอันท่ามาหากิน เพราะแม้แต่เศร้าโศกเสียอกเสียใจ มันไม่มีอะไรเกิดขึ้น

แต่ถ้าเราปลงลงไปว่าเรื่องธรรมดานี่นา คนเรามันก็ต้องตายด้วยกันทั้งนั้นแหละ ตายในท้องก็มี ออกมาถึงตายก็มี มันก็เป็นอย่างนี้แหละ ไม่มีใครยืนอยู่ค่าฟ้า แม้จะอยู่กันไปได้อร้อยปีมันก็ต้องตาย ไม่มีใครที่จะไม่ตาย คิดได้ก็พอลงพอลาง จิตใจก็สว่างขึ้นด้วยปัญญา แล้วก็คลายจากความทุกข์ความเดือดร้อน

ทรัพย์สินสมบัติที่เรามีก็เหมือนกัน เมื่อเราได้มามันก็ต้องหายไป ได้กับไม่ได้มันก็คู่กัน มีกับไม่มีมันก็คู่กัน

สุขกับทุกข์มันก็คู่กัน เราต้องรู้ว่าสิ่งทั้งหลายมันเป็นคู่ เมื่อเกิดสิ่งหนึ่งขึ้นก็อาจจะมีสิ่งหนึ่งเกิดตามมา เช่นว่า เกิดมีมันก็คงจะเกิดไม่มีด้วย ความจริงมันไม่มีก่อน... เริ่มต้นไม่มี แล้วมันก็ค่อยมีขึ้น มีแล้วมันก็กลับไปสู่ความไม่มีอีก มันก็อย่างนั้น ลองสังเกตดู เราได้อะไรมา เมื่อ ก่อนเราไม่มีสิ่งนั้น แล้วเราได้มา พอได้มาจิตก็ไปยึดอยู่กับสิ่งที่เราได้มา ยึดว่าของฉัน ของฉัน อยู่ตลอดเวลา แล้วต่อมามันก็เปลี่ยนแปลงไปแตกไปหักไป หรือว่า ขโมยมาฉกเอาไปเสีย เราก็เสียอกเสียใจ กินไม่ได้นอน ไม่หลับเอาทีเดียว เพราะนึกถึงของนั้น อันนี้ไม่ได้ใช้ ปัญญาเป็นเครื่องพิจารณา ไม่รู้จักเรื่องของตัวถูกต้อง จึงเป็นทุกข์

แต่ถ้าเรานึกได้ว่า เมื่อก่อนเรามีหรือเปล่า เรา ไม่มีแล้วเรามามีขึ้นในสมัยหนึ่ง แล้วมันก็กลับเป็นไม่มี ก็เท่ากับว่าไปสู่ภาวะเดิมของมันนั่นเอง เพราะเดิมไม่มี แล้วเรามามีขึ้น แล้วกลับไม่มีก็หมุนกลับไปสู่ภาวะเดิม

มันเป็นวงเวียน เป็นกงจักรที่หมุนอยู่อย่างนั้น เพราะฉะนั้นเราจะไปติดมันทำไม มันก็อย่างนี้ คนในโลกมันเหมือนกันทุกคน มีแล้วก็ไม่มี ได้แล้วมันก็ไม่ได้อะไร ต่ออะไรมันก็เป็นอยู่อย่างนั้น ไม่มีอะไรที่เรียกว่า คงทนถาวรเป็นอยู่ในรูปอย่างนั้นตลอดเวลา ไม่ต้องพูดนานหรือ วิनाทีเดียวก็ไม่ได้ ที่จะอยู่ในสภาพเดิมวินาทีเดียวก็นั่นไม่ได้ เพราะมันเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ถีบ ร่างกายจิตใจเราเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ไม่มีอะไรหยุดนิ่ง นี่คือการความจริงที่เราจะต้องศึกษาให้รู้ให้เข้าใจไว้

พระพุทธศาสนาสอนให้เรารู้ความจริงของสรรพสิ่งทั้งหลายตามสภาพที่เป็นจริง ก็เพื่อจะให้เราไม่ต้องเป็นทุกข์เมื่อสิ่งนั้นมันเปลี่ยนแปลงไป เพราะสิ่งทั้งหลายต้องเปลี่ยนแปลง ที่จะหยุดนิ่งไม่ได้ หยุดนิ่งมันตาย แต่ความเปลี่ยนแปลงนั้นหมายความว่า เป็นอยู่ ตันไม่มีชีวิตอยู่ก็เพราะมันเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คนมีชีวิตก็เพราะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่

ถ้าหยุดเปลี่ยนแปลงเมื่อใด มันก็ต้องแตกดับเมื่อนั้น
การหยุดเปลี่ยนมันก็เป็นเรื่องธรรมดา การเปลี่ยนมันก็เป็น
เรื่องธรรมดา เราจึงต้องรู้ว่าธรรมดามันเป็นอย่างนี้ เรา
หนีจากความเป็นอย่างนี้ไปไม่ได้ ให้เข้าใจอย่างนั้น

เรียนรู้ธรรมชาติจากตนเอง

ความรู้ในเรื่องธรรมชาติเกี่ยวกับตัวเรา เป็นเรื่อง
ที่สำคัญอันจะช่วยเป็นเครื่องปลอบโยนจิตใจ ในเมื่อเรา
เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นมา แก้ได้ด้วยความรู้
เข้าใจอย่างนี้...

แต่คนไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้อย่างนี้ไว้
พอมีอะไรเกิดขึ้นก็นั่งคอดกเลยทีเดียว จะตายขึ้นมาแล้ว
เสียอกเสียใจไม่เป็นอันกินไม่เป็นอันนอนแล้ว เพราะเรื่อง
นี้มันเกิดขึ้น รวากะว่าเรื่องเช่นนั้นมันเกิดกับตัวคนเดียว
อย่างนั้นแหละ แต่ความจริงมันไม่ได้เกิดแก่เราคนเดียว

เกิดแก่คนทุกคนในบริเวณนั้น หรือว่าเกิดแก่คนที่มีมาก่อน
แก่คุณปู่คุณยาย คุณชวดคุณเชยอะไรต่ออะไร มันเกิด
มาแล้วทั้งนั้นแหละ กว่าจะมาถึงเรามันผ่านมาก็สถานีแล้ว
ก็ไม่รู้ กว่าจะมาถึงเราแต่เราไม่ค่อยได้พิจารณาในเรื่อง
อย่างนี้ โมหะมันครอบงำจิตใจ จึงทำให้คิดอะไรไม่ออก
แล้วก็บ่นแต่จะเป็นทุกข์ ใครจะมาพูดปลอบโยนเท่าไรก็
ไม่รู้เรื่อง มันไม่ได้ผลหรอก ไม่ได้ผลที่จะไปพูดปลอบ
ต่อนั้น ต้องปลอบมาก่อน ต้องคิดล่วงหน้าไว้ก่อนตาม
หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่องอย่างนี้

นี่ก็คือการเรียนรู้ให้รู้จักสภาพของร่างกาย ซึ่งม
ความเปลี่ยนแปลงไป ทุกครั้งที่เราไปยืนหน้ากระจกเงา
ให้ไปยืนศึกษาธรรมชาติจากดวงหน้า ศึกษาธรรมชาติจาก
เส้นผม ไม่ต้องดูว่าเส้นผมปลายแตกหรือไม่แตก มัน
ไม่ได้อะไรหรอก แต่ว่าดูว่าผมมันเปลี่ยนไปที่เส้นแล้ว
หงอกไปที่เส้นแล้ว แล้วมันจะหงอกต่อไป หงอกไปเถอะ
ซ้ำไม่ว่าอะไรแะหงอก เพราะเรื่องของแกมันต้องหงอก

อย่างนั้น หนังสือก็ต้องเหวี่ยงก็แห้งไปซี จะเป็นอะไรไป ฉันไม่ต้องเป็นทุกข์กับหนังสือเหวหรือ ฉันไม่เป็นทุกข์เพราะฟันโยกคลอนหรือรอก เมื่อมันหลุดก็หลุดไป มีสตาจ์ก็ใส่ฟันใหม่ ไม่มีสตาจ์ก็เคี้ยวไปตามเรื่องกล่อมๆแกล่อมๆกลืนลงไป เรื่องมันเป็นอย่างนั้น นี่มันเป็นธรรมชาติ เรานึกไว้วงหน้าอย่างนั้น

อย่าดูเพื่อให้เกิดความหลงใหล ความมัวเมาในร่างกาย แต่ดูให้รู้ว่าต้องเป็นอย่างนั้น เรียนธรรมชาติจากดวงหน้า จากดวงตา จากผม จากเครื่องแต่งเนื้อ แต่งตัว จากทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบๆตัวเรา เราเรียนรู้จากสิ่งเหล่านั้นก็สบายใจ...

คอแห้งมันก็เป็นธรรมชาติเหมือนกัน ต้องดื่มน้ำ กลั้วคอเสียหน่อยเรียกว่าแก้ปัญหาคอนเราก็กินน้ำ ยืนนานเมื่อยก็ต้องนั่ง นั่งนานแล้วก็นอนเสีย นอนนานก็ลุกขึ้นวิ่งเสียบ้าง เดินเสียบ้าง เปลี่ยนให้มันพอเหมาะพอดี ร่างกายมันก็เป็นไปได้ แต่มันไม่ได้เป็นอยู่อย่าง

นั่นตลอด มันต้องเจ็บไข้ได้ป่วย เจ็บไข้ได้ป่วยเราก็อยา
ไปเป็นทุกข์ แต่ว่าเอาความเจ็บป่วยนั้นมาเป็นเครื่องมือ
ศึกษารรณะ ให้เรารู้เราเข้าใจความจริง ก็จะช่วยให้เรา
สบายใจ น้อย่างหนึ่ง

ทุกสรรพสิ่งล้วนเกิดจากการปรุงแต่ง

อีกอย่างหนึ่ง จิตใจนี้ ร่างกายก็มีใจ คนเรามี
ใจ เรื่องของใจนั้นก็คือเรื่องความคิดนั่นเอง อย่าไปพูด
ให้มันยุ่งยากในเชิงศัพท์เชิงแสง ให้เรารู้แต่เพียงว่า จิต
ก็คือเรื่องความคิดนึกในชีวิตประจำวัน มันคิดได้นึกได้
มันจำได้ มันอะไรก็ได้ มันเป็นเรื่องของจิตทั้งนั้น

พุทธศาสนาสอนเราให้เข้าใจว่า จิตนี้มันไม่มี
มันเป็นเรื่องของการปรุงแต่งเหมือนกัน เรื่องของจิตก็คือ
เรื่องการปรุงแต่ง เรื่องของร่างกายก็เรื่องของการปรุงแต่ง
ตัวแท้มันไม่มี มันมีแต่ตัวผสมรวมกันขึ้น แล้วก็เข้าไปใน

รูปต่างๆเราลองคิดดูความคิดของเรา

เรื่องโกรธ เรามีความโกรธอยู่ในใจของเราหรือไม่ โดยปกติเราก็ไม่ได้มี ไม่ได้มีความโกรธ แต่มันโกรธขึ้นเพราะอะไร เพราะการปรุงแต่ง สิ่งภายนอกมากระทบตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แล้วเราก็ปรุงแต่งมันด้วยความเขลา ด้วยอำนาจอวิชชา คือความไม่รู้ตามสภาพที่มันเป็นจริง เลยปรุงแต่งขึ้นมาเป็นเรื่องไม่พอใจ

ไม่พอใจแล้วเราก็โกรธ ไม่พอใจเราก็เกลียด ไม่พอใจเราก็เบียดเบียนในสิ่งเหล่านั้น นี่มันเกิดขึ้นก็เพราะว่าเราปรุงมันขึ้น แต่ใช้รากฐานคืออวิชชา อวิชชาเป็นศัพท์ภาษาบาลี ถ้าพูดภาษาไทยก็คือ ความไม่รู้ ความไม่เข้าใจในเรื่องนั้นทันทั่วทั้งที่ เราไม่รู้ทันทั่วทั้งที่ มันก็เกิดขึ้น...โกรธขึ้นมา

เราเคยโกรธใครต่อใครไหม?... เคย เคยมีกันทั้งนั้น ที่โกรธเพราะอะไร เพราะเขาทำให้เราขัดใจ เราต้องการอย่างนี้ เขาทำอย่างโน้น ต้องการเวลานี้ เขา

ไม่ทำให้ทันเวลา ไม่ได้ตั้งใจ เราไม่อยากให้ฝนตก ฝนตกเราก็โกรธฝน โกรธฟ้า โกรธธรรมชาติ ว่ามาตกในเวลาไม่สมควร เราก็โกรธ โกรธคนนั้น โกรธคนนี้ โกรธเหตุการณ์นั้น โกรธเหตุการณ์นี้ ก่อนนั้นมันไม่มี ก่อนนั้นมันอยู่เฉยๆแต่ทีหลังมันเกิดโกรธขึ้นมา ก็เพราะว่ามีสิ่งมากระทบ และสิ่งนั้นเราไม่พอใจ

ความชอบไม่ชอบมันอยู่ที่ไหน?... มันอยู่ที่ใจ ประจุแต่งเรื่องนั้น ประจุแต่งให้ไม่ชอบ เราก็ก็นิโทษ ถ้าประจุแต่งให้ชอบ เราก็ก็นิชอบ เพราะบางครั้งเราเห็นแล้วเรารัก ได้ยินแล้วชอบใจ ได้กลิ่นแล้วชอบใจ ได้สมาคมกับใครเราชอบใจ ชอบใจเพราะอะไร เพราะมันถูกกับสิ่งที่เราต้องการ ไม่ชอบเพราะมันขัดกับสิ่งที่เราต้องการ เราต้องการดำมันได้แดง ต้องการแดงมันได้ขาว มันไม่ถูกกับสิ่งที่เราต้องการ เรียกว่าขัดใจ พอขัดใจก็เกิดความทุกข์ขึ้น แล้วทำไมเราจึงไปขัดใจไปชอบใจ มันก็เป็นเรื่องความไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องนั้นๆตามสภาพที่เป็นจริง

ความจริงสิ่งที่มากระทบมันก็เหมือนกันทั้งนั้น
รูปมันก็เหมือนกัน เสียงก็เหมือนกัน กลิ่น รส สัมผัสสิ่ง
มาถูกต้อง มันก็เป็นเรื่องของธรรมชาติที่ปรุงแต่งทั้งนั้น
แต่เราไม่ได้ศึกษาในเรื่องนั้นอย่างละเอียด เราไม่ได้คิดไว้
บ่อยๆ ไม่ได้พูดกับตัวเองไว้บ่อยๆในเรื่องอย่างนั้น มันโจมตี
โดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว เราก็ตกใจ

เหมือนเรานั่งอยู่ไม่รู้ตัว ใครมาจี๋สีข้างเรา เรา
ตกใจกระโดดขึ้นมาทันที นี่เพราะเราไม่ได้เตรียมตัวไว้
อารมณ์มากระทบตัวเรา เราไม่ได้เตรียมรับอารมณ์นั้นๆ
ก็เกิดการตกอกตกใจขึ้นมา เป็นโกรธ เป็นเกลียด เป็น
อย่างนั้นเป็นอย่างนี้ สิ่งเหล่านั้นมันเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว
เกิดแล้วไม่ใช่มันอยู่นาน มันก็ดับหายไป เกิดปั๊บดับไป
เกิดขึ้น ดับไป...ไม่ว่าอะไร ความรักมันก็หายไป ความ
เกลียดมันก็หายไป ความโกรธก็หาย ความยินดีก็หายไป
ความยินร้ายก็หายไป แต่เราไม่ยอมให้มันดับไป...รักษา
ความโกรธ รักษาความเกลียด รักษาความรักไว้ในใจ

ความจริงแห่งชีวิต

การรักษาก็คือคิดถึงสิ่งนั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก อันไหน
เราโกรธ คิดแล้วก็โกรธ ขบเขี้ยวเคี้ยวฟัน นั่งโกรธอยู่
คนเดียวไม่มีใครมาเกี่ยวข้อง...นั่งโกรธ โกรธเพราะคิดถึง
สิ่งนั้น นึกถึงอดีตที่ผ่านไปแล้ว แล้วเราก็นึกขึ้นมา นึกถึง
อดีตที่ผ่านไปแล้ว เราก็นึกรักนึกชอบใจขึ้นมา แต่ว่ามัน
ไม่ได้เหมือนใจก็เศร้าใจ เสียใจ น้ำตาไหลลงหน้า คุณแล้ว
เหมือนกับคน...เรียกว่าคนประเภทอะไร เขาเรียกว่า
คนคึดคึดร้าย ประเดี้ยวดีใจ ประเดี้ยวเสียใจ ประเดี้ยว
ร้องไห้ ประเดี้ยวหัวเราะอีกแล้ว อย่างนี้เขาเรียกว่า
คนคึดคึดร้าย มันเป็นกันทุกคน ไม่ว่าคนใดคนหนึ่ง
โดยเฉพาะ ถ้าเป็นอย่างนี้เขาเรียกกันว่า คึดคึดร้าย
ประเดี้ยวดี ประเดี้ยวร้าย ประเดี้ยวขึ้น ประเดี้ยวลง
ประเดี้ยวนั่งหัวเราะ ประเดี้ยวนั่งร้องไห้ เพราะการ
ปรุงแต่งในแง่ต่างๆของจิตใจเรา

สักแต่ว่า...ธรรมชาติเท่านั้น

ความคิดที่มันเกิดขึ้น...ถ้าเกิด 'อวิชชา' มันก็เป็น
ไปในทางที่ยุ่งยาก

ถ้าเกิดจาก 'วิชา' ใช้ปัญญา ใช้สติ รู้เท่ารู้ทัน
มันก็ไม่มีอะไร เรารู้ว่ามีอะไรเกิดขึ้น มีอะไรตั้งอยู่ มี
อะไรหายไป มันเป็นสักแต่ว่าธรรมชาติเท่านั้น ไม่มีอะไร
น่ารัก ไม่มีอะไรน่าเกลียด ไม่มีอะไรน่าโกรธ ไม่มีอะไร
น่ายินดี เพราะมันเป็นแต่เพียงธรรมชาติอย่างหนึ่ง เกิด
ขึ้นแล้วก็ผ่านไปเท่านั้น ผ่านไปแล้วช่างหัวมัน เราอย่า
ไปอาลัยอาวรณ์มัน อย่าไปดึงกลับมา

โดยมากไม่อย่างนั้น วิ่งตามไป...มันไปแล้ววิ่ง
ตามไป ไปเก็บเอามานั่งกลุ้มใจเล่นๆเรื่องเก่า ๗ วันแล้ว
๓ เดือนแล้ว ๓ ปีแล้ว เอามานั่งคิดให้กลุ้มใจเล่น เหมือน
ไม่มีงานทำ เป็นคนว่างงาน เลยหาเรื่องให้กลุ้มใจเล่น
มันเรื่องอะไร?

ลองคิดดู ถ้าไม่ใช่คนคุ่มดีคุ่มร้าย นี่มันเรื่องอะไร ไปหาเรื่องให้กลุ้มใจเหมือนคำไทยเขาพูดว่า “แกว่งเท้าหาเสี้ยน” “พื้นฝอยหาตะเข็บ” แบบนั้น ของมันพ้นไปแล้ว ไปหามา ไปหยิบมา ตะเข็บไม่กัดก็ไปพื้นฝอย เอาน้ำซีไปเทียวแห่ๆจนตะเข็บตะขาบกัดเข้าให้ แล้วก็เทียวยกมือร้องครวญครางไปตามเรื่องตามราว...เป็นทุกข์ไปต่อไป

นี่คนเราอย่างนั้นแหละ ชอบพื้นฝอยหาตะเข็บ ชอบแกว่งเท้าหาเสี้ยน ให้เกิดปัญหาขึ้นในชีวิตด้วยประการต่างๆ นี่คือสภาพที่มันเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของเรา เราจึงต้องคิดแก้ไขปรับปรุงสิ่งเหล่านี้ เพื่อให้มันดีขึ้น

ดังที่กล่าวมาก็พอสมควรแก่เวลา
ขอจบการแสดงปาฐกถาไว้แต่เพียงนี้

การเข้าถึงแก่นแท้ของพระรัตนตรัย

การเข้าถึงแก่นแท้ของพระรัตนตรัย

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาที่จะได้แสดงปาฐกถาธรรมะอันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ แล้วตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

เมื่อคืนตอนดึกฝนตกมาก ฟ้าคะนองเปรี้ยงๆ แล้วก็ตกมาท่าใหญ่ น้ำเจิ่งไปหมดในบริเวณที่วัด นึกวิตกกังวลว่าตอนเช้านี้จะตกหรือเปล่า ก็อธิษฐานใจว่า อย่าตกเลย หยดไว้สักห้าหกชั่วโมงไว้ค่อยไปตกตอนบ่ายๆ ตอนเย็น ตกกลางคืนดีคนจะได้นอนสบาย กลางวันคนไปทำมาหากินจะลำบาก...

ถ้าพูดกันได้อย่างนั้นก็ดี แต่นี่มันเป็นเรื่องของ
ธรรมชาติ เราจะไปพูดอะไรก็ได้ แต่ว่าตอนเช้านี้ถ้า
ไม่ตกแล้วก็สบาย ไม่ยุ่งกับเรื่องตักบาตร

ต่อสู้ปัญหาด้วยปัญญาธรรม

วันนี้ญาติโยมที่มานี้ก็เรียกว่าฝ่าฝืนมาก็ได้ เพราะ
ความตั้งใจที่จะมาวัด ฝนจะตกฟ้าจะร้องไม่สำคัญ เมื่อ
เราจะไปไหนก็ต้องไป ถ้ามันเรื่องดีมีประโยชน์แล้วก็
ต้องไป ถ้าเป็นเรื่องไม่ดีไม่มีประโยชน์ ดินฟ้าอากาศมา
ขัดคอ หรือมีอุปสรรคอะไรเกิดขึ้น ก็ควรนึกว่าดีเหมือน
กันจะได้ไม่ต้องไป

แต่ถ้าเป็นเรื่องดีแล้ว แม้จะมีอะไรก็ต้องไป เช่น
มาวัดนี้...ฝนจะตกเราก็กมา เพราะได้นั่งมาในรถไม่เปียก
มาถึงวัดก็นั่งในศาลาไม่เป็นไร พอนั่งกันได้สะดวกสบาย
เพื่อจะได้มาศึกษาสิ่งที่ควรศึกษา ได้เรียนรู้สิ่งที่ควร

จะรู้ควรจะเข้าใจ เพื่อจะได้นำไปเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเราต่อไป เพราะชีวิตเราจะต้องต่อสู้กับปัญหาต่างๆ อยู่ตลอดเวลา มีปัญหาทำให้เกิดความวุ่นวายใจ มีความทุกข์ มีความเดือดร้อนใจเกิดขึ้น ด้วยเรื่องนั้นบ้าง เรื่องนี้บ้าง ถ้าเราไม่มีปัญญาทางธรรมะ เราจะไปต่อสู้กับปัญหานั้นอย่างไร? เราก็คงอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งเหล่านั้น...ก็มีความทุกข์ทางใจ

เครื่องมือในการต่อสู้ปัญหาชีวิต

การอยู่เป็นทุกข์นั้นมันไม่ดี แต่อยู่ให้เป็นสุขจึงจะดี พระพุทธเจ้าสอนให้เราอยู่อย่างใจสะอาด ใจว่าง ใจสงบ ไม่ให้ขุ่นมัวเศร้าหมองด้วยเรื่องอะไร เป็นเรื่องช่วยให้พ้นปัญหา เราจึงต้องศึกษาธรรมะนำไปเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเรา เพื่อที่จะต่อสู้กับชีวิตแบบชาวบ้านซึ่งจะต้องต่อสู้กับปัญหาต่างๆ

การรบนี้นั้นก็ต้องมีเครื่องมือ ถ้าไม่มีเครื่องมือ
ไปรบก็แพ้เขา แต่นั่นเป็นการรบทางฝ่ายวัตถุ

พวกเรานี้ทำการรบทางด้านจิตใจ เป็นสงคราม
ด้านในคือสงครามกับกิเลสประเภทต่างๆ ที่มันเกิดขึ้น
รบกวนจิตใจทำให้เราต้องตกเป็นทาสของสิ่งนั้นๆ ถ้าเรา
แพ้เราก็เป็นทาสเขา เป็นทาสเราก็เป็นทุกข์ ถ้าเราชนะ
เราก็เป็นไทแก่ตัวมีความสุขมีความสงบทางด้านจิตใจ
ชาวพุทธเราไม่ควรจะอยู่อย่างผู้แพ้ แต่ควรจะอยู่อย่าง
ผู้ชนะตลอดเวลา ได้ทางด้านนายในคือเอาชนะกิเลสซึ่ง
เป็นธรรมชาติฝ่ายต่ำได้

เครื่องมือที่จะใช้ในการต่อสู้กับปัญหาต่างๆ นั้น
พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านได้วางเอาไว้หลายเรื่องหลาย
ประการด้วยกัน ก็เป็นเรื่องที่ประกอบด้วยสิ่ง ๓ อย่าง
ทั้งนั้น เช่น เริ่มต้นด้วยพระรัตนตรัยมี ๓ อย่าง แล้ว
ต่อไปก็ปริยัติ คือว่า ทาน ศีล ภาวนา แล้วต่อไปก็คือ
เรื่องของธรรมชาติธรรมดา คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

แล้วก็ยังมีเรื่องอื่นเพิ่มเข้ามาอีก หลายเรื่องหลายอย่าง
ให้เราเข้าใจ ให้เราศึกษาให้ละเอียด แล้วเราก็นำสิ่งนั้น
มาเป็นฐานสำหรับต่อสู้กับปัญหาชีวิต

พระรัตนตรัย : ฐานปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์

ฐานอันแรกที่เราควรจะต้องเข้าใจชัดเจนก็คือ เรื่อง
๓ ข้อต้น ๓ อันแรก ก็คือ พระรัตนตรัย ๓ ประการ

รัตน แปลว่า แก้ว, ตรัย แปลว่า ๓, รัตนตรัย
ก็คือแก้ว ๓ ดวง ไม่ใช่แก้วธรรมดา แต่หมายถึงรัตน

คำว่ารัตนนี้เป็นคำบาลี แปลว่า สิ่งให้เกิดความ
ชื่นใจ ใครมีรัตนแล้วก็ชื่นใจสบายใจ รัตนที่เป็นวัตถุ เช่น
เรามีแหวนเพชร สายสร้อยเพชร มีเครื่องประดับ มีทอง
มีเงิน มีอะไรนี้เราก็สบายใจ สบายใจว่าเรามีสิ่งนั้นสิ่งนี้

คนจึงต้องไปซื้อหากันด้วยราคาแพงๆ...ของกิน
ไม่ได้แต่ว่าราคามันแพง เพียงแต่เอามาประดับไว้ที่

เรือนแหวนราคี้แพง ทำสายสร้อยก็แพง ทำตุ้มหูห้อย
ตุ้งติ้งก็แพง อะไรมันก็แพงทั้งนั้นแหละของอย่างนี้ ทำไม
มันจึงแพง เพราะว่ามันหายากต้องไปซุกเอาในหินแล้ว
มาเอามาเจียรระไน ทำให้มีแสงแวววาว น้ำหนักมาก...
ราคามาก น้ำหนักน้อย...ราคาก็น้อย

เพชรที่ใหญ่ที่สุดในโลก อยู่ที่มงกุฎของพระเจ้า
แผ่นดินของประเทศอังกฤษ เรียกว่าเป็นโคตรเพชรก็
ว่าได้ มันใหญ่เหลือเกินเม็ดนั้น ก็เอาไปจากอินเดียไม่ใช่
เอาไปจากไหน ของเดิมมันอยู่อินเดีย เพราะอินเดียเป็น
เมืองที่มีรัตนมีเพชรพลอยอะไรมากมาย...รัตนทางวัตถุ
เพียงแต่เรามีก็สบายใจ มีเงินสบายใจ มีทองมีเพชร
นิลจินดาลึกลับเหล่านี้เรียกว่าเป็นรัตนทั้งนั้น

หรือว่า คนนี้ก็เป็นรัตนได้เหมือนกัน ที่เขาเรียก
ว่ารัตน ๗ ประการ ช้างแก้ว ม้าแก้ว ขุนพลแก้ว
นางแก้วอย่างนี้ก็เป็นรัตนของพระเจ้าแผ่นดิน พระเจ้า
แผ่นดินผู้ยิ่งใหญ่ก็มีรัตน ๗ ประการ สำหรับพระองค์

แสดงความเป็นบุญหนักศักดิ์ใหญ่ คนเรามีอะไรพิเศษ
อยู่ที่บ้านที่เรือนก็เรียกว่าเป็นผู้มีบุญ คือมีความสบายใจ
ไปด้วยสิ่งนั้น แต่ว่าสิ่งนั้นให้ความสบายใจก็จริง แต่มัน
ให้ความทุกข์ใจด้วยเหมือนกัน เพราะเราต้องระแวด
ระวังรักษา กลัวคนอื่นจะมาแย่งเอาไป กลัวคนอื่นจะมา
ทำร้ายร่างกายเราแล้วเอาสิ่งนั้นไป เราก็ออยู่ด้วยความทุกข์
ด้วยความไม่สบายใจ เป็นรัตนที่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้น
แก่เราเหมือนกัน

จึงมีคำกล่าวในคำสวดมนต์ของพระว่า รัตนใดๆ
ในโลกนี้ยังสร้างปัญหาแก่ชีวิตได้ แต่ว่ารัตน คือพระพุท
พระธรรม พระสงฆ์ ไม่สร้างปัญหาให้แก่ใครๆ แต่เป็น
สิ่งที่ช่วยทำลายปัญหา ไม่ให้เราต้องมีความทุกข์ ความ
เดือดร้อนทางใจ จึงเรียกว่าเป็นรัตนอันประเสริฐ เป็น
รัตนที่ดีกว่ารัตนทั้งหลายทั้งปวง แต่ว่าคนเราไม่ได้สนใจ
รัตนนี้เท่าใด มีไว้ไม่ถูกต้องก็มี มีไว้แล้วไม่ได้ใช้ก็มี จึงได้
เกิดไม่สบายใจ มีความทุกข์ทางใจ

ถ้าเรามีสิ่งนี้ไว้ถูกต้อง ใช้ถูกต้องจะเกิดประโยชน์
แก่ชีวิตของเรา พระรัตนตรัยจึงเป็นฐานเบื้องต้นที่จะ
ทำให้เราเกิดการศึกษา เกิดการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์
ต่อไป จึงควรจะได้เข้าใจในเรื่องนี้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง
เคยพูดมาบ้างแล้วเมื่อครั้งก่อนๆ แต่ว่าคนที่ไม่ได้มาใน
สมัยนั้นยังมี จึงใคร่จะขอทำความเข้าใจกันอีกเพื่อจะได้
เข้าใจถูกต้อง แล้วจะกล่าวไปตามลำดับเรื่องเพื่อให้มัน
ติดต่อกันเป็นแนวทางเป็นหลักปฏิบัติ อันจะช่วยให้เรา
ได้เอาไปใช้ได้เป็นประโยชน์ในการแก้ไขชีวิตต่อไป

พระรัตนตรัย : ที่พึ่งทางใจของชาวพุทธ

ศาสนาเกือบทุกศาสนา มีสิ่งหนึ่งที่เรียกว่า สรณะ
สรณะ แปลว่า หลักใจ แปลงๆคือ หลักของใจ ที่พึ่ง
ทางใจ เป็นเครื่องประเล้าประโลมใจ เมื่อใดเรามีความ
ทุกข์ความเดือดร้อนใจ มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นมา เราก็เข้า

ไปฟังสิ่งนั้นฟังสิ่งนี้ ที่เรายึดไว้เป็น “สธนะ” ศาสนาที่
นับถือเทพเจ้า เมื่อเขามีความทุกข์เขาก็หนีถึงเทพเจ้า
เอ่ยชื่อพระผู้เป็นเจ้าอะไรต่างๆขึ้นมา เพื่อเอาสิ่งนั้นมา
ช่วยให้เราปลอดภัย

คนนับถือพระพุทธศาสนา เวลาที่มีความทุกข์
ตกอก ตกใจ อะไรขึ้นมา ก็ร้องออกมาว่า “พุทโธ”

การที่เราร้องออกมาอย่างนั้น เป็นการแสดงว่า
เรานึกถึงพระพุทธเจ้า เพื่อจะได้เกิดความสบายใจ แต่
เป็นการนึกถึงเพียงเอ่ยพระนามเท่านั้น ยังไม่ช่วยให้
แก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง

เราจะต้องนึกให้มันละเอียดกว่านั้น แล้วก็ต้อง
นึกบ่อยๆ เพื่อจะได้คุ้นเคยกับจิตใจของเรา ถ้านานๆนึก
สักทีมันไม่เกิดความคุ้นเคย เหมือนเพื่อนที่ไม่เคยพบกัน
ไม่เกิดความคุ้นเคยกัน แต่ถ้าเราพบกันทุกวันเกิดความ
คุ้นเคยกันแล้วก็นึกได้ง่าย ถ้านานๆพบก็จำหน้าไม่ได้
ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร

เหมือนคนมาบวชที่วัดนี้ บวชแล้วก็หายไปตั้งหลายปี กลับมาถึงก็กราบ เสร็จแล้วถามว่า หลวงพ่อจำผมได้ไหม แหม! อย่างนี้มันจะไปจำได้อย่างไร นานๆจะได้พบกันสักที...มันก็จำไม่ได้ แต่ถ้าบอกว่าจำไม่ได้มันก็เสียหายอีก เขาหาว่า “หลวงพ่อไม่สนใจผม” จะไปสนใจอะไรกันนักหนาเรื่องนี้ พอนึกหน้าได้ แต่ว่าชื่อเสียงเรียงนามนี่มันมากนัก จำไม่ค่อยได้หรอก เขาก็บอกชื่อ

ความจริงนั้นเรามาหาพระอุปัชฌาย์อาจารย์ก็ควรรายงานไปเสียเลย รายงานว่าผมชื่อนั้นบวชปีนั้นแล้วออกไป เวลานี้ทำหน้าที่อย่างนั้น มันก็ไม่ต้องถามว่าจำได้หรือไม่ เพราะได้รายงานตัว คนเราก็นานๆพบกันก็ต้องรายงานตัวว่าชื่อนั้นชื่อนี้ ทำงานนั้นทำงานนี้ มันก็สบายใจ

เรื่องพระรัตนตรัยที่เป็นหลักใจเราก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่ได้นึกถึงบ่อยๆ ก็นึกไม่ได้ แต่ถ้านึกบ่อยมันก็คุ้นเคยกับจิตใจ มีความเคยชิน เรียกว่าเป็น “นิสัย” พอ

มีอะไรขึ้นก็นึกถึงพระถึงพระพุทธเจ้า ใจมันนึกไปเองโดยอัตโนมัติ เพราะว่าเราเคยนึกอยู่บ่อยๆ ผู้ที่นับถือศาสนาไม่ว่าศาสนาใด ย่อมมีสิ่งซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา ถ้าเรียกตามภาษาเรียกว่าเป็นสรณะ

สรณะแปลว่าที่พึ่ง เราชาวพุทธจึงสวดมนต์ว่า นัตถิ เมสสะระณัง อัญญัง...ที่พึ่งอย่างอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พุทโธ เมสสะระณัง วะรัง...พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐ อัมโม เมสสะระณัง วะรัง...พระธรรมเป็นที่พึ่งอันประเสริฐ สังโฆ เมสสะระณัง วะรัง...พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐ ไม่มีที่พึ่งทางใดที่จะช่วยชีวิตเราดีขึ้น นอกจากพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์

บุคคลที่มานับถือพระพุทธศาสนา ก็ต้องเปล่งวาจาว่า พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ อัมมัง สะระณัง คัจฉามิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ ซึ่งแปลว่า ข้าพเจ้าถือพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง หรือเป็นผู้นำในชีวิต ถือพระธรรมเป็นผู้นำในชีวิต ถือพระสงฆ์เป็นผู้นำในชีวิต ก็เท่ากับว่าย่อม

มอบกาย วาจา ใจ อยู่ภายใต้การนำของพระพุทธเจ้า
พระธรรม พระสงฆ์ ไม่ให้ใครนำต่อไป

ก่อนหน้านี้จะมีใครนำเรา แต่ว่าเราเปล่งวาจาว่า
พุทธัง ธรรมัง คัจฉามิ, ธัมมัง ธรรมัง คัจฉามิ, สังฆัง
ธรรมัง คัจฉามิ แล้วเราก็กั้ทั้งผู้นำอื่นหมด มาฟังอยู่
แต่พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์เท่านั้น ไม่เอาที่ฟัง
อื่นอีกต่อไป

แสงสว่างประจำจิตใจ

การที่คนจะมานับถือพระพุทธศาสนา หรือว่า
มาเป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้า ท่านให้ทำอย่างนั้นเพื่อ
อะไร เพื่อให้เลิกละของเก่า ให้ทิ้งของเก่าเสีย เพราะว่า
คนอินเดียในสมัยนั้น ไปถือเทพเจ้าเป็นที่พึ่งอยู่ ถือเอา
พระพรหม พระศิวะ พระวิษณุ ๓ อย่างนี้ เป็นที่พึ่ง
ทางใจ ครั้นเมื่อมาเลื่อมใสธรรมะของพระพุทธเจ้าเพราะ

ได้ฟังธรรม แล้วก็ประกาศตนเป็น “อุบาสก” คำว่า
อุบาสกอุบาสิกา แปลว่าผู้อยู่ใกล้พระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ ใจอยู่ใกล้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ใจ
อยู่ใกล้ กายอยู่ใกล้ วาจาอยู่ใกล้

อยู่ใกล้ไม่ได้หมายความว่ามานั่งอยู่ใกล้ๆ แต่
หมายความว่าใจคิดถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ พุท...ด้วย
มีพระรัตนตรัยเป็นหลักในการพูด ทำงาน...ด้วยมีพระ
รัตนตรัยเป็นหลักในการทำงาน หรือว่าเราจะไปไหนจะ
ทำอะไร ก็เอาพระรัตนตรัยเดินไปข้างหน้าเป็นแสงสว่าง
เป็นผู้นำทางชีวิตของเรา

เราถือว่า “พระพุทธเจ้า” เป็นแสงสว่างของเรา
“พระธรรม” เป็นแสงสว่างของเรา อริยสงฆ์สาวกของ
พระพุทธเจ้าเป็นแสงสว่างของชีวิตของเรา เราไม่เอาแสง
อื่นมานำทาง เอาแต่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็น
แสงสว่างประจำจิตใจ ก็เลยตัดของอื่นออกไป ถ้าไม่ตัด
ของอื่นก็เข้าถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ไม่ได้

มีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย

เหมือนกับเราเอาแก้วไปใส่น้ำ แต่ถ้าแก้วมันสกปรกน้ำที่ใสลงไปจะเป็นอย่างไร มันก็เป็นน้ำสกปรกตามแก้วสกปรกไป แต่ถ้าเราล้างแก้วให้สะอาดไม่มีอะไรอยู่ในแก้วนั้น เราไปรองรับน้ำที่สะอาด ก็ได้น้ำที่สะอาดมาดื่ม จันใด

จิตใจเราก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจเราพะวักพะวงอยู่ จิตยังติดพันอยู่ในสิ่งเก่าๆที่เราเคยเชื่อเคยถือ แล้วจะมาเปล่งวาจาว่า ถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ถึงพระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง มันก็ไม่สมศักดิ์ศรี เป็นการกระทำไม่ยุติธรรม หรือว่าไม่แท้จริง เพราะในส่วนตัวของจิตใจยังมีอะไรแฝงอยู่

เวลาใดเกิดมีปัญหาก็เกิดความตกอก ตกใจ ก็มักจะไปนึกถึงสิ่งนั้น ไม่นึกถึงพระพุทธเจ้า ไม่นึกถึงพระธรรม พระสงฆ์ อย่างนี้ก็ไม่มั่นคง ไม่ใช่ศรัทธาที่มั่นคง

ศรัทธาที่มั่นคงเรียกว่า “อจลศรัทธา” แปลว่า ความเชื่อที่ไม่หวั่นไหว ไม่โยกโคลงไปกับอะไร มีความมั่นคงเด็ดเดี่ยวอยู่กับพระพุทธเจ้า อยู่กับพระธรรม พระสงฆ์ อันนี้เป็นหลักทั่วไปของศาสนาทุกศาสนาที่ว่าได้ คือใครจะนับถือศาสนาใด ก็ต้องมีจิตใจมั่นคงแน่วแน่อยู่ในหลักของศาสนานั้น ถ้านับถือไม่มั่นคง การปฏิบัติก็จะไม่มั่นคง ย่อมนั่น คลอนแคลน เพราะมีความเชื่อไม่ถูกต้อง การกระทำอะไรก็ยังไม่สงัด ไม่ใช่ว่าทางที่จะไปสู่ความพ้นทุกข์อย่างแท้จริงได้ ท่านจึงสอนให้มีความมั่นคง ให้มีความเชื่อมั่นในองค์พระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ไม่ย่อมนั่นคลอนแคลน อันนี้เป็นหลักการใหญ่ เป็นฐานเบื้องต้นที่สำคัญอยู่

เราชาวพุทธทั้งหลาย ยังไม่ค่อยจะหนักแน่นในเรื่องอย่างนี้กันเท่าใด เพราะว่ายังมีจิตใจโอนเอนไปกับสิ่งต่างๆที่เราเคยรับนับถือกันมา หรือรับไว้ก่อนด้วยความไม่รู้ไม่เข้าใจ แล้วมาเป็น “พุทธบริษัท” ก็เป็นอย่างนั้น

แหละ เรียกว่าเป็นครึ่งๆคร่าวๆ ใจหนึ่งก็นึกอย่างโน้น ใจหนึ่งก็นึกถึงสิ่งนี้ คล้ายกับเป็นคนหลายใจไม่เด็ดเดี่ยว อย่างนี้ก็ไม่ถูกต้อง เราจึงต้องมีความเชื่อมั่น ในคุณค่า ของ “พระรัตนตรัย”

เหมือนกับนายสุปพุทธ แกเป็นโรคเรื้อน แต่เมื่อ ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว มีความเลื่อมใสมาก เลื่อมใสแสดงตนเป็นพุทธบริษัท มีคนมาทดสอบว่าแกนี้ เลื่อมใสจริงหรือไม่ เลยบอกแกว่าถ้าท่านกล่าวคำนิมิตา พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ให้ข้าพเจ้าฟัง จะให้ เงินแก่ท่านก้อนหนึ่ง

นายสุปพุทธบอกว่า ไม่ได้หรอก ฉันไม่ได้เห็น แก่เงิน ฉันเลื่อมใสพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นาย คนนั้นเห็นว่าเงินที่ให้มันน้อยไป เลยเพิ่มขึ้นไปอีกหนึ่ง จำนวนมากมาย แกก็ไม่ยอม ไม่ยอมพูดติเตียนนิมิตา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แกมีความเชื่อมั่นในสิ่ง ๓ ประการนี้

พระสงฆ์ทราบเรื่องนี้ก็เลยไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์ก็บอกว่า ร่างกายภายนอกของเขาคือโรคเรื้อน แต่ว่าจิตใจของเขาไม่เป็นโรคเรื้อนแล้ว จิตใจเขาถือนั่นในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม พระสงฆ์ มีความเชื่อมั่นแน่นแฟ้น ใครจะมาชักจูงมาโน้มน้อมจิตใจให้ไปเชื่ออะไรอื่นนั้นไม่ได้ อย่างนี้เขาเรียกว่ามีความมั่นคงในสิ่งนั้น ไม่สามารถจะงูไปได้

ถ้าเรามีความเชื่ออันแน่นคละนแคลน เขาก็มาจูงเราไปได้ ให้ไปทำสิ่งนั้นไปทำสิ่งนี้ หรือให้หลงใหลในเรื่องอะไรต่างๆ ที่มันเกิดขึ้นในสังคมของมนุษย์โดยขาดความยังคืดยังตรง ก็เรียกว่ายังไม่ถึงพุทธะ ธรรมะ สังฆะที่เป็นเนื้อแท้ จึงได้กวัดแกว่งอย่างนั้น อันนี้เป็นเรื่องที่จะต้องคิดเหมือนกัน เพราะว่าไหนๆเราก็จะเป็นพุทธบริษัทกันแล้วก็ต้องเป็นกันให้ถึงแก่น อย่าเป็นเพียงไปลูบๆคลำๆอยู่อย่างนั้น ก็ไม่ถูกต้อง ต้องเข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งที่เรานับถือ

ความเข้าใจเรื่องพระธรรม

การจะเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์นั้น เราจะเข้าถึงอย่างไร? ก็ต้องทำความเข้าใจ กันก่อนว่าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นั้น มี ๒ ชนิด คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เป็นชั้นเปลือก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ที่เป็นชั้นแก่น

คนเราโดยมากไปถึงเพียงเปลือกไม่เข้าถึงแก่น คือติดเปลือก ติดของผิวๆไป จับผิวๆอยู่ ไม่ได้ปอกเข้า ไปถึงแก่น ถ้ากินผลไม้ก็กินเปลือกเข้าไปด้วย...มันไม่ถึง แก่น เขาส่งมังคุดไปขายประเทศยุโรป ฝรั่งเศสมังคุดก็นึก ว่าเหมือน “แอปเปิ้ล” เลยกัดลูกมังคุดเข้าไป พอกัดก็ฝาด ด้วย ยางติดปากด้วย เลยว่างทั้งคิดว่าไม่เข้าท่าเลย...เอามาขายถึงยุโรป ต้องไปสาธิตให้ดูว่าควรจะกินอย่างไร ต้องเอามือไปปอกหนังให้รอบๆ แล้วเปิดให้เห็นเนื้อใน สะอาด แล้วเอาส้อมแทงกินเนื้อในมัน พอกินเข้าไปก็

ชอบใจ แล้วก็สนใจในการที่จะซื้อรับประทาน ลูกมั่งคุดก็ส่งขายดีในประเทศยุโรปในเวลานี้ เพราะว่ามันหวานกว่าผลไม้ใดๆ เขาให้ชื่อว่าเป็นผลไม้พระราชินีไปแล้ว เรียกว่าเขาให้เกียรติถึงขนาดอย่างนั้น นี่เพราะว่าเขาเข้าใจวิธีกิน ถ้าไม่เข้าใจวิธีกิน มันก็กินไม่ได้ แล้วก็เกลียดมันเสียด้วยซ้ำไป เลยใช้ไม่ได้

เขาเล่าว่าทหารญี่ปุ่นมาเมืองไทย ได้ไปซื้อพลูมากมายไปผัดกับเนื้อหมู เลยกินไม่ได้ คือใบพลูเขาไม่ได้กินอย่างนั้น เขากินอีกชนิดหนึ่ง เขากินแต่ใบชะพลู แต่มันคล้ายกัน ญี่ปุ่นก็เข้าใจ เขาก็ได้บทเรียนไปว่ามันผิด

พระรัตนตรัยเป็นเปลือก

เราเข้าถึงสิ่งนั้นก็เหมือนกัน เข้าถึงอย่างชนิดว่า เพียงแต่แตะต้องเปลือกอยู่ ไม่ได้เปิดไปดูให้เห็นเนื้อแท้ของสิ่งนั้นเลยติดเปลือกอยู่ เลยถือเปลือกอยู่ตลอดเวลา

อันนี้ต้องเข้าใจว่ามันมี ๒ แ่ง ๒ มุม หรือพูดอีกแง่หนึ่งว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในภาษาธรรมดาที่เราเข้าใจทั่วไป มักจะเข้าใจเพียงภาษาคน ไม่เข้าถึงภาษาธรรมะของสิ่งนี้ เมื่อไม่เข้าถึงภาษาที่เป็นธรรมะ จิตใจก็อ่อนแอจนคลอนแคลนไปได้ เพราะยังไม่เข้าถึงเนื้อแท้ จึงต้องทำความเข้าใจกันว่า สิ่งที่เราเรียกกันว่า พระรัตนตรัยเป็นเปลือก หรือภาษาคนนั้นเป็นอย่างไร? พระรัตนตรัยซึ่งเป็นภาษาธรรมะนั้นเป็นอย่างไร?

พระพุทธเจ้าเป็นเปลือก

พระรัตนตรัยที่เป็นภาษาคน ถ้าเป็นเรื่องพระพุทธเจ้าก็เป็นเรื่องประวัติศาสตร์ เรียกว่า พระพุทธเจ้าตามประวัติศาสตร์หรือตามพงศาวดาร ที่เขาเขียนไว้เป็นประวัติของคนว่า พระองค์นี่คือใคร? เกิดที่ไหน? ลูกเต้าเหล่าใคร? อายุเท่าไรทำอะไร? อายุเท่าไรหนี

ออกไปบวช? บวชแล้วไปศึกษาค้นคว้าอย่างไร จนได้สำเร็จเป็นพระพุทธรเจ้า? แล้วก็ทำงานเผยแผ่ธรรมะด้วยวิธีการอะไร? คนเลื่อมใสศรัทธาอย่างไร? พระชนมายุ ๘๐ ก็นิพพานคือตายจากโลกนี้ไป

อันนี้เรียกว่าเป็นพระพุทธรเจ้า แบบภาษาคน เป็นภาษาคน ที่เราควรจะศึกษาเหมือนกัน ควรเรียนให้เข้าใจ เพื่อจะได้เจาะลึกลงไปให้ถึงพระพุทธรเจ้าที่เป็นภาษาธรรมะ และในการอ่านเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธรเจ้า เราจะได้ตัวอย่างชีวิตของพระองค์ เพราะในชีวิตของพระองค์นั้น เราสามารถนำเอามาเป็นตัวอย่าง คล้ายๆ กับเราอ่านเรื่องสมัยเรายังเป็นเด็กๆ อ่านนิทานต่างๆ แล้วก็มีตอนปลาย นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า...นั่นเป็นคติซึ่งที่ครูจะย้ำให้มาก แต่ก็ไม่ได้สอนย้ำมากมายเท่าใด เด็กก็เลยไม่เข้าใจในเรื่องนั้น

เราอ่านเรื่องพระพุทธรเจ้าก็เหมือนกัน อ่านตามหนังสือที่เขาแต่งไว้มันมีหลายแบบ พุทธประวัตินี้มันมี

หลายแบบ พุทธประวัติประเภทอภินิหาร มีเรื่องอภินิหาร เข้าไปเจือปนมากมายก็มี พุทธประวัติเป็นเนื้อแท้ นั่นคือ พุทธประวัติที่เขาเขียนเอาแต่เรื่องที่มีอยู่ในพระบาลี เอา มาให้เราอ่านศึกษา นี่เป็นเรื่องที่ควรอ่าน อ่านแล้วจะได้ เข้าใจถูกต้อง พุทธประวัติประเภทที่เขียนไพเราะในเชิง ภาษาไพเราะในเชิงบทบาทปาฏิหาริย์ต่างๆ

คนที่เชื่อในเรื่องอย่างนั้น ก็มองเห็นว่าพระ พุทธเจ้าเป็นยอดคน เพราะมีฤทธิ์เดช แสดงอะไรต่างๆ ก็เป็นที่ตั้งแห่งความเชื่อ ความเลื่อมใส ของคนประเภท นั้นๆ ซึ่งมีอยู่มากเหมือนกัน พุทธประวัติอย่างนี้เรียกว่า ปฐมสมโภช ผู้แต่งก็คือกรมพระปรมเขต พระอยู่ที่วัดโพธิ์ เป็นพระสังฆราชอยู่ที่วัดโพธิ์ เป็นโอรสของรัชกาลที่ ๑ ท่านบวชจนได้เป็นพระสังฆราช อยู่วัดโพธิ์ องค์นั้นแหละ เขียนหนังสือไว้เยอะ เขียนหนังสือกาพย์ กลอน เช่นว่า กฤษณาสอนน้อง เขียนกฤษณาสอนน้องเกี่ยวกับการ ปฏิบัติสมาธิ แล้วก็เขียนให้รู้ว่า ภรรยาเมื่อก่อนประเภท มีถึง

๗ อย่าง แล้วควรจะปฏิบัติอย่างไร เขียนเป็นคำกาพย์
ไพเราะเพราะพริ้ง แล้วเขียนเรื่องตะเลงพ่าย เรื่องมอญ
แพไทย ก็เป็นประวัติที่น่าอ่านน่าศึกษา

ในทางศาสนา ก็เขียน “เวสสันดรชาดก” ท่าน
ก็เขียนเหมือนกัน แล้วก็เขียนปฐมสมโพธิ เป็นหนังสือ
เล่มใหญ่ สมัยก่อนนี้เขาเอาเป็นหลักสูตรในการเรียน
ภาษาไทย คือได้เรียนรู้คำที่เป็นศัพท์เป็นแสงในทางภาษา

นักเรียนสมัยก่อนถ้าเรียน ม.๘ ภาษานี้ อ่าน
หนังสือเล่มนี้ด้วย เขาเข้าใจศัพท์แสง ที่มาจากภาษาบาลี
มากมาย ได้ความรู้ความเข้าใจ นี่เป็นพระพุทธรูปประวัติ
ประเภทปาฏิหาริย์ ซึ่งมีฤทธิ์มีเดชเหาะเหินเดินอากาศ
เนรมิตอะไรได้หลายอย่างหลายประการ ก็เหมาะสำหรับ
คนประเภทหนึ่งซึ่งมีความเชื่ออย่างนั้น

พุทธรูปประวัติอีกประเภทหนึ่งซึ่งเป็นข้อปฏิบัติ
จากตัวอย่างของพุทธรูปประวัติ คือหนังสือชื่อ “พุทธรูปประวัติ
จากพระโอษฐ์” ที่ท่านเจ้าคุณพุทธานุภาพท่านได้รวบรวม

เก็บมาจากในพระสูตร “ตันตปิฎก” มากมายเหลือเกิน
ชั้นแรกเก็บเล่มเท่านี้ ต่อมาขยายตัวขึ้นเล่มขนาดอย่างนั้น
ถ้าเรานอนอ่านนี่หลับไปนึกว่าผีอำ คือหนังสือมันทับอก
ก็นึกว่าผีอำ...มันหนัก ต้องอ่านด้วยความตั้งใจ ล้วนเป็น
ข้อปฏิบัติทั้งนั้นในหนังสือเล่มนี้

ถ้าเราศึกษาพุทธประวัติพระพุทธเจ้า ในแง่
ปฏิบัติธรรมนี้เล่มเดียวพอ ไม่ต้องฟังซานอ่านหลายเล่ม
ยุ่งยาก...อ่านแล้วเล่มนี้ อ่านแล้วอ่านอื่นๆ จนเข้าใจอย่าง
แจ่มแจ้งในเรื่องนั้นก็นำเอามาใช้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิต
ประจำวันได้ อันนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติของบุคคล
สำคัญที่มีความสำเร็จเป็น “พุทธะ” เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น เป็นผู้
เบิกบานแจ่มใส ก็เป็นเรื่องที่ควรจะศึกษาหาความรู้ความ
เข้าใจ เราชาวพุทธต้องอ่านหนังสือเหล่านี้ พอจะคุยให้
ใครๆ ฟังได้ ในเรื่องเกี่ยวกับประวัติของพระพุทธเจ้า และ
สามารถจะหยิบตัวอย่างจากเรื่องของหนังสือนั้นมาพูด
เป็นคติให้คนอื่นเข้าใจได้

ท่านเจ้าคุณพุทธทาสท่านได้เคยปาฐกถาเรื่อง พุทธจริยา... พุทธจริยา ยกเอาความดีความงามของ พระพุทธเจ้าที่ปฏิบัติต่อคนประเภทต่างๆ ต่อคน ต่อ ศาสนิกในศาสนาอื่น ต่อสิ่งนั้นต่อสิ่งนี้ ก็เป็นเล่มโต เหมือนกัน น่าศึกษา เพราะว่าหยิบมาให้เห็นง่ายๆ โดย ไม่ต้องไปค้นคว้าให้ลำบาก เหมือนกับข้าวที่ใส่จานเอาไว้ เรียบร้อยแล้ว เราไปนั่งก็เปิบเลย ตักเข้าปากได้เลย

หนังสือเล่มนี้น่าอ่านเรื่องพุทธจริยา อ่านแล้วรัก พระพุทธเจ้ามากขึ้น เพราะเห็นความดีของพระองค์ใน แง่มุมต่างๆ ที่ทรงปฏิบัติต่อคนหลายประเภท ซึ่งพระองค์ ได้พบปะในสมัยนั้นได้ทำอย่างไร? ปฏิบัติต่อคนเหล่านั้น อย่างไร? สนทนากับคนเหล่านั้นในรูปใด? จะได้เห็น ไหวพริบความเฉียบแหลมในการโต้ตอบปัญหา ด้วยวิธีการ ที่กลับใจคนเหล่านั้น ให้มาเข้าใจธรรมะอันเป็น เนื้อแท้ของพระพุทธศาสนาได้อย่างไร? เป็นเรื่องน่าอ่าน น่าศึกษา...

ถ้าเรามีไว้อ่านสักเล่มหนึ่ง คู่กันกับพุทธประวัติ จากพระโอษฐ์ก็นับว่าเพียงพอแล้ว สำหรับการศึกษารื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าที่เป็นตัวบุคคล ที่เกิดขึ้นในโลก พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่เกิดขึ้นในโลกจริงๆ คือมีความเข้าใจเขากันอยู่บ้างเหมือนกัน ฝรั่งนะ...ฝรั่งเข้ามาศึกษาเรื่องปัญญาของตะวันออก แล้วก็ศึกษาเรื่องศาสนาฮินดู ศาสนาพราหมณ์ แล้วก็มาศึกษาเรื่อง “พระพุทธศาสนา” เรื่องศาสนาไชนะของมหาวิระ

ถ้าอ่านเรื่องของศาสนาพราหมณ์มาก่อน ก็จะไป เขาไป เพราะว่าเรื่องของศาสนาพราหมณ์นั้นเป็นเทพนิยาย...เทพนิยายทั้งนั้น เป็นนิยายเกี่ยวกับพระพรหม เกี่ยวกับเรื่องพระศิวะ เกี่ยวกับพระวิษณุเขาเขียนให้สนุกสนาน ให้เพลิดเพลิน ตื่นเต้นในการสู้รบลงเหลี่ยมกัน ด้วยประการต่างๆมีมากมาย...อ่านแล้วสนุก ฝรั่งเขามาศึกษาเรื่องเหล่านี้ เขามาศึกษาภาษาแล้วก็แปลออกไปเป็นภาษานั้นๆ

ครั้นมาอ่านเรื่องพระพุทธเจ้าเขาก็สงสัย เกิดความสงสัยว่า พระพุทธเจ้านี้เป็นบุคคลจริงๆหรือเปล่า หรือว่าเป็นบุคคลสมมติที่ผู้รู้คนใดคนหนึ่งเขียนขึ้น สร้างละครขึ้นแล้วเอาธรรมะเข้าไปใส่ในพระโอษฐ์ของคนนั้น นี่ความคิดของฝรั่ง แล้วคนไทยก็ไปอ่านหนังสือฝรั่ง แล้วก็ไปเอาความคิดฝรั่งมาใช้ มาพูดว่าพระพุทธเจ้าไม่ใช่เกิดขึ้นในโลกจริงหรอก

...ไม่ใช่คนธรรมดาพูด แต่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในสถาบันการศึกษา...พูดอย่างนั้น หากู้ไม่ว่า การพูดเช่นนั้นเป็นการทำลายความเชื่อ ความเลื่อมใสในพระพุทธรัตนตรัย ทำให้เด็กเขวออกไป แล้วจะกลายเป็นคนไม่มีหลักประจำจิตใจ เด็กมาแล้วให้ฟังว่า เพื่อนเขาคคนหนึ่งไม่เชื่อว่าพระพุทธเจ้าไม่จริง เป็นบุคคลสมมติ เพราะเด็กคนนั้นได้รับมาจากครูโง่คนนั้นแหละ เอามาสอนเด็กอย่างนั้น เพราะว่าครูคนนั้นแกนึกว่าเป็นคนทันสมัย เพราะได้อ่านตำราฝรั่งเขาว่า ฝรั่งไม่ใช่ฉลาด

ทุกอย่าง เขาฉลาดในบางเรื่อง แต่ในเรื่องบางเรื่องก็ยังไม่ฉลาดอะไร เราจะไปเอามาทุกอย่างมันก็ไม่ได้ ก็ต้องพิจารณาด้วยปัญญาของเราเองบ้าง

ทีนี้เราอย่าเชื่อไปกับเรื่องอย่างนั้น ให้เชื่อมั่นว่า พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลกจริง มีบิดา มีมารดา มีวงศ์ ฅณาญาติสืบต่อกันมาตามประวัติศาสตร์ของประเทศอินเดียในสมัยนั้น แล้วก็มีบ้านมีเมือง มีอะไรเป็นหลักเป็นฐาน แต่ถ้าไม่มีอะไรที่เป็นหลักเป็นฐานไว้ก็เลื่อนเหมือนกัน แต่ว่าดีที่ว่าพระเจ้าอโศกมหาราชได้มานับถือ พระพุทธศาสนา

เมื่อนับถือพุทธศาสนาแล้วท่านมีความคิดว่า ไล่ต่อไปข้างหน้า...ไม่ได้ มันจะเลื่อนหมด เพราะไม่รู้ว่พระพุทธเจ้าเกิดที่ไหน ตรัสรู้ที่ไหน สถานที่สำคัญเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาก็จะเลื่อนหายไป ท่านจึงได้ทำหลักฐานทางโบราณวัตถุไว้ เช่นเอาหินไปปักไว้เป็นสถานที่ประสูติ แล้วก็เขียนหนังสือบอกไว้ว่า เราเป็นพระราชผู้ที่เป็น

ที่รักของเทวดา ให้มากราบไหว้สถานที่ประสูติของเจ้าชาย
สิทธัตถะ ณ ตรงนี้ แล้วก็ปักเสาคันไว้เป็นเครื่องหมาย
เพื่อคนชั้นหลังจะได้มาเห็นมาพบ ถ้าสมมติว่าที่ตรงนั้น
ไม่มีหินก้อนนั้น..หมดเรื่องเลย ไม่ต้องไปลุ่มพินี่ มันมีแต่
ชื่อเท่านั้นเอง ไปก็หาไม่เจอ ไม่รู้อยู่ตรงไหน

แต่พระเจ้าอโศกได้ทำหลักฐานไว้ เราก็ได้รู้ว่า
เจ้าชายสิทธัตถะประสูติที่ตรงนี้ แล้วรู้ว่า “เมืองกบิลพัสดุ์”
อยู่ที่ตรงไหน เวลานี้เขาไปขุดค้นพบเมืองกบิลพัสดุ์ ไป
พบเมืองเกวตหะซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับบริเวณนั้นนั่นแหละ
เขาพยายามขุดกันจมดินเข้าไปขุดไปค้นขึ้นมา ก็ได้รู้ว่า
ตัวเมืองอยู่อย่างไร ทิศทางอย่างไร มันก็ตรงตามประวัติ
เขียนไว้ พบแม่น้ำอโนมาไนซึ่งเป็นแม่น้ำที่พระพุทธเจ้า
เสด็จผ่านข้ามไป ที่นี้ก็ได้อพบสิ่งเหล่านั้นยืนยันในเรื่องที่
เกี่ยวกับสถานที่อะไรต่างๆ

เจ้าคุณธรรมมหาวิธานุวัฒน์ ท่านอยู่อินเดีย นี่
กลับมาอยู่วัดมาอยู่วัดมหาธาตุ เมื่อวันที่ ๑๖ นี้ ท่านได้

ทำบุญคล้ายวันเกิดก็พิมพ์หนังสือแจก เรื่องการค้นคว้า กบิลพัสดุ์และเมืองเทวทหะ มีรูปมีภาพมาแสดง “เมือง กบิลพัสดุ์” มีอยู่ที่บ้านเมืองเทวทหะ มีเครื่องยืนยันว่า ของพระนางมาयाเทวีอยู่ที่นั่น ระยะห่างไกลกันขนาดไหน ค้นคว้าก็ศึกษาได้เรียบร้อย สถานที่ประสูติมีหลักฐาน สถานที่ตรัสรู้ก็มีหลักฐานปรากฏคือเจดีย์ใหญ่ เขาเรียกว่า วัดพุทธคยา ซึ่งเป็นสถานที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ มี ต้นโพธิ์ แต่ว่าต้นโพธิ์นั้นไม่ใช่ต้นโพธิ์เดิมหรอก เขาปลูก ใหม่ในที่เก่านั้นแหละ บริเวณนั้นเป็นที่ตรัสรู้

ที่แสดงปฐมเทศนา ก็มีสถานที่สำคัญ มีศิลาจารึก มีรูปวงล้อ มีรูปกวาง สถานที่ปรินิพพานก็มี สถานที่เมือง กุสินารา ในสมัยนั้นก็เรียกเมืองสรีระ มกุฏพันธเจดีย์ ก็สร้างเจดีย์ใหญ่โต ไว้ให้คนไปศึกษา เมืองสาวัตถี เมือง ราชคฤห์ เขาศิขรภูมอันเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า ก็มีทั้งนั้น วัดกุเญวเนื่องพระพุทธเจ้าก็มีทั้งนั้น...มีโบราณ วัตถุเป็นเครื่องแสดงอ้างว่าท่านเกิดในโลกจริงๆ

ถ้าหากว่าเราได้เห็นสิ่งเหล่านั้น ก็เกิดความเชื่อมั่นคงขึ้นในชีวิตของพระพุทธเจ้า คนไทยจึงได้ไปอินเดียกันบ่อยๆ ไปแล้วก็อยากไปอีก ไม่นาเที่ยวอะไรหรอก เมืองอินเดียสกปรก แต่ว่าเราไม่ได้ไปเพื่ออย่างนั้น เราไปเพื่อไหว้พระ เพื่อดูสถานที่สำคัญเหล่านั้น แล้วก็สบายใจ ไม่เจ็บไม่ไข้ คนแก่อายุ ๘๐ ไปมาได้เรียบร้อย ไม่เจ็บไม่ไข้ แสดงว่าไปด้วยจิตใจปิติ อิ่มเอิบ ในการที่ได้พบที่ได้เห็นสิ่งเหล่านั้น อันนี้เป็นเรื่องที่เป็นหลักสำหรับพิจารณาในแง่ นั้น..ในแง่พระพุทธเจ้าที่เรียกว่าเป็นไปตามประวัติศาสตร์

พระธรรมชั้นเปลือก

ทีนี้ในเรื่อง พระธรรมนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเราเอาแต่เพียงชั้นเปลือก ก็หมายถึงว่า “ตัวคัมภีร์” ตัวอักษรที่บอกเรื่องของธรรมะ สิ่งนั้นเป็นเหมือนกับแผนที่บอก

ทางให้เราเข้าใจ เราจะต้องเดินตามแผนที่นั้น ถ้าเรา
ไม่เดินตามแผนที่นั้นก็ไม่ถึง...

ตัวธรรมะที่แท้จริงนั้นลึกเข้าไปจากตัวหนังสือ
จากคัมภีร์ ไม่ใช่คัมภีร์เป็นตัวธรรมะ แต่เป็นสิ่งบันทึก
ข้อธรรมะไว้ให้คนได้ศึกษาได้เข้าใจ เราจึงต้องอ่านจาก
พระคัมภีร์ที่เขาบันทึกกันไว้ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงกาล
บัดนี้ พระอริยสงฆ์...ถ้าเราถือว่าคนนุ่งเหลืองหม่นเหลือง
เป็นพระก็เลอะเหมือนกัน เป็นแต่พระชั้นนอก หรือว่า
คนโกนหัว โกนคิ้ว เป็นพระ ก็เป็นพระชั้นนอก ไม่ได้
เข้าไปถึงข้างใน พระชั้นในนั้นคือตัวปฏิบัติ

พระสงฆ์ชั้นเปลือก

พระสงฆ์นี้คือตัวการปฏิบัติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง
ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติเพื่อออกจากทุกข์ นั่นแหละตัว
อริยสงฆ์ คือตัวการปฏิบัตินั่นเอง

ตัวธรรมะก็คือข้อที่เรานำมาปฏิบัติ ถ้าเราเอา
ธรรมะมาปฏิบัติ เรียกว่า เราถึงธรรมะด้วยการปฏิบัติ
และเราถึงพระสงฆ์ด้วยการลงมือปฏิบัติ

พระรัตนตรัยชั้นแก่น

พระพุทธเจ้าที่เป็นเนื้อแท้ คือความบริสุทธิ์
ผุดผ่องซึ่งเกิดขึ้นในใจของผู้ศึกษาผู้ปฏิบัติ ผู้ใดปฏิบัติ
รู้นั้นใจสงบ ใจสะอาด สว่าง หรือสะอาด สงบ สว่าง
ตัวสะอาด ตัวสว่าง ตัวสงบนั้นแหละคือตัวพุทธะที่แท้
เป็นตัวที่เราจะเข้าถึง จะไปเข้าถึงสิ่งที่เป็นรูปร่างนั้น
ไม่ได้

แม้ในสมัยที่พระองค์ยังทรงพระชนมายุอยู่ คน
ได้เห็นองค์พระพุทธเจ้า ก็ไม่ได้เห็นเนื้อแท้ของพระ
พุทธเจ้าไม่ได้เห็นองค์แท้ แต่ไปเห็นเพียงเปลือกนอกก็มี
ถมไป พระองค์ก็ไม่ได้สรรเสริญเอินยออะไร

แต่บุคคลใดแม้อยู่ไกลจากที่พระองค์อยู่ แต่ว่าได้ฟังธรรมที่ใครนำไปพูดให้ฟัง เขาก็เข้าถึงเนื้อแท้ของพระพุทธเจ้าคือ...เข้าถึงตัวธรรมะ ด้วยการเข้าใจเป็นเบื้องต้น แล้วเอามาปฏิบัติเป็นรองต่อไป ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติปรากฏขึ้นในใจของบุคคลนั้น ผู้นั้นก็ได้ชื่อว่าพระพุทธเจ้า มีพระธรรม พระสงฆ์อยู่ในใจของเขา อย่างนี้ก็จะเป็นการถูกต้อง

เราจึงต้องรู้ความหมายของสิ่ง ๓ ประการนี้ว่า ชันเปลือกคืออะไร? ชันเนื้อแท้คืออะไร? แต่ว่าจะต้องอาศัยกัน

ทุเรียน...ก็ต้องมีเปลือกหุ้มไว้ ไม่มีเปลือกหุ้มออกมา นกกาเอาไปกินหมด คนก็ไม่ได้กิน มังคุดก็ต้องมีเปลือกหุ้ม อะไรก็ต้องมีเปลือกหุ้ม แต่สำหรับคนฉลาด ไม่ต้องติดอยู่ที่เปลือก ปอกเปลือกทิ้งเอาแต่เนื้อใน แล้วก็นำมารับประทาน

แก่นแท้ของพระรัตนตรัย

ในการนับถือศาสนาที่เช่นเดียวกัน เราจะต้อง
ปอกเปลือกออกเป็นลำดับเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อเข้าถึง
สิ่งที่เป็นเนื้อแท้...เนื้อแท้ของพระพุทธเจ้าก็เป็นความ
บริสุทธิ์ หรือความสะอาด สงบ สว่างเกิดขึ้นที่ใจของเรา
หรือพูดว่า ความดับทุกข์ได้เด็ดขาด...เป็นเนื้อแท้ของ
พระพุทธเจ้าก็ได้ เราก็ต้องเข้าไปถึงสิ่งนั้น ไม่ไปติดอยู่
ที่เพียงเปลือกผิว ไปติดอยู่ที่วัตถุ อยากได้วัตถุ อะไรอย่างนี้
มันยังไม่ถูกต้อง เราอย่าไปต้องการวัตถุเลย แต่ต้องการ
สิ่งที่เป็นเนื้อแท้กันดีกว่า

การเข้าถึงแก่นแท้ของพระรัตนตรัย

การทำอะไรที่เป็นวัตถุนั้น ทำแต่น้อยพอสมควร
แต่ว่าการทำตนให้เข้าถึงเนื้อแท้ขององค์พระพุทธเจ้า

นั้นแหละที่เป็นเรื่องสำคัญ และถ้าเราเข้าถึงสิ่งที่เป็นเนื้อแท้ก็เรียกว่าเรารักษาศาสนาไว้ ศาสนาอยู่กับเรา เจริญอยู่ในจิตใจของเรา ความเจริญของธรรมะอยู่ที่จิตใจของคนมีธรรมะ ไม่ใช่อยู่ที่วัตถุที่สร้างขึ้นมากมาย สร้างพระพุทธรูปใหญ่ สร้างเจดีย์ใหญ่ สร้างอะไรใหญ่ๆ มันก็เป็นการสร้างวัตถุ ยังไม่หยุด...พวกสร้างวัตถุ นี่ก็ยังไม่หยุด คิดจะสร้างกันอยู่เรื่อยๆ ซึ่งความจริงหยุดได้แล้ว เพราะมันพอแล้ว...

ในประเทศไทยเรานี้วัตถุมีพอแล้ว เจดีย์ใหญ่ก็พอแล้ว พระพุทธรูปใหญ่ก็พอแล้ว โบสถ์ใหญ่วิหารใหญ่ก็พอแล้วทั้งนั้นแหละ เราควรจะมาได้ช่วยกันให้คนสร้างสิ่งที่เป็นเนื้อแท้ไว้ในจิตใจ ส่งเสริมการศึกษาธรรมะ ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมะให้มันยิ่งใหญ่ต่อไป ดีกว่าที่จะไปทำในสิ่งที่เป็นด้านวัตถุมากมายเกินความจำเป็น แล้วก็สร้างปัญหาให้แก่สังคมเหมือนกัน เพราะมันมากเกินไป ทำให้คนอื่นได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนเพราะสิ่งนั้น

ไม่มุ่งสร้างสิ่งที่เป็นเนื้อแท้ของตัวธรรมะขึ้นในจิตใจคน
หรือบางทีก็ชวนไปเหมือนกัน เข้าใจธรรมะชวนไป เข้าใจ
จุดหมายชวนไปก็มีเหมือนกัน

จุดสุดยอดของการปฏิบัติ

ในเมืองไทยเรานี่เขาชวนก็เยอะเหมือนกัน แล้ว
ก็จูงคนให้ชวนไป หลงไปตามอารมณ์ ตามสิ่งที่เป็นเปลือก
ไม่ใช่เป็นเนื้อแล้วก็ไปติดอยู่ในสิ่งนั้น หลงไหลอยู่ในสิ่งนั้น
ไม่ก้าวไปสู่ความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง...ไปหยุดเสีย

คนโบราณพูดว่า...ไปเที่ยวเดินชมไม้มักกะลีผล
ไม้มักกะลีผลคือต้นไม้ในนิยาย อยู่ที่ป่าหิมพานต์ ออกผล
เป็นรูปหญิงสาวงดงามห้อยย้อยระย้า ผลเมื่อครบ ๗ วัน
ก็เน่า คนธรรพวิทยาทั้งหลายไปเที่ยวแล้วหลงเก็บดอกไม้
เน่าๆเหล่านั้นอยู่ เลยไม่ไปไหน หลงตายอยู่ที่ใต้ต้นไม้
มักกะลีผลนั่นเอง

อันนี้เป็นคำเปรียบเทียบให้คนเข้าใจว่า สิ่งยั่วๆ ในโลกเหมือนกับดอกไม้ ที่ออกมาจากต้นไม้อย่างนั้น ต้นไม้นั้นก็เป็นต้นแห่งอวิชา ต้นแห่งความรู้ไม่เข้าใจ ผลิตผลออกมาเป็นสิ่งที่น่าพอใจ น่าพึงใจ มีรสชาติอร่อย เพลิดเพลินแก่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แล้วก็ไปหลงเก็บ อยู่ในสิ่งเหล่านั้น เพลิดเพลินมัวเมาอยู่ในสิ่งนั้น ไม่เดิน พ้นพ่านั้นไปได้ ไม่ออกไปที่โล่งแจ้ง ไม่ไปเห็นแสงสว่าง ของธรรมะที่แท้จริง เลยไปติดอยู่ในภาพเหล่านั้น

ตามฝาผนังโบสถ์โบราณเขาเขียนไว้ ภาพต้นไม้ ออกดอกมาเป็นคน พวกวิทยากรคนธรรม์แม้ฤาษีซึ่งไป เจริญสมาธิก็ไปหลงเหมือนกัน ไปเก็บดอกไม้เหล่านั้นอยู่ ก็เลยไปไม่พ้น ติดแจอยู่เรื่องนั้น แต่พระพุทธเจ้าบอกว่า อย่าไปหลงติดอยู่สิ่งที่เป็นวัตถุเหล่านั้น ให้เดินทางพ้น ไป อย่าไปเที่ยวติดสิ่งเหล่านั้น เพราะนั้นไม่ใช่จุดหมาย ที่ต้องการ จุดหมายที่ต้องการคือว่า จิตที่เข้าถึงความสงบ แท้จริงด้วยปัญญา ไม่ใช่ด้วยเพียงขั้น “สมาธิ” เฉยๆ ใน

บางแห่งก็ให้เกิดความสงบเพียงขั้นสมาธิ แล้วก็ไปนั่ง
สงบอยู่ได้ชั่วคราวชั่วคราว แต่พอออกจากสมาธิแล้วก็
ฟุ้งซ่านธรรมดาทำอะไรผิดไปก็ได้ เพราะว่าไปเพียงนั้น
ไม่ก้าวหน้าไปสู่ขั้นปัญญา คำสอนของพระพุทธเจ้ามีศีล
สมาธิ ปัญญา หรือ ทาน ศีล ภาวนา

ภาวนา ก็เป็นเรื่อง ปัญญา ถ้าไปติดอยู่เพียงขั้น
“สมาธิ” ก็ไม่ได้ ต้องก้าวต่อไป แต่ว่ามันเป็น “อุบาย”
ของผู้สอนให้หลงในสมาธิ แล้วก็บอกว่า นี่แหละคือจุด
สุดยอดของการปฏิบัติ ได้เห็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ เห็นตัวธรรมะ
หรือว่าอะไรต่างๆคนก็ไปติดอยู่ในสิ่งนั้น ไม่ได้ก้าวหน้า
ต่อไป ไปหลงไหลอยู่ในสิ่งที่ตนได้พบ เหมือนหลงต้น
มักกะลิผลในเรื่องที่คนโบราณเขาเขียนไว้ ก็เลยออกจาก
ป่านั้นไม่ได้ ติดอยู่ในป่านั้น ตายอยู่ในป่านั้นต่อไป ไป
ไม่ถึงที่สุดแห่งความพ้นทุกข์

“พระพุทธเจ้า” ของเราเมื่อแสวงหาสิ่งที่เรียกว่า
เป็น “กุศล” เพื่อความพ้นทุกข์ ก็เคยไปศึกษาเรื่องนี้ใน

สำนักอาฬารดาบส อุทกดาบส “อาฬารดาบส” ความรู้ยังไม่ถึงขั้นของ “อุทกดาบส” อุทกดาบสสูงกว่า คือสมาธิสูงกว่า พระองค์ไปศึกษาก็ได้สมาธิอย่างนั้น ทำสำเร็จสมความตั้งใจ แต่ว่าไม่หยุดเพียงนั้น พระองค์บอก โอ้! มันก็เท่านั้นเอง เพียงแต่หยุดอยู่แต่ในขั้นสมาธิ ยังไม่ก้าวหน้า ยังมีตัวตน มีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนในเรื่องอะไรอยู่ ไม่ใช่ทางแห่งความพ้นทุกข์ที่แท้จริง พระองค์จึงไม่อยู่ในสำนักนั้น ลาออกจากสำนักนั้นเพื่อไปศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เอง ไม่เอาแล้วเพราะมันสุดยอดของอาจารย์แล้ว...มีเพียงเท่านั้น ก็ไปเพื่อศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เองที่ได้ตันโพธิ์ เอาได้ตันโพธิ์เป็นห้องทดลองทางด้านจิตใจของพระองค์

ผลที่สุดก็ได้พบสิ่งใหม่ และได้นำมาประกาศให้ชาวโลกได้เกิดความรู้ความเข้าใจ เพราะฉะนั้นการติดอยู่เพียงขั้นสมาธิจึงไม่ใช่จุดหมาย เวลานี้เขาฝึกกันมากเหมือนกัน มาตั้งฝึกในเมืองไทย ทำท่ากบกระโดดให้คนดู

เรียกว่านั่งสมาธิกระโดดไปได้...มันก็เท่านั้นแหละ ไม่ได้วิเศษวิโสอะไร มีเพียงเท่านั้น ไม่ได้วิเศษอะไร หรือมีกำลังสมาธิเสกอะไรให้เป็นอะไร ก็ไม่วิเศษวิโสอะไร มันไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ มันเป็นคนล้ากับมายากลที่เขาแสดงให้คนได้ดูนั่นเอง เป็นการกระทำที่ฝึกฝน แต่จิตใจยังไม่พ้นจากธรรมชาติของกิเลส ยังมีความยึดถือในตัวตนอยู่ในอะไรอยู่ มีอุปาทานหลายอย่างอยู่ในจิตใจ จึงไม่หลุดพ้นไปอย่างแท้จริง...เราอย่าไปหลง

คนไทยก็ไปปฏิบัติเยอะ เสียเงินหลายพันบาท ไปเรียนกับพวกฝรั่งเหล่านั้น พวกเอ็มที่ชื่ออะไรก็ไม่รู้ เขาไปเรียนกัน เขามาคุยว่าไปเรียนเสียเท่าไร แล้วไปเรียนอาจารย์ก็ใช้ไม้กระชิบข้างหู อย่าไปบอกใครนะ ไม่ให้ไปบอกใคร ทุกคนกระชิบด้วยถ้อยคำธรรมดาๆ มันไม่ใช่มีอะไรแปลกแถม แต่ไม่ให้บอกใคร นั่นไม่ใช่วิธีการของ “ธรรมะ” แต่เป็นเทคนิคของการจูงใจคนให้เห็นว่าเป็นของแปลก เขาก็เลื่อมใสกัน

ฝรั่ง...สำนักเขาใหญ่โต ไปประเทศอังกฤษก็มี แต่ว่าไปๆก็เตี้ยวกรมามาหาท่านสุเมโธเองแหละ เพราะไปแล้วมันไปไม่รอด มันไม่ถึงทางพ้นทุกข์อย่างแท้จริง นี่อย่างนี้เป็นตัวอย่าง ในบ้านเมืองของเรานี้ก็เยอะ สำนักต่างๆจนคนไปได้ครึ่งแล้วก็ทิ้งไว้ให้ มันมองอะไรเล่นไปพลางๆ ไม่ได้เดินก้าวหน้าต่อไป ไม่ถึง “ขั้นปัญญา” มัน “ไม่ถึงขั้นหลุดพ้น” เรียกว่าไม่ถึงพุทธะที่แท้จริงแต่ไปลูปเปลือกอยู่เท่านั้นเอง ไม่ได้ปอกเปลือกเข้าไป

ถ้าพูดตามสูตรเว่ยหลงก็ว่า ไปเพียงประตูเท่านั้นไม่ได้เปิดเข้าไปในห้อง...ไปเพียงขั้นประตู ลูกศิษย์ของอาจารย์สังฆราชองค์ที่ห้าเขียนหนังสือว่า กายเหมือนต้นโพธิ์ ใจเหมือนกระจกเงา เช็ดทุกวันฝุ่นไม่จับ ก็นั่งเช็ดอยู่นั้นแหละ ไม่มีโอกาสที่จะหมดซี่ฝุ่นหรอก พอเช็ดแล้วซี่ฝุ่นก็มาจับอีก เช็ดแล้วซี่ฝุ่นก็มาจับอีก ก็นั่งเช็ดอยู่นั้นแหละ มันจะไปพ้นได้อย่างไร เพราะฉะนั้นอาจารย์บอกว่า อ้ายนี้ก็พอได้สำหรับคนทั่วไป ในชั้นศีลธรรมแต่

ในชั้นหลุดพ้นมันใช้ไม่ได้ เหมือนกับว่าไปถึงประตูแล้วก็ไปยืนอยู่ตรงนั้นไม่ยอมเข้าไปสักที ไม่เข้าไปในห้อง แล้วจะไปถึงห้องได้อย่างไร?...ไปยืนอยู่เพียงประตู

ที่นี้การปฏิบัติบางเรื่องก็เป็นอย่างนั้น เพียงแต่ว่าไปยืนอยู่ที่ประตูไม่เข้าไปถึง เพราะผู้สอนต้องการเพียงนั้น แล้วต่อไปก็จัดแจงล้างกระเป๋ากันต่อไป เพราะเชื่อว่าในสิ่งเหล่านั้น ได้เห็นสวรรค์บ้าง เห็นนรกบ้าง มีความเชื่อในเรื่อง “สวรรค์” เพื่อฝัน “นรก” แบบเพื่อฝันที่เขาเขียนไปตามฝาผนัง นรกที่แท้จริงก็ 모르 สวรรค์ที่แท้จริงก็ 모르 นรกของพระพุทธเจ้าคืออะไรก็ยังไม่รู้ สวรรค์ที่แท้จริงคืออะไรก็ 모르 แต่ไปรู้นรกสวรรค์แบบโบราณแบบของพราหมณ์ที่เขาเขียนภาพไว้ในรูปฝาผนัง

คนบางคนสลับสไล่วันหนึ่ง สองวัน ก็ไปเห็นนรกแบบนั้น เพราะมันเคยเห็น อ้ายสิ่งที่ไม่เคยเห็นไม่มีใครฝันออกหรอก ฝัน..ไม่ได้เพราะเราไม่เคยเห็น มันฝันไม่ได้โยม...จำไว้ให้ดี ถ้าว่าไม่เห็นแล้วมันฝันไม่ได้

คนผืนนี้คือคนนอนไม่หลับ แล้วก็ไม่นอน มันครึ่งหลับครึ่งตื่น จิตก็ฟุ้งซ่านโดยไม่มีใครควบคุมก็ผืนไปในเรื่องนั้น เรื่องจิตคิดถึงอะไรมากก็ผืนเรื่องนั้น พวกเล่นหอยก็ผืน แต่เรื่องหอยเรื่องเบอร์ พวกเล่นม้าก็ผืนเรื่องม้า เล่นตีไก่ก็ผืนเรื่องตีไก่ คนชอบสนุกก็ผืนว่าได้ไปเที่ยวบาร์นั้นบาร์นี้ ไปกินข้าววังนั้นวังนี้ เดียวนี้ร้านภัตตาคารเป็นวังทั้งนั้นแล้ว ผืนอย่างนั้นแหละมันผืนไปตามเรื่องไม่ใช่เนื้อแท้

เหมือนพันเอกเสนาะ แก่ไม่ตายหรือ...ยังไม่ตาย แก่ยิ่งเคลิ้มๆไป แล้วแกก็เห็นอะไรที่จิตฟุ้งซ่านในขณะเคลิ้มหลับ แล้วก็ไปเห็นนรก ก็นรกเหมือนฝาผนังโบสถ์ทั้งนั้น...ที่แกเห็นอย่างนี้ แล้วแกคอแห้งไม่ได้กินน้ำ ในขณะที่ยาวอยู่นั้นไม่ได้ดื่ม น้ำ สลบลิสลอลอยู่ เขาไม่ให้ดื่ม น้ำ แกคอแห้ง พอแกคอแห้งแกออกมาถึงบอกว่าไม่ได้ทำบุญ ด้วยน้ำ...อดน้ำ

ที่นี้โยมก็ไปเชื่อพันเอกเสนาะ เวลานี้ใส่บาตร พระก็ต้องใส่น้ำด้วย พระก็หิ้วน้ำกันแขนล้าไปเลย ใส่

เป็นขวดยหัวกันแซนล้ำเลย ลำบากเวลานี้...พระลำบาก
เสียแล้ว เวลานี้เอน้ำใส่บาตรเพราะไปซื้อพื้แอกเสนาะ
นั้นเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร นี่เขาเรียกว่ามันอยู่ที่เปลือกไม่ได้
เข้าถึงเนื้อของสิ่งที่เป็นเนื้อแท้ ไปติดเปลือกอยู่เหมือน
กันไม่เข้าถึงเนื้อแท้ของพระรัตนตรัย เราจึงต้องศึกษาทำ
ความเข้าใจให้รู้ว่... พุทธะ คือ ความบริสุทธิ์

ธรรมะคือ ข้อปฏิบัติที่จะให้ถึงความบริสุทธิ์

สังฆะคุณ คือตัวลงมือปฏิบัตินั่นเอง

สังฆะนี่คือลงมือปฏิบัติ สังฆคุณว่าสุปะฏิปันโน
...ปฏิบัติดี อุชุปะฏิปันโน...ปฏิบัติตรง ญายะฏิปันโน
...ปฏิบัติเพื่อออกจากทุกข์ สามิจิปันโน...ปฏิบัติสมควร
ลงมือปฏิบัติ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติดี ปฏิบัติให้ถูกต้อง
ปฏิบัติเพื่อพ้นจากความทุกข์ ปฏิบัติอย่างนั้น สิ่งที่เราเอา
มาปฏิบัติเป็นตัวธรรมะ เป็นตัวธรรมะเอามาปฏิบัติ

เมื่อเราปฏิบัติ จิตใจเราก็ดหลุดไปเป็นเปลาะๆ
ก็เรียกว่าถึงพระพุทธเจ้าไปโดยลำดับ เมื่อใดจิตใจบริสุทธิ์

ผ่องใสหมดความทุกข์อย่างแท้จริง เพราะปล่อยวาง
 สิ่งทั้งปวงได้ เมื่อนั้นเราก็เป็น “พุทธะ” ไปด้วย ทุกคน
 เป็นได้ ตำแหน่งพุทธะนี้ไม่ได้หวงแหน ไม่ได้เฉพาะผู้ใด
 ใครผู้หนึ่ง เป็นสิ่งสาธารณะที่พระพุทเจ้าทรงค้นพบ
 เปิดเผยให้ทุกคนเข้าไปถึงได้...เป็นได้ หญิงก็เป็นได้ชาย
 ก็เป็นได้

โยมผู้หญิงมักจะบ่นน้อยใจ ชาตินี้เกิดมาเป็น
 ผู้หญิงชาติหน้าขอเกิดมาเป็นผู้ชายจะได้บวช เป็นผู้ชาย
 ซี้เมามันก็ไม่ได้เรื่องอีกเหมือนกันแหละ ไปเกิดเป็นผู้ชาย
 จะไปได้เรื่องอะไรเป็นหญิงก็ปฏิบัติพันทุกข์ได้ ไม่ได้จำกัด
 ไว้ว่าผู้หญิงเข้าถึงความพ้นทุกข์ไม่ได้จิต ที่จะรู้จักธรรมะ
 มีเท่ากันทั้งหญิงทั้งชาย ให้เข้าใจอย่างนั้น

“ร่างกาย” เป็นแต่เปลือกไม่ใช่เนื้อแท้ เราปฏิบัติ
 ถึงได้ แล้วไม่ต้องเป็นผู้ชายก่อน ไม่ใช่อย่างนั้น เป็นผู้ชาย
 ก็ไปยึดถือความเป็นชาย เป็นหญิงก็ยึดถือความเป็นหญิง
 ...ก็ไปไม่ได้

เราอย่าไปยึดถืออะไร แต่ให้เรารู้ว่าเรามีกาย
มีใจ ใจเรานี้จะต้องปฏิบัติเรื่อยๆไป จนถึงจุดหมาย
ปลายทาง คือความพ้นทุกข์ เต็ดขาดด้วยความเข้าใจ
อะไรถูกต้องตามสภาพที่เป็นจริง และในฐานะที่เราเป็น
ผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก็ต้องเข้าถึงพระรัตนตรัยให้
ถูกต้อง อย่าไปถือแบบไสยศาสตร์อย่าไปถึงพระรัตนตรัย
แบบไสยศาสตร์ว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์วิเศษ จะคลบันดาล
ให้เราเป็นอย่างนั้นอย่างนั้น เรียกว่าเข้าผิดทาง เราต้อง
เข้าไปให้ถูกต้องด้วยปัญญา และเราต้องเอามาปฏิบัติเพื่อ
แก้ปัญหาชีวิตของเรา ให้หลุดพ้นไปจากความทุกข์ความ
เดือดร้อนทางด้านจิตใจ นี่แหละคือการเข้าถึงเนื้อแท้
ของพระรัตนตรัย...ให้เราเข้าใจอย่างนี้

ดังที่กล่าวมาก็พอสมควรแก่เวลา
ขอจบการแสดงปาฐกถาไว้แต่เพียงนี้

บันทึกการจัดพิมพ์

หนังสือชุด ธรรมบารมี ของ พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระธรรมโกศาจารย์ หลวงพ่อปัญญานันทะ แห่งวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ชุดนี้ ธรรมสภาได้รวบรวมจากปาฐกถธรรมของหลวงพ่อปัญญานันทะ ที่ได้เมตตาแสดงแก่สาธุชน ซึ่งเป็นปาฐกถาธรรมที่เข้าใจได้ง่าย แต่ทรงคุณค่า และมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

ธรรมสภา ได้จัดพิมพ์หนังสือธรรมบารมีชุดนี้ เพื่อเป็นธรรม สักการะ และแสดงกตเวทิตาแด่หลวงพ่อปัญญานันทะ ในวโรกาสที่มีชนมายุครบ ๘๘ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๓ และเพื่อสืบทอดพระธรรม คำสอนอันประเสริฐให้แพร่หลาย อันเป็นการประกาศเกียรติคุณแห่งองค์ แสดงปาฐกถา ดังต่อไปนี้

หนังสือชุด “ธรรมบารมี” ของ หลวงพ่อปัญญานันทะ

- เรื่องที่ ๑. เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา
- เรื่องที่ ๒. ความจริงอันประเสริฐของมนุษย์
- เรื่องที่ ๓. ธรรมะเพื่อความก้าวหน้าแห่งชีวิต
- เรื่องที่ ๔. ธรรมะที่ไขแก้ปัญหาของชีวิต
- เรื่องที่ ๕. แนวทางสู่ความดับทุกข์
- เรื่องที่ ๖. ทำอย่างไรจึงพบสุข
- เรื่องที่ ๗. ทำอย่างไรจึงพ้นทุกข์
- เรื่องที่ ๘. ดับทุกข์ได้ด้วยอมหาใจ

บุญกุศลอันเกิดจากการจัดพิมพ์ในครั้งนี้ คณะผู้จัดพิมพ์ ขออ้อม ถวายแด่ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณหลวงพ่อปัญญานันทะ องค์แสดง ปาฐกถาที่เปรียบเสมือนแสงสว่างในการดำเนินชีวิต อันจักทำให้ดำเนินชีวิต อยู่ด้วยความสงบสุขทั้งแก่ตนเองและมนุษยโลกทั้งปวง

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข